

26195

404 1755

MAGYAR
KÖNYV-SZEMLE.

KÖZREBOCSÁTJA

A M. NEMZETI MÚZEUM
KÖNYVTÁRA.

1879-ik ÉVI FOLYAM.

BUDAPEST.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ HIVATALA.

1879.

MAGYAR KÖNYV-SZEMLÉ.

KÖZREBOCSÁTJA

A M. NEMZETI MÚZEUM
KÖNYVTÁRA.

BUDAPEST.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ HIVATALA

1879.

AZ ELSŐ FÜZET TARTALMA:

	Lap.
Fraknói Vilmos: Újabb adatok Vitéz János könyvtárá- nak történetéhez	1—6.
Rómer Flóris: Várad helye a magyar könyvészeti iro- dalomban	7—13.
Dr. Ballagi Aladár: Felvidéki könyvtárbuvárlatok	13—20.
Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárához. A Magy. Nemz. Múzeum könyvtárából.	20—34.
Id. Szinnyi József: Adalékok Szabó Károly Régi Ma- gyar Könyvtárához	35—41.
Csontos János: Adalék a magyarországi XIV—XV. századi könyvmásolók és betűfestők történetéhez	42—59.
Vegyes közlemények	60—66.
Iskolai Értesítvények az 1877—78-ik tanévről	I—XIX.
A magyar irodalom 1879-ben	XIX—XXIX.
Hazai nem magyar irodalom	XXIX—XXXII.
Hazánkat érdeklő külföldi munkák	XXXII—XXXIII.

MAGYAR KÖNYV-SZEMLE.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára ezen cím alatt folyo-
iratot indított meg, mely a magyarországi könyvészet és a hazai
könyvtárak közlönye óhajt lenni.

Közölni fog a régibb magyarországi bibliographia körébe tartozó
értekezéseket és az újabb felfedezésekről szóló értesítéseket, ismer-
tetni fogja a hazai könyvtáraknak történetét, szervezetét, nevezetese bb
tudományos kincseit és szerzeményeit. Továbbá összeállítja a magyar-
országi sajtó irodalmi érdekű termékeinek és a hazánkat érdeklő
külföldi munkáknak lehetőleg teljes és pontos jegyzékét.

Készséggel megnyitja hasábjait a könyvtárnokok és könyvgyűj-
tők felszólásainak, javaslatainak és kérdéseinek; számít mindazoknak
szives közreműködésére, kiket hivatalos állásuk és irodalmi foglalko-
zásuk ezen térre vezet.

A »Könyv-Szemle« megjelenik évenként 30 ivnyi terjedelem-
ben, két-havi füzetekben, több műmelléklettel díszes kiállításban.

Előfizetési ára egész évre bérmentes szétküldéssel együtt
2 frt 40 kr.

Az első évfolyam elfogyott; a második és harmadik folyam
a rendes évi áron még kapható.

Az előfizetési pénzek Knoll Károly urhoz, a M. Tud. Aka-
adémia könyvkiadó hivatalába, vagy a legközelebbi könyvkereske-
désbe, egyéb küldemények és irodalmi közlemények a Magyar
Nemzeti Múzeum könyvtárába küldendők.

TARTALOM.

	Lap.
Dr. Ballagi Aladár: Felvidéki könyvbuvárlatok 13—20, 93—102, 150—156	
— Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárához . . .	287—293
Csontos János: Adalék a magyarországi XIV—XV. századi könyv- másolók és betűfestők történetéhez. Első közlemény . . .	42—59
— Aranyosi Gellértfi János codexe 1462—1473-ból	69—83
— Mághy Pál arannyal írott bibliája 1529-ből	108—110
— Adalék a magyarországi XIV—XV. századi könyvmásolók és betűfestők történetéhez. Második közlemény	134—149
— Ismeretlen magyar codex herczeg Lobkowitz Mór raudnitzi könyvtárában	189—207
— Dr. Dudik Béla: Geschichtliche Entwicklung des Buch- drucks in Mähren vom Jahre 1468—1621. czimű munkának ismertetése	272—273
— Magyarországi könyvmásolók és betűfestők a középkorban. Harmadik közlemény	297—305
Deák Farkas: Báthory Zsigmondnak ajánlott könyv 1584-ből . .	281—284
Densusianu Miklós: Ritka román bibliá a M. Nemzeti Múzeum könyvtárában	157—158
Fraknoi Vilmos: Ujabb adatok Vitéz János könyvtárának törté- netéhez	1—6
— Két magyarországi Pontificale a XV. századból	83—88
— Andreas Pannonius	113—118
— A legrégebb magyar nyomtatvány	169—180
— Jelentés a M. N. Múzeum könyvtárának gyarapodásáról 1878—9-ben	261—264
— A Pray-codex	275—280
Harmath Károly: Egy hazánkat érdeklő német ősnymtatvány .	103—106
Koncz József: A maros-vásárhelyi helv. hitv. főtanodai könyvtár ismertetése	215—233, 313—332
Kudora Károly és Dr. Kiss Áron: Adalékok Szabó Károly »Régi Magyar Könyvtára«-hoz	212—215
Némethy Lajos: Budapest bibliographiája	159—161, 233—241, 333—344
Rómer Flóris: Várad helye a magyar könyvészeti irodalom- ban	7—13, 89—93

Szabó Károly: Régi magyar könyvészeti adalékok	119—125
— Észrevételek a »Régi Magyar Könyvtár«-hoz közlött adalékokra	125—133
— Régi magyar könyvészeti adalékok	181—183
— Serédi Benedek kolozsvári házánál levő könyveinek jegyzéke 1678-ból	184—189
Szilágyi Sándor: XVI. századi magyar zenészeti író	67—69
— Régi hazai könyvfeljegyzések a budapesti egyetem könyvtárában	207—211, 284—287
Szinnyei József: Adalékok Szabó Károly »Régi Magyar Könyvtára«-hoz	35—41
— Észrevételek az »Irodalmi Szemle« könyvtárrendezési tervvázlatára	305—313
Adalékok Szabó Károly »Régi Magyar Könyvtára«-hoz. A Magy. Nemzeti Múzeum könyvtárából	20—34
Könyvtárrendezési mozgalmak hazánkban	241—253
Magyarországi vonatkozású levelezések herceg Lobkowitz Mór raudnitzi levéltárában Dvorsák Miksa nyomán	254—261
Vegyes közlemények	60—66, 103—112, 162—163, 264—274, 345—354
Magyarországi könyvészet 1879. Összeállította Tipray Tivadar múzeumi könyvtári segédőr. (Melléklet a »Magyar Könyv-Szemlé«-hez)	I—CV
Kimutatás a »Magyar Könyvszemle« 1879. évi folyamában felsorolt könyvekről	GVI—CVI

Tipray elejére kötőlen!

ÚJABB ADATOK VITÉZ JÁNOS KÖNYVTÁRÁNAK TÖRTÉNETÉHEZ.

Fraknoi Vilmostól.

— Olvastatott a M. Történelmi Társulat február 6-iki ülésén. —

A múlt esztendő január 28-án, az Akadémia egyik ülésén, szerencsém volt fényesen kiállított kéziratok egész sorozatát bemutatathatnom, melyek Vitéz János nagyváradi és esztergomi könyvtárait díszíték, jelenleg pedig hazai és külföldi könyvtárakban szét vannak szórva.¹⁾

Már akkor kifejeztem reménységemet, hogy a további kutatások a Vitéz-codexek számát jelentékenyen szaporítani fogják. Nem csalódtam. És ma ismét három kéziratot mutathatok be, a melyek közül kettő kétségtelenül, a harmadik valószínűleg Vitéz birtokában volt.

A két kétségtelen Vitéz-codex a müncheni királyi könyvtár tulajdona. Elmondottam más alkalommal mikép jutottak az esztergomi könyvtár kincsei hazánkból Salzburgba, innen Párisba és végre Münchenbe.

Ezen vándorlási utat tették meg a dúsan ékített Livius-codexek, melyek Vitéz czímerét viselik. De legújabban Dr. Meyer Vilmos a müncheni királyi könyvtár egyik tudós öre két más kéziratra hívta föl figyelmemet, melyek más czímert viselnek, s ezeknek meghatározására kért föl. Az általa közlött részletek fölkeltek bennem a vágyat, hogy közvetlenül vegyem azokat vizs-

¹⁾ Fölolvasásom a »Könyv-Szemle« 1878-dik évfolyamának januári füzetében jelent meg.

gálat alá. A vallás- és közoktatási m. kir. miniszterium közbenjárására, a müncheni királyi könyvtár igazgatósága, szokott előzékenységgel, küldötte meg.

Az egyik, Curtiusnak Nagy Sándorról írt általánosan ismert történeti munkáját, illetőleg ennek fennmaradt töredékeit tartalmazza.

XV. századbeli hártyakézirat. Olasz mű; de a címlap kiállítására elűt minden eddig ismert Corvin- és Vitéz-codex modorától. Főkéssége angyal által tartott magas póznán lengő vörös lobogó, melyen aranyban a következő betűk állanak: S. P. Q. R. (Senatus Populusque Romanus). A jobb és baloldali lapszélen élénken színezett pillangó és páva alakjai láthatók. Az alsó lapszélen, babérkoszorú által környezett tojásdad alakú pajzsban a címér áll: három ezüst és három veres (pantallér) pólya, rajta ugró orosz lány.

Kinek a címere ez? nem határozhatjuk meg. A müncheni könyvtár egyik tisztviselője, Foeringer, olasz családnak, a Ricasoli-ház egyik ágának tulajdonította. Lehetséges, hogy olasz ember rendelte meg; s csak később került Vitéz birtokába.

Annyi bizonyos, hogy Vitéz bírtja, sőt behatóan foglalkozott vele: gondosan kijavította és jegyzetekkel látta el; a mint ezt minden lapon, a sorok között és a széleken látható írása hirdeti, melynek élénk és a négy századon át el nem halványult carminnal írt finom jellemző vonásai ezer írás között azonnal rávallanak.

A codex 142 levélből áll, melyekhez elején és végén egy-egy tiszta levél csatlakozik. Tíz levél képez egy quaterniót. A levelek magassága 28, szélessége 19 centim. A hártya tiszta és ép. Az írás gondos. A fejezetek kezdőbetűi arabeszkekkel vannak díszítve.

A kézirat, a Curtius-szöveg kritikai megállapítása tekintetében kiváló jelentőséggel bír. Már a múlt század végén, mikor Salzburgban őriztetett, Vierthaler fölhívta rá a tudományos körök figyelmét.¹⁾ Legújabbban pedig (1875), egy jeles müncheni philologus, külön értekezés tárgyává tette, ily című dolgozatban:

¹⁾ Reisen durch Salzburg. (Salzburg. 1799.) 102. l.

»De Q. Curtii Rufi codice latino Monacensi n. 15739 insignito lucubratio, quam scripsit Antonius Linsmayer.«¹⁾

Kimutatja, hogy a jeles codex bár rokonságban áll azon régibb codexekkel, melyek Curtius legjobb szövegét tartalmazzák, de azoktól lényeges eltéréseket is tüntet föl, a mely eltérő helyek gyakran correctebb szöveget nyújtanak a többi codexeknél.

Codexünket -- mely egy kevésbé avatott vagy gondatlan scriptor kezeiből került ki -- mint érintém, Vitéz egy másik codexsel összevetve, saját kezűleg gondosan kijavította, és sűrűn látta el tartalommutató jegyzetekkel, melyek az őt kiválóan érdeklő helyeket jelölték, vagy az azok által provocált észrevételeket tartalmazták.²⁾

Sajnos, a codex utolsó levele hiányzik. Ezt annál inkább sajnálhatjuk, mert arra kétségkívül följegyezte volt hol és mikor fejezte be a codex javítását.

A kézirat barna préselt bőrbe van kötve, és aranyozott szegélye van. Magán viseli a francia köztársaság bélyegét. Jelenleg a müncheni könyvtár latin kézíratai között a 15,739 száma van.

A másik müncheni codex Macrobius munkáit tartalmazza.³⁾ Szintén XV. századbéli hártya kézirat, és olaszországi mű. 233 levélből áll.⁴⁾

A címlap (1^a) három oldalát arabeszkés díszítmények környezik, mint az egyszerűbb Corvin-codexeket. Az alsó lapszéldíszítmény közepén, két génusz tartja a két aranyozott vonal által szegélyezett zöld koszorút, melyen belül fehérrel díszített

¹⁾ Iskolai programmban, és azután különnyomatban is je'ent meg. A dolgozat, mely a codex philologiai ismertetésében nagy szakavatottságot tanusít, a codex provenientiája iránt tévedésben van; mert azon hitben van, hogy Münchenből került Párisba. l. 5. l.

²⁾ Érdekes p. o., hogy a 95^a lapon Curtius azon helyéhez, a hol azt mondja, hogy Bactriana tartomány »habitarur pluribus ac frequentibus vicis, quia ubertas terre non indigenas modo sed aduenas etiam inuitat;« a lapszélen megjegyzi: »Sic et Hungaria«

³⁾ Aurelius Macrobius az V. század első felében élt. »Gellius példájára, a görög bölcsészek munkáiból kivonatokat állított össze »Saturnaliorum libri septem« és »In Somnium Scipionis libri duo« című dolgozataiban

⁴⁾ Ezekhez elején és végén egy-egy tiszta levél járúl. 28 cent. magas, 19 cent. széles. Minden lapon 31 vonalozott sor.

rózsaszín alapon fekszik a címerpajzs, mely a Garázda-család címerét tünteti elé: fekete arabeszkekkel díszített kék mezőn lángokból kiemelkedő, fenyőfát tartó kőszáli zerge.

A codexet tehát a Garázda család egyik tagja készítette. És pedig kétségkívül Garázda Péter, esztergomi prépost, latin költő és humanista, ki Olaszországban tanult és miután hazájába visszatért, összeköttetésben állott az olasz humanistákkal, névszerint a florenczi Fontius Bertalannal is, kit Magyarországra hívott meg.¹⁾ És épen ez a Fontius volt az, ki az itt tárgyalt kéziratot másolta. A legvégén ugyanis olvassuk: »Barp-tolomaeus Fontius exscripsit Florentie.«

Garázda Péter valószínűleg ajándékba adta e codexet Vitéz Jánosnak, kihez közel rokonságban állott; és így jutott azután Salzburgba, Párisba és Münchenbe.²⁾

Egyébként Vitéznek sem javításaival, sem jegyzeteivel a codex lapjain nem találkozunk.

Préselt bőrze van kötve, aranyozott lapszélekkel. A részecskék néhány töredéke fönmaradt.

A harmadik codex, melyet ez alkalommal ismertetni kívánok, a bécsi udvari könyvtár tulajdona, és Dr. Abel Jenő, kitűnő philologusunk hívta föl rá figyelmemet.

Tribrachus Gáspár XV. századbeli humanistának hét eklogáját tartalmazza, melyeket az esztergomi érseknek ajánl. Ez nem lehet más mint Vitéz, minthogy Tribrachus épen az ő korában működött, előtte halt meg; és ha Vitéz elődjének Szécsi Dénesnek ajánlja a munkát, ezt bizonyosan bíbornoknak czímezte volna.

A 28 levélből álló, kis 8-adrétű,³⁾ XV. századbeli hártycodex első levelén a 12 distichonból álló ajánlólevél foglal helyet, melynek címe arany maiuscula betűkkel van írva. Itt következik:

»Tribrachi Mutinensis Ad R^m Archiepiscopvm Strigoniensem Carmen Incipit.

¹⁾ Fontius ezen levelezéséről említést tett Mehus. (Ambrosii Traversarii Epistolae. Florenz. 1759. I. LV. 1.) Sajnos, hogy ezen levelek föl-kutatására az olaszországi könyvtárakban tett igyekezezeink ekkorig nem vezettek eredményre.

²⁾ Itt a 15,738. szám alatt található föl.

³⁾ Magassága 19, szélessége 13 centim.

Quo tua non dubites totum volitare per orbem
 Nomina et a latius gentibus usque coli
 Accipe strigonie pater et sanctissime presul
 Te simul et rebus munera digna tuis
 Accipe pannonie iubar indelebile gentis
 Que referant nomen tempus in omne tuum
 Tu dare quod fuluis aurum pactolus barenis
 Quod tagus hesperio deuehit orbe potes
 Et tibi que patriis opulencia montibus exit
 Exuperat quantas croesus habebat opes
 Sardoos lapides atque altera dona pyropos
 Quasque suis gemmas colligit indus aquis
 Haud ego crediderim te maxima dona videri
 Que melius per te cessit beanda deus
 Ista rear cum vis populorum pastor et auctor
 Ista rear tamen posse decore patrem
 Hic pecudes poeman armenta que bucera seruat
 Tu populis poeman tu pater ille tuis
 Ista rear paucis que dii rarissima donant
 Munera longe animo grata futura tuo
 Hec tamen ut vultu amplecti dignere secundo
 Hec precor ut sacras tangere digna manus
 Dumque tibi his aliquid resonabit fistula siluis
 Quod unice (?) hec Tribrachi sint monumenta pater.

A 2^a levél a czímlap. Élén, vörös maiusculákkal a czím:

Tribrachi Mvtinensis Ad R^m

Archiepiscopum Strigoniensem.

Poeman. Epolvs Pastores.

A lapot két felől, dúsan színezett de kezdetleges kézzel készült virágdiszítvány környezi. Az alsó lapszélen három medaillonban mellképek láthatók. Az elsőben könyvből olvasó férfiú; ily körirattal *A vctor Operis*. A másodikban főpapi öltözetben öreg egyházi férfiú ily fölirattal: »*Lvx Pannonie.*« A harmadikban: 14—15 éves ifjú ily körirattal: »*Franciscvs VR.*«

Hogy az első a könyvnek szerzőjét állítja elénk, bizonyos.

Hogy a második alakban azt a főpapot látjuk, a kinek a könyv ajánlva van, Vitézt, alig szenved kétséget. De kit ábrázol

a harmadik kép, ki legyen az a Franciscus Vr? ekkorig nem sikerült kinyomozni. Még conjecturákat sem kockáztathatunk.

Vitéz arczképe, a mint a codexben festve van, különbözik azon arczképektől, melyeket ekkorig neki tulajdonítottunk. Vajjon ez hiteles-e, vagy a festő phantasiájának szülötte? nem dönt-hetjük el.

A címlap oldaldíszítményében félig elmosódott címer van foglalva: kék alapon ágaskodó oroszlány vagy farkas. Kinek a címere ez, nem tudjuk? Azt sem állíthatjuk teljes biztossággal, hogy ezen codex Vitéz példánya volt.

Három későbbi birtokosát a könyv végén levő jegyzetek-ből ismerjük. Ezek:

»Luce de Farnad arcium Baccalarei.«

»Gregorii de Felpecz arcium Bakalari.«

Mindkettőnek kézírása a XV. század végső éveire utal.

A harmadik birtokosa Faber, bécsi püspök volt (1540), ki-nek hagyatékából a bécsi egyetem, utóbb pedig az udvari könyv-tárba került, hol most (új kötésben) a latin codexek sorozatában a 2489. számot viseli.

Bár sikerülne a kérdéseket, melyeket e codex fölvet, mi-előbb megoldanunk.

VÁRAD*) HELYE A MAGYAR KÖNYVÉSZETI IRODALOMBAN.

Rómer Flóristól.

Alig van munka, melyet újabb időben nehezebben vártunk, nagyobb örömmel fogadtunk, mint Szabó Károly: Régi magyar könyvtár-át. Volt is erre sokoldalú méltó okunk; mert nem csillámló, átmenő értékű tüneménynek néztünk elé. A tudós, kipróbált tollu szerzőnek alapos hírneve, és azon húsz év,

*) Hogy miért irok e helyen: Váradot és nem Nagy-Váradot, mint ezt mai napon írni szokás, arra nem a sajtóságokat kereső különcködés, hanem a történelmi igazság és a honi régészeti tudomány kényszerít; mert ha az újabb kort, Lipót császártól számítva, kiveszszük, azt látjuk, hogy a régi egyházi és világi irodalomban folyvást és következtetőleg épen úgy használtatik: Várad, (miután a Kis-Várda és Pécsvárad valamint Pétervárad is annyira különböztetve van), mint a Gyulafehérvár helyébe, melyben a régi irodalom egészen meg-egyezz, alkalmaztatott: Károlyfehérvár, holott a Székes-, Nándor-stb. Fehérvárok a magyarok előtt eléggé ismeretesek valának.

Sokáig azt hívéim, hogy ezen elnevezés Nagy-Várad, Grosswardein, csak 1693 után jött divatba (lásd Kereszturi II. rész: 263, 282, 289, 290 stb.) miután az okmányokban egyáltalán csak a vára di püspökség, káptalan, város stb. hozatik fel; azonban épen Szabó Károly dicső munkája győzött meg arról, hogy már a XVI-ik században, t. i. 1599-ben Gyulafi János magát Nagyvárad méltatlan tanítónak írja, a XVII-ik században, pedig 1640-ben, 707. sz. a. a. 308. lapon Kecskeméti Miklós Angyalok énekében, magát N. V. T. (Nagy-Várad Tanító)-nak nevezi, hozzá tévén: Nyomtatt. Nagy-Váradon buzgó lelkek költségén. — Ott van egy másik nyomtatvány Püspöki Jánostól, ez Debreczenben 1661-ben írta: Az kereszténység Védoszlopának Meg-Dülését, az az Nagy-Várad nagy Várának Törökök által való kipusztulása és Elfoglalása . . . Irta Püspöki János Váradról elbujdosott Tanító; sőt a 926. sz. a. 1657-ben a »Jesuita Paterek Titkai« nyomtatott: Magnovárdiában; úgy hogy azt kell hinnünk, miszerint ezen elnevezés sokkal előbb hozattatott be, nemesak Lipót császár idejénél; de még az előtt is, midőn újabb időben a nagyobbodó város részei egyesítették és a Nagy-Várad név mintegy nyilvános sanctióra érdemesítettett.

mióta, egyes cikkek után, az egésznek mint szerű és állandó becsű tulajdonaira következtetheténk, feljogosítottak arra, hogy a munkára a lehetőleg legnagyobb mértéket alkalmazzuk.

Volt is ezen műre minden oldalról elég figyelmeztetés, különféle szempontból tekintették, de azért maradt még elég mondanivalója azoknak, kik e monumentalis munkát még keletkezésében látták, közrebocsátása előtt forgatták és hozzá némi jegyzeteket is írtak. Tagadhatatlan, hogy e roppant fáradozásu műben, quasi sub uno solis radio, együttvéve és ítézetileg feldolgozva találunk mindent, a mihez a szemes szerző és talán valódi baráti is, oly számos év óta hozzá férhettek!

Már helyzetem — és saját viszonyaimnál fogva is messze esem attól, hogy ezen kitűnő munkához, mintegy commentárt írjak, mert ennek minden lapjánál csak azt mondhatnám, tolle et lege! és minden heverő vagy felmetszetlen példány látására nemzeti érzésű genuszom fekete lepelbe burkolódnak. — Ezen vastag kötetben fel fogja találni az egyedíró azt, mit a vallási fergetegekről akar a magyarság kezdetétől fogva tudni; ebből megtudandja, kik voltak a katolikus és reformatusok részéről azok, kik a vallási villongásokat egyházi vagy világi állásukkal előmozdították; kik fogták maguk a meggyőződéstől vezetett tollat, hogy hitelveiket támogassák; kik léptek ki a sikra a templomokban és iskolákban, hogy új még új tanítványokat szerezzenek, és hol találtak menhelyet a nyomdák.

Ohajtjuk tehát, hogy ezen dolgozat, mely komoly oktatást és ritka élvezetet is nyújt, minél szélesebb körökben elterjedjen, már csak azért is, hogy a meglevőt örömmel sajátunknak vallhassuk, hogy a meg nem levőt fölkutassuk, és ezáltal nemzeti irodalmunkat bővítsük; továbbá hogy a netáni tévedéseket helyre ütvén, ez által a második kiadást, melyhez már meglehetősen anyaggal rendelkeznek a könyvbúvárok, annál tökéletesebbé tenni segítsük, és végre a mi az ilyen publicationál a főczél, elérhesük azt, hogy a vidék papjai, tisztjei, tanárai is a közmunkában részt vehén, e munkásság mennél inkább terjedjen és hasznot hajtson.

Arra, hogy e nemzeti nagy munkához én is hozzászóljak, nemcsak az bátorított, mivel mint a szerény író előszavában

mondja: régen éreztem magam is egy ily megbízható kézikönyv hiányát; hogy folytatólag vallja, mi szerint: kézikönyvem nagy figyelmet és gondos vigyázatot kívánó szerkesztésében, bár mennyire igyekeztem is, nem voltam képes minden hibát, tévedést kikerülni; és mivel: bizodalommal kérem föl »úgymond« irodalmunk minden barátját, különösen a könyvtárak birtokosait és tisztviselőit,« mig végre is így szól: Én ugyanis munkáságomate téren befejezettnek nem tekintem, sőt folytonosan igyekezni fogok az eddig elért eredményeket gyarapítani!

Igy szól és csak így szólhat azon férfi, ki a »Régi Magyar könyvtárnak« élete szebb részét, kimondhatatlan fáradalmak közt szentelte; kinek tudományát, és a felvett célban való ritka kitartását egyedül szerénysége érte talán el.

Ez tehát már magában véve elégséges lenne arra, hogy a kitűzött tárgyhöz hozzá is szóljak; de ezenkívül vannak jelenleg más okok is. És pedig először az, hogy régóta ezen kutatások egy részével t. i. a Várad i sajtó mindennemű, de főképen magyar termékeivel foglalkozom; másodszer pedig, hogy a Székesfehérvári országos kiállítás alkalmával nemcsak a várad i újabb nyomda készleteit szeretném a magyar világnak megmutatni, hanem, hogy ugyanottan a nézők azt is lássák, hogy a még rejtekben felejtett, de szabadulásra váró régi munkák száma az eddig ismerteknél sokkal nagyobb, és hogy Várad, a kereszténység hajdani előőrse, a magyarságnak, kelet felé való egyik őrtornya, török-veszélye előtt pedig egyszersmind a nemzeti cultura kútfeje volt, és csak az akaratlanul viselt járom alatt hallgatott, satnyult, temettetett végkép el!

Mi lett légyen Várad hazánk történetében, milyen volt feladata hadászati, egyházi, nemzet-mívelődési szempontból a régiebb korban, azt fejtegetnem itten nem is kell; mert feladatom keretén kívül esik.

Azonban nem vagyunk tökéletesen kielégítve, midőn azt látjuk, hogy mikor egyrészt a magyarság kivívásában a reformáció, főleg a helvét vallás olyan nagy részt igényel, más oldalról a katolikus meggyőződés magának csak oly kis részletet

tulajdonit; holott már abból is, hogy kik pártolják az újabb hitet, eléggé láthatjuk, hogy a római hitvallásuaknak is az értelmiségben, a harcziás irásokban és ellenfeleletekben elég nagy tér nyílik. Nem tudjuk t. i. elhinni, hogy akkor, midőn az új hittérítők majdnem egész erejüket abban fejtették ki, hogy a vallássosságuk központjain, és némely nagy urak védszárnyai alatt, mind inkább növekedtek, egyedül egy oldalról és pedig nyomtatott írásban támadtak meg, fejtették ki dogmaikat, és ellenkeztek azokkal, kik ellenük írtak, a másik oldalról főleg azon csodálatosan fegyvert csörtető korban t. i. azon sok tudós püspök, azon sok tanult szerzetes, kikről történetírásunk is eléggé tanúskodik, írásban egészen elhallgattak légyen, akkor t. i., mikor a szólás-szabadság és a védelmi helyzet adva volt; sőt midőn a hatalmas uralkodók szárnyai alatt és mintegy teljesen biztos helyekről szabadon felelhettek támadóiknak.

Távol van tőlem fölteni, hogy szerzőnk bármit elhallgatott volna. Jól tudom, hogy mindenütt, a hol lehetséges, teljes pártatlansággal mutatja ki, melyik munkát, melyik egyháznak kelljen tulajdonítani. Azonban szerző hazánkban nem minden könyvtárában fordult meg; és a hol megfordult, nem volt mindig képes a készlet átkutatására elégséges időt szentelni. A kath. irodalom számos termékei ismeretlenül lappanghatnak tehát kolostoraink és plébániaink könyvesházaiban; a melyeknek őrei — sajnos — hallgatnak, mert rendszerint keveset bolygatják a régi könyveket, sőt gyakran megvetéssel tekintik azokat.

Addig tehát, míg ilyen általános mozgalom, mit a fenebbi okok előidézhetnének, az egész papságot és a tanítói rendet meg nem ragadja, hijában várunk arra, hogy e tekintetben is jogegyenlőség legyen, és lássuk azt is, hogy a magyarság fentartásában egyáltalán a nemzetnek innen is, túl is hasonló része vala.

Több helyen fölvetettük a kérdést, vajjon honnan jött a támadás vagy védelem? könyvünk erre nem adott határozott feleletet, tudományos készletünkhöz folyamodtunk tehát, és ha rövid idő alatt sikerült csak mintegy kettőt hármat az előttünk fekvő munkának nagyon is szorgalmas átkutatása után sajátunknak felismernünk: szabad legyen reméllenünk azt is, hogy itt-ott mások is, kik egyházi és polgári történetünkben jártasabbak, egyeseket

magunknak vissza fognak nyerni, és ez által az egyensúlyt mintegy visszaállítva, örömet okozandnak annak is, ki midőn nekünk ilyen jeles alapmunkát nyújtott, alkalmat is adott arra, hogy azt gyarapítani és tisztázni elősegítsük!

A kik eddig V á r a d ról tüzetesen irtak, nem tevék ezt egyedül magyar szempontból, mint azon könyvírók, kiket egyes munkáknál Szabó is idéz és a kik között e század elején Miller Ferdinánd Jakabot kell említenünk, ki az 1803-ban Pesten kiadott *Fragmenta Veteris Typographiae Magno-Varadensis*ben sok valót, de igen sok hamisat is közöl.

Mint nyomtatványok ismereteseek még előttünk M á r k i S á n d o r aradi tanár úrnak főleg Biharmegyet illető fáradozásai, mert a többek közt, nemcsak hogy Biharmegyében megjelent régi könyvekről írt Szabó munkájának kiadatása előtt a nagyváradi lapokban; nemcsak hogy kiadta ő a Biharmegyei nyomtatványokat 1651—1700-ig; hanem a Biharmegyére vagy Nagyváradi tudósokra vagy nyomtatványaikra vonatkozókat szorgalmasan gyűjté, és a Szabadtság 1877-iki számaiban, mindenütt némi itészettel is közlé.

A Szabó Károly által ismertetett 1788 munkából jut Váradra 64 nyomtatott munka, melyek közt sok az egészen ismeretlen; közülök öt még a XVI-ik századba való, és 1565-től —1585-ig terjed; 13 az egyetlen példányban fenlevők közé számíttatik; legnagyobb része pedig azon virágzó korszakba esik, melyben itten Szenczi Kertész Ábrahám sajtója működött, s melyet a 707. számtól a 972-ig számítva 1640-től 1660-ig vagy is húsz esztendeig terjed, midőn a fenebbi nyomdász elüzetvén, Károlyi Gáspár szent bibliájában ezt mondja a 970-ik szám alatt: »Váradon, kezdetetett nyomtatása, a veszedelem előtt: és elvégeztetett Colosvarat Szenczi K. Ábrahám által M. DC. LXI.«

És ha kérdezzük, miből állott akkor az egész magyar irodalom, és miért kell annak nyomait leginkább a papi székhelyeken, és a jámborabb gyűjtőknél keresnünk? Ezekre könnyű a felelet. Amint egyáltalán, ugy nálunk Magyarországon is, a főszűlyt a sz. írásra és annak magyarázataira fektették; innen a sok szentírás, a gyakori Catechismus, imádságos és énekes könyv, házassági és halotti beszédek stb.; mind a két felekezetből paranesis

ad parochos; ezeknek t. i. a szentírásoknak értelmezésére kellettek a gyakori grammaticák, dictionariumok stb. — Sokkal kevesebb volt a valódi szervezetes tudomány: a bölcselkedés, a jus, az arithmetica és a hozzá számítandó kalendariumok; végre a nagyon kedvelt geographia a különféle térképekkel, a haditudomány, az orvosi könyvek és a természeti tárgyak vizsgálata, a festészet és fametszetek, stb. Végre következtek a latin classikusok sikerült fordításai; a magyar eposzok és szindarabok, a valódi római- és görög történelem, és a történetek képzelt utánzása a regényirodalomban; és sok más, a mi csak egyes példányokban fordult elő!

Mind ezekre és még több találandóra hivatkozhatnánk, ha nem kellene attól tartanunk, hogy a legrövidebb idő alatt hiánysokká leszünk, sőt hogy ezen rövid czikk helyett igen is hosszúra nyúló könyvet nyújtunk szives olvasóinknak!

Ugy látszik az egész azonkori irodalomból, hogy V á r a d, egyik kedves helye volt a keletkező nemzeti érzetnek, mert találunk mindenütt V á r a d i a k a t, a hol a hazai ügy mellett munkálkodni kellett.

Hogy csak némelyeket említsünk, kiknek emlékezete mai napig fenmaradt, föl kell hoznunk az irodalmat kedvelő főpapat, főleg a gazdag váradai püspököket, a hazai irodalomnak és a szépművészeteknek előmozdítóit; ezek közt valának Vitéz János, Kálmáncehi Domokos, Martinuzzi Frater György, Forgách, gróf Telegdi, Bársonyi, Benkovich, Kalatay sat.

Nem kevesebbé találhatnak az e helyen nyomdákat pártoló világiak, péld. 1615-ben Bethlen G á b o r, továbbá Bethlen István, Rákóczy György, neje Lorántffy Zsuzsanna és Ferencz, György fíjuk; Rédei Ferencz, Bárcsai Ákos fejedelmek; II. Rákóczy György és fia Zsigmond (1656.) stb.

A különféle főurak közt emlékezetbe hozzuk Báthori Miklóst több megye főispánját, Báthori Kristofot, mint Biharmegyében ugyanazon tisztet viselőt, kinek nejeül 1575-ben Bocskai Erzsébet asszonyt ismerjük; a váradai vár kapitányai közt írnak Gyulai Ferenczről 1660-ban, és Sibrik Györgyről (1663.) Váradai főkapitányról; de beszélnek a váradai Prédikátorokról is, kik közt 1570-ben és 1584-ben említendő Caroli Péter Váradai Paztor; Sásvári Gergely, Nagy-Várad

Predikator ugyanazon évben; Keserői Dajka János, Váradi Ecclesiának Lelki Pásztor, 1613-ban; Pécs-Váradi Péter 1629-ben, és a Váradon 1641—1653-ig nyomtatott Keresztúri Pál-féle beszédek.

Tudomásunk van arról, hogy az egyházak mellett folyvást az iskolák is tündöklöttek, miért is 1652-ben, Comenius: *Janua linguae Latinae*-je említették, mely in usum Scholae Váradiensis volt írva.

Ennek egykor Rectora volt Stephanus Benjamin Szilágyi 1643-ban; a Poetikát mint collaborator a váradi gymnasiumban tanítá Borsati Pápai Ferencz;

A tanítók közül előhozatnak: Gyulafi János 1599-ben Nagy-Váradi méltatlan tanító;

Kecskeméti Miklós N. V. T. vagyis Nagy-Váradi Tanító 1640-ben; Komáromi István 1648-ban váradi iskolamester; és 1661-ben Püspöki János, ki így írja magát: Váradról elbujdosott Tanító.

(Folytatása következik.)

FELVIDÉKI KÖNYVTÁRBÚVÁRLATOK.

A múlt őszön másfél hónapig utazgattam Felvidékünkön. Egyedül járva be a történelmi és régészeti maradványokkal ellett tájat: szabadon fordulhattam azon emlékek felé, melyek érdeklődésemet különösen fölhívták. Ennélfogva a könyvtárak kutatását egyik legfőbb célomul tűztem ki.

Körmöczbánya volt az első állomás, mely e tekintetben kifizette magát. Művelődésünk ezen egyik legrégebbi sanctuariuma, gazdag és példásan rendezett levéltáron kívül, három becses könyvtárat rejt ódon falai között.

Körmöczbányán legelőbb a besztercebányai schematismusból előnyösen ismert plebániái könyvtárat tekintettem meg. A körmöczi apát-plebános Belházy Imre úr, személyesen volt szíves bevezetni e könyvtárba, mely a templom északi oldalán lévő tág fülkében van fölállítva. Nehány fenyőfa padon

sorban ott foglal helyet az egyházmegye érdemes püspöke által a Schem. Hist. Dioec. Neosol. 1876. 300–304 lapjain alaposan és kimerítően ismertetett huszonhat darab XIV. és XV. századból való codex. A szemközti polcon hever a »Crembnitzerische Bergbefahrung« 1565-diki, egykorú, könnyen olvasható német kézírata, melyet a Schematismus nem említ, Kachelmann pedig nem ismert, holott jó hasznát vehette volna.

Nyomatott művekben a mindössze 4—500 kötetre menő könyvtár szegényebb ugyan, de azért van egynehány becses ősnymatványa, melyek a következők:

Hagenau, 1496. Sermones discipuli de tempore et de sanctis vna cum Promptuario exemplorum. Végén: Impressum et diligenter castigatum in imperiali oppido Hagenawe. Anno a Christi natali Nonagesimo sexto supra millesimum quaterque centesimum. Decimotercio vero kalendas septembres. Lásd: Hain, Nr. 8507.

Nürnberg, 1498. Missale Strigoniense. Az első számozott levélen: Incipit missale... secundum chorum alme ecclesie strigoniensis. A 279-ik levélen lévő zársorok szerint nyomtatta: Georgius stöchs ex sulczbach artis impressorie haud ignarus in vrbe nurnberga octauo die ante kalendas septembres anni ab incarnatione messye 1498. Tiboldi Feger budensis bibliopole impensis. — 8-r. goth. 283 szott levél. Táblájára, a kiadó-könyvadás lakhelye által félrevezetve, a múlt században ezt írták: »Impressum Missale hoc Budae Ao. P. Chr. natum 1498.« Hain és Kemény nem ismerik. Knauz: Libri missales ac breuiaria pp. 80. 81. szerint »ezen igen ritka s eddig seholsem említett kiadásból két példányt ismerünk;« egyik az egyetemi könyvtárban, a másik, hiányos példány a pozsonyi ferenczesek tartományi levéltárában létezik.

Velence, 1508. Végén: Breviarium secundum chorum Pataviensis ecclesie cum quottationibus in margine: ... inveniuntur: suisque passim aptissime figuris coornatum: mira formandi arte pervigilique cura solertis viri Petri Liechtenstein. Impensa vero Leonardí Allantse bibliopole wiennensis. Absolutum est Venetijs Anno salutigeri. 1508. etc. k. 8-r. goth. 429 lev. Meg van a pozsonyi ferenczeseknél is. Knauz p. 105.

Velence, 1515. Breviarium secundum chorum alme Ecclesie Pataviensis. Uenetijs 1515. k. 8-r. goth. 382 szott lev.

Knauz p. 107. szerint, a benne előforduló fametszetek magyarországi breviárumokban is használtattak. Meg van az egyetemi könyvtárban.

V e l e n c z e, 1517. Breviarium hyemalis partis et Estualis secundum chorum Patauiensis Ecclesie. Venetijs Anno domini 1517. Die decimo septimo mensis Octobris. Csonka példánya az esztergomi főegyházban, Knauz pp. 108, 109. ép példánya az akadémiai könyvtárban.

Körmöcz másik könyvtára a szent-ferenczrendi zár-dában van föllállítva, hova Hajla Márton Mátyás plebániai segédlelkész úr sziveskedett elkalauzolni. A körülbelül másfélezernyi kötetre menő könyvtár különösen gazdag incunabulákban. Az előterem úgy szólván kizárólag ezekkel van megtöltve. Ugyanott van elhelyezve a Szabó Károly Régi magyar könyvtárában is, egy híjával megemlített, néhány magyar könyv, t. i. Lépes Bálint: A halandó emberi nemzet fényes tüköre. I. és II. könyv. Prága 1616. (Szabó Károlynál 469 sz.) — Káldi György: Vasárnapi Predikatiok I. része. Pozsony, 1631. (Sz. K. 601 sz.) 2 ép, 1 csonka példány. — Telegdi: Evangeliomok I. és III. része. Bécs, 1638. (Sz. K. 675. 677.)

Pázmány Péter: Kempis Tamás Christus követéséről. H. és év n. XVII. száz. Szabó K. 1613. sz. a. 4 példányt említ; szerinte valamennyi fönmaradt példányban hiányzik a címlevél, melyet ennél fogva azt hiszi sohasem nyomattak. Föltevését ez ötödik példány is igazolja, mert szintén nincs címlevele.

Az incunabulák jegyzéke.

B a s e l év n. Reynerus de Pisis: Pantheologia s. Summa universae Theologiae. 2 kötet. Az I. kötet 1. lapján: In primam tabulam sequentem super pantheologia prefatio quedam. A 31. szttlan lapon: ».... opus fratris Rajnery de pisis ordinis predicatorum incipit.«

Nagy iv-rét, szttalan, Hain, 13.014 sz. szerint, nyomtatta »Basileae, Bertholdus.« Bertholdus de Basilea, Gutenberg legénye 1455—1477. működött Baselben. E pantheológiát Panzer I. 193, valamint Stockmeyer u. Reber: Beitr. zur Basler Buchdrucker-geschichte. S. 2—5, nem említik Bertholdus nyomtatványai között. Brunet, 1153. igen ritkának mondja.

Hely és év nélkül (1473 táján). Nicol. de Janua: Compendium morale. Az 1. lapon: Incipit liber qui dicitur compendium morale utilis pro sermonibus et collacionibus faciendis. K-ívr. lat. 178 l. — Van Praet 1473 körül nyomtatottnak tartja. Hain, 9359. Brunet, 1282 szerint kevésbé ismert.

Hely és év nélkül (1478 körül). Joh. de Turrecremata: Quaestiones super evangeliiis totius anni. Kolophon: Quaestiones euangeliorum tam de tempore quam de sanctis collecte per. R. D. Joannem de turrecremata stb. Hain, 15.709².

Hely és év n. (1479 körül.) Meffret. Sermones de tempore et de sanctis. A II. kötet 1. lapján: Sermones Meffreth. alias Ortulus regine de tempore. Pars hyemalis. K-ívr. Hain, 10,999.

Speier, 1481. Kolophon: Biblie auctoritatum et sententiarum.... tabula per Johannem Caldriini... compilata et per Thomam Dorniberg de Memmingen eximium correcta et (»per« kimaradt) Petrum drach spirensem Impressorem impressa exactissime Anno dni M. CCCC.LXXXI. explicit feliciter. — K-ívr. goth. igen szép példány. Panzer III. p. 21. Hain, 4247. V. ö. Merzdorf II. 65.

Velenceze, 1482. Juvenalis. Kolophon: Venetiis Impresum est hoc Juvenalis opus cum tribus commentis per Joannem de cereto de tridino MCCCC.LXXXII. Die secundo decembris. — Szép példány, lat. bet., elébe van kötve Seneca. Velenceze 1492.

Strassburg, 1485. Kolophon: Opus perutile sermonum quadragesimalium Thesaurus nouus nuncupatum. Argentine impressum Anno dni M.CCCC.LXXXV. Finit feliciter. — Ivr. goth. Két példány, az egyik Martinus Margarita decretije elébe van kötve. Panzer I. 27. Nr. 68.

Strassburg, 1486. Kolophon: Opus perutile sermonum de sanctis per circulum anni Thesaurus nouus nuncupatum: impressum Argentine Anno dni. M.CCCC.LXXXVI. finit feliciter. — K-ívr. goth. szép példány. Panzer I. p. 29. Nr. 81.

Velenceze, 1492. Omnia Senecae opera. Venetiis impressa M.CCCCXCII. die ultima octobris Per Bernardinum de Coris de Cremona. Hozzá van kötve Juvenalis, 1482.

Nürnberg (1493 körül.) Az 1. lapon: () Ncipit tractatus Magistri Johannis de gersona. Cancellarij parisiensis. De regulis mandatorum. A 19. levél 2-ik oldalán: Explicit tra-

ctatus de regulis mandatorum. Magistri iohannis de Gersona excellentissimi parisiensis cancellarij feliciter. Nurenberge, Impresorie artis effigiatus . . . K.-ivr. Hain, 7646 szerint Joh. Sensenschmid nyomtatványa.

Nürnberg, 1496. Kolophon: Opus perutile sermonum quadragesimalium Thesaurus nouus nuncupatum. per Anthonium koberger Nurenberge impressum. Anno dni. M.CCCC.XCVI. Finit feliciter. — K.-ivr. goth. Seemiller, IV. 72. Panzer II. 222. Nr. 275.

Hagenau, 1500. A 27 lapon, »a« jegyű íven. Incipit Rosarium sermonum predicabilium per quadragesimam et totum anni circulum editum per vite venerabilis religiosum fratrem Bernardinum de Busti stb. Végén: in opp. Hagenaw, per Henricum Gran. Millesimo quingentesimo. XVIII. die mensis Septembris. — Hain, 4164.

H. és év n. XV. száz. Martinus lengyel szerzetes műve. Kolophon: Explicit margarita decreti que martiniana vocatur. edita per venerabilem virum fratrem Martinum ordinis praedicatorum summi pontificis penitentiarium et capellanum. — Hozzákötvé Calderinus. Speier. 1481. Hain, 10.834. V. ö. Merzdorf II. 70.

H. és év n. XV. száz. Albertus Magnus super missus est. subtiliter ac eleganter ostendens ineffabiles gloriose virginis Marie laudes. — K.-4r. vi. ívszám. A könyvészeti kézikönyvekben nem találok. Még legközelebb jár hozzá Brunet, I. 137. Albertus Magnus: Opus de laudibus Virginis Mariae, mely szerinte Mentelin J. betűivel nyomtatott volna Strassburgban. De mint ívrétű könyv, nem lehet azonos a körmöczi példánnyal

H. és év. n. XV. száz. Incipit legenda sanctorum quae longobardica nominatur historia, — 8-r. Pvi. ívszámig van meg, a többi írással van kiegészítve. V. ö. Merzdorf S. XXVI.

H. és év n. XV. száz. Sermones discipuli de sanctis. I. rész, 163 beszéd. II. rész, 48 beszéd.

Augsburg, 1502. Kolophon: Sermones Pomery de tempore a fratre pelbarto de themesuar ordinis sancti Francisci professore sumopere comportati: studioque non modico per magistrum Johannem otmar expensis Johannis schönsperger iunioris in Augusta vindelicorum imprimendo elaborati Anno Christi. M. D. ij. — K.-ivr. Panzer VII. p. 132. Nr. 9. Ehhez kötve: Pomerium

quadragesimale fratris Pelbarti, melyet Panzer. U. o. Nr. 10. említ. Ívszámozása, GGijj jelzéssel kezdődik. Pelbártnak 5 műve van itt meg; a múzeumi könyvtárban egy sincs meg belőlük.

L y o n, 150? Kolophon: Sermones Pomery de Tempore comportati per fratrem Pelbartum de Themeswar: Impressum Lugduni per honestum virum Joannem Cleyn impressorie artis magistrum optatum finem sortiuntur. — Igen szép példány. Van benne 80 beszéd. Terjedelme, a, aa, aaa rendszer szerint, sssix. — V. ö. Graesse, V. 187. Pelbártnak ilyenforma, Cleyn által nyomtatott művét Hain, 12,554 is fölvette, holott Panzer szerint Cleyn legrégebb nyomtatványa 1501-ből való.

H a g e n a u, 1504. Czim: Sermones Pomerii fratris Pelbarti de Themesuar diui Ordinis sancti Francisci — De tempore. Kolophon: Sermones Pomery de tempore comportati per fratrem Pelbartum de Themeswar Impressi ac diligenter reuisi per industrium Henricum Gran: in imperiali oppido Hagenaw expensis ac sumptibus prouidi Johannis Rynmann Finiunt feliciter Anno sal. nre Millesimo quingentesimo quarto. quinto Nonas Octobris. — K-ívr. Terjedelme: K. 8. A könyvészek nem említik. Ehhez van kötve:

H a g e n a u, 1505. Sermones tripartiti Quadragesimales Pelbarti de Themeswar Anno s. nre. Millesimo quingentesimo quinto. XXij die mensis Aprilis. — K-ívr. p₅ terjedelmű.

S t r a s s b u r g, 1508. Cim: Sermones quadragesimales Thesauri noui. Végén: Opus perutile sermonum quadragesimalium Thesaurus nouus nuncupatum Argentine impressum per Joannem knoblouch Anno domini M. D. VIII. — Ivr. Panzer. VI. p. 41. Nr. 119.

H a g e n a u, 1510. Kolophon: Sermones fratris Gabrielis de Barelete sacre pagine professoris celeberrimi: divi ordinis Fratrum Predicatorum: impensis circumspecti viri archibibliopole Johannis Rynman de Oringau in officina industrii Henrici Gran: in oppido imperiali Hagenau ciuis impressi. Anno gratie M d X. in vigilia beati Bartholomei finiunt feliciter. 4-r. Panzer VII. p. 75. Nr. 65. Igen szép példány.

V e l e n c z e, 1512. Missale secundum chorum alme ecclesie Strigoniensis. Czimlapján, metszvény körül: Stephanus Heckel Librarius Budensis. A 292. levélen: Uenetijs accuratissime im-

pressum. In Edibus Petri Liechtenstein Coloniensis Germani. Impensis vero Stephani Heckel de Riwulodominarum Librarii Budensis. Anno virginei Partus. 1512. Die 3. Augusti. — Kemény Kal 39 l. a); Knauz p. 41. említette 4 példányon kívül, meg van a pozsonyi ferenczrendi kolostorban is.

H a g e n a u, 1513. Sermones Parati de tempore. I. II. rész. Kolophon: Impensis ac sumptibus circumspecti viri Joanis Knobloch. In officina industrij Henrici Gran Ciuis in imp. opp. Hagenaw impressi. Anno MDXIII. in vigilia Bartholomei apostoli. 4-r. A könyvészeti kézikönyvekben ismeretlen.

S t r a s s b u r g, 1515. Sermones Thesauri noui de sanctis. Kolophon: Opus perutile sermonum de sanctis per circulum anni, Thesaurus nouus nuncupatum. impressum Argentine per Johannem knobloch. Anno dni MDXV. Die duodecima mensis Marey, — Iv. Panzer VI. p. 70. Nr. 361 Az ezután következő két munka teljesen ismeretlen a könyvészek előtt:

H. és é v n. Kolophon: Explicit Epistola lugubris et lacrimabilis pariter et consolatoria ad cunctos fideles de expugnatione et amissione Insule Nigropontis . . . 12 levél. Utána kézirat: »Joh. Gerson Cancellar. Par.« XV. századi másolata. Ez után következik:

H. és é v n. Czim: Incipit liber Beati Leonis pape Sermonum Et Sermo prunus de ordinatione sua sequitur. — Tiszta szép példány; kolophona nincs.

Az előszobában lévő könyvek közül megemlíthető még egy Cicero, mely a hírneves Praelum Ascensianumhoz méltóan nyomtatott: Paris., ap. Jod. Badium Ascen. ad Eidus Ianuar. Ao 1522. Calculo Rom. nagy-ivr., egész épen megőrzött példány. Átalában véve e könyvtár incunabulái alig egy-két kivétellel valamennyien ritka épségben maradtak meg.

A belső teremben hever a könyvtár zöme, mely azonban legnagyobbbrészt csak XVII. és XVIII. századbéli idegen nyomtatványok halmaza.

Érdekesebb könyvek, mint pl. a kassai nyomda néhány terméke (köztük: Philosophia S. J. Cassoviae Typis Johann. David Türsch 1665), wittenbergai Hungaricák stb. vannak bezárva a »Libri Prohibiti« feliratú nagy szekrénybe.

Körmöczbánya harmadik, igen becses könyvtára az á g. hitv. ev. egyház kö z s é g tulajdona. A gyűjtemény ö re Gresy Ede főlemlí leánytanító ú r, kit Pauliny segédlelkész ú rral fölkeresvén. vele egyútt mentünk a könyvtár megtekintésére. mely a lelkészlakban a tanácsterem melletti szobában van elhelyezve. A Gresy ú r által lajstromozott körülbelül 1500 kötetnyi könyv, tisztán tartott festett polczokon van fölállítva. Rendezésénél a külsinre kiváló figyelmet fordítottak.

Merőben régi könyvtár. A reformatio kezdetéről tömérdek művet tartalmaz, úgy hogy e tekintetben legföljebb ha a pozsonyi lyceumi könyvtár versenyezhet vele. Ilyetén gazdagságú könyvtár egymaga több időt vett volna igénybe, mint a mennyit egész Körmöczre szántam. Itt is tettem ugyan jegyzeteket, melyeket azonban, mivel szerfölött fogyatékosak, szak-folyóiratban nincs merszem közzétenni.

Dr. Ballagi Aladár.

(Folytatása következik.)

ADALÉKOK SZABÓ KÁROLY „RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁRÁHOZ“

A MAGYAR NEMZ. MÚZEUM KÖNYVTÁRÁBÓL.

Szabó Károly »Régi Magyar Könyvtára« útmutatása mellett átvizsgálván könyvtárunk régi magyar nyomtatványait, több oly munkát találtunk, melyeket az említett kézikönyv nem ismer.

Könyvtárunk régi magyar nyomtatványai, melyek előbb az egyes tudományszakokban szét voltak szórva, most chronologiai sorrendben össze vannak állítva; minden nehézség nélkül található és használható föl. Ellenben mikor Szabó Károly kutatott könyvtárunkban, hónapok munkáját igényelte volna azoknak teljes föl kutatása. Így történt, hogy egy részök kikerülte figyelmét. Némelyek pedig legújabbán jutottak birtokunkba.

E helyen ismertetni kívánjuk azokat.

✦ (59.)*) H. n. 1593.

Pathai István. Az Sacramentomokrol in genere . . . s a t.
Szabó Károly 266. sz. alatt ismerteti ezen munkának h. n.
1592-ben megjelent példányait, melyek közül egyet a M. N.
Múzeum is bír.

De ugyanitt egy másik példányt is birunk, mely az előb-
bivel teljesen megegyez; csak a címleap van másképen összeál-
lítva, és az évszám különbözik.

Hogy a munka maga nem nyomtatott újra, és szoros an
véve második kiadásnak nem tekinthető, bizonyítja az a körü-
lmény is, hogy az 1592-iki példányban a 65. levélen sajtó hibából
56. lapszám áll. Ezen sajtóhiba az 1593-iki példányban sincs
kijavítva. És ezen példány végén ugyanazon sajtóhibák vannak
kijavítva, mint az 1592-iki példányban.

Egyébként az 1593-iki példánynak értékét különösen emeli
kötése, melynek barna bőr borítékjára arany betűkkel nyomtatva
a következők olvashatók. Az előlapon:

Bekesi Janosnak Cassara kvldi Albertvs Mol-
nar Heidelbergabol.

A hátlapon:
1600.

✦ (60.) Frankfurt. 1603.

Megiserus (Hieronymus). Thesaurus Polyglottus: vel,
Dictionarium Multilingue: Ex Quadringentis Circiter Tam Vete-
ris, Quam Novi (vel potius antiquis incogniti) Orbis Nationum
Linguis, Dialectis, Idiomatibus et Idiotismis, constans. Incredibili
labore, summaque diligentia: cum ex innumeris omnis generis
Authorum scriptis: tum vero ipsa experientia et diuturno multa-
rum peregrinationum usu suggerente: in gratiam studiosae juven-
tutis fideliter collectum et concinnatum, ab Hieronymo Megisero
P. C. Caes. Et Sereniss. Austr. Archidd. Historiographo. Cum S.
Caes. Majestatis Privilegio ad Octennium. Francofurti Ad Moenum.
Sumptibus Authoris. M.DC.III. 8-r. A—Fff₈ = 832 lap és az
előbeszéd 16 sztlan levelen.

*) A »Könyv Szemle« 1878-ik évi utolsó füzetében 58 oly munkát
ismertettünk, melyeket Szabó Károly nem ismert. Folytatjuk ezen folyó-
számokat.

Ajánlva van a munka II. Rudolf, római császár-, III. Fülöp spanyol király- és a Habsburg ház több tagjainak.

Vége hiányzik.

A szótár a következő nyelveken van szerkesztve: Hebraice, Chaldaice, Aramice antique, Arabice, Punice, Syriace, Assyriace, Aethiopice, Graece, Latine, Italice, Hispanice, Gallice, Lusitanice, Rhaetice, Sardorum, Germanice, Belgice, Germanice antique, Anglice, Danice, Svetice, Gothice, Islandice, Slavonice, Dalmatice, Croaticae, Bohemice, Lithvanice, Illyrice, Lusatice, Livonice, Polonice, Turcice, Armenice, Hungarice, Zingarice, Indice, Vallice, Lapponice, Mexicanice etc.

(61.) H. n. 1620.

Minden esztendőre szolgáló örök *Calendarium* és az *Cisio Janus Magyarol.* 8-r. 8 sztlan levél.

✕(62.) Gyula-Fejérvár 1640.

Alstedius J. H. Rudimenta Linguae Latinae, In usum Scholae Albensis; Hoc modo elaborata, ut puer, unius anni spatium, ex illis legere, declinare, comparare, conjugare, initia denique Syntaxis, et radices Sylvulae vocabulorum harmonicae, adiscere possit. Editio Tertia. Declinare probe qui novit, conque jugare; Grammaticum merito dixeris esse. bonum. Albae-Juliae Typis Celsissimi Principis. Anno CIOIOCXI. 8-r. A—N = 208 lap.

(63.) Bártfa. 1643.

✕*Comenius (J. A.) Januae Linguae Latinae Vestibulum Primum, In usum Illustris Paedagogei Albensis Hungarice reditum. Deinde Orthodoxarum in Hungaria Scholarum Usui accommodatum. Bartphae, Typis Jacobi Klöszii, M. DC. XLIII. 8-r. A—C, = 32 lap.*

✕ (64.) Bártfa. 1643.

Comenii (Joh. Amos). Janua Linguae Latinae referata aurea. Sive Seminarium Linguae Latinae et Scientiarum omnium. Hoc est compendiosa Latinam et aliam quamlibet Linguam, una cum Scientiarum et Artium fundamentis, perdiscendi Methodus, sub Titulis centum, Periodis mille comprehensa, Et in usum Scholae Varadiensis, juxta Belgarum editionem postremam, accuratam et auctam, in Hungaricam Linguam translata, Per Stephanum Benjamin Szilagy ejusdem Scholae Rectorem. Aestimata

ut sapiens precio, non pondere gemmas: Utilitate probat sic quoque mentis opus. Bartphae, Typis Jacobi Klösz, An. C. 1643. 8-r. A—P = 226 lap, azonkívül az előbeszéd 7 és az index 6 sztlan levél.

✓ (65.) Amsterdam. 1645.

Molnár Albert (Szenczi). Szent David Kiralynak és Prophetanak Szaz ötven Soltari a' Franciai notaknak es verseknek modgyokra Magyar versekre förditattak es rendeltettek. Szenci Molnar Albert által. Amstelodamban. Jansonius Janos Altal. 1645. 8-r. A—G₆ = 107 lap.

✕ (66.) Bártfa. 1646.

Kalendarium. Frölich David Magyar Országai Astronomus Kis Kalendariuma. Idvözitönk születése után M. DC. XXXXVI. esztendőre. Mely második a' Bissextilis után. Magyar-Országra, Szepességre és Erdélyre nagy figyelmetességgel alkalmaztatott. Bartfan, Nyomtattatott Klösz Jakab által. Kis 8-r. A—E. = 39 sztlan levél.

Ajánlva van: »Generoso Domino Jacobo Kviatkovvsky, in Bogdan, Sedis Judiciariae incluti Comitatus Sarosien. jurato-Assessori stb.«

✕ (67.) Lőcse. 1650.

Szep Beszelgetes, Két Aszszonyember, Agota Es Borbala Között. Megfordittatott penig Nemetből Magyarra az Historia Olvasóknak kedvéért. Lötzen nyomtattatott, An. 1650. 4-r. A—C₂ = 10 sztlan levél.

✕ (68.) S-Patak. 1652.

Comenius (Amos Joh.) Eruditionis Scholasticae Pars Prima. Vestibulum, Rerum et Lingvarum fundamenta exhibens. In usum Scholae Patakinae editum, Typisque Celsiss. Principis exscriptum, Anno M. DC. LII. 8-r. (*)_s és A—J = 8 és 72 sztlan levél.

Az előbeszédet írta Comenius Tolnaj Istvánhoz, a s-pataki iskola 1-ő classisának praeceptorához.

✕ (69.) Utrecht. 1655.

Komáromi Csipkés György. Hungaria Illustrata. Hoc est, Brevis, sed methodica naturae et genii linguae Hungaricae explicatio, anungaros in discenda linguâ istâ, facilitans,

promovens, et Hungaros efficiens. Opera Georgii Csipkes Comaromi, SS. Theolog. Doctoris, et eiusdem facultatis, in illustri Schola Debrecina Professoris. Ultrajecti, Ex Officina Joannis à Waesberge, An. Ch. CIOI OCLV.12-r. A—E = 124 lap.

Ajánlva: Generoso ac Nobilissimo Viro, D. Balthasari Latran de Kémer. Illustrissimi ac Celsissimi Principis Transylvaniae etc. Tricesimatori Debrecinensi Primario etc. Domino suo liberalissimo.

✕ (70.) Nagy-Szombat. 1656.

Rituale Strigoniense, seu Formula Agendorum In Administratione Sacramentorum, ac ceteris Ecclesiae publicis functionibus. Primum Quidem Jussu Et Autoritate Eminentissimi Quondam Cardinalis Petri Pazmany, Archiepiscopi Strigoniensis, etc. Denuo vero Illustrissimi Ac Reverendissimi Principis Georgii Lippay De Zombor, Archiepiscopi Strigoniensis, Sedis Apostol: Legati Nati, Primatis Vngariae etc. Editum. Tyrnaviae, Typis Academicis, Excudebat Melchior Schneckenhau, Anno Domini M.DC.LVI. 4-r. A—O, = 298 lap és 4 szltlan levél.

✕ (71.) Lőcse. 1667.

Alstedius Joh. Henr. Rudimenta Lingvae Latinae In usum Scholae Albensis Hoc modo elaborata, ut puer, unius anni spacio, ex illis legere, declinare, comparare, conjugare, initia denique Syntaxis, et radices Sylvulae vocabulorum harmonicae, addiscere possit Editio Decima. Declinare probe qui novit, conque jugare; Grammaticum merito dixeris esse bonum. Leutschoviae, Ex Officina Samuelis Brewer. M.DC.LXVII. 8-r. A—L = 176 lap.

Az előbeszéd végén: »Alba-julia, M.DC.XXXV. Joh. Henr. Alstedius.«

✕ (72.) Kassa. 1669.

Miskolci Mihály. Draga Kenet, Az Az Oly Predikációk, mellyekben az eő meg-holt szérelmeseken bänkódo, és magokban keservesen sirankozo személyek szomoru lelkekben meg Uyitatnak és vigasztaltatnak. Mellyeket az Neháj Tekintetes és Nemzetes Hamvai Ferentz Urannak, Nemes Heves és külső Szolnok Varmegyeknek Vice-Ispánnyanak, meg hidegedett teste felet predikálott az Fileki és más helybéli fő fő rendek előtt; Mostan pedig világra bocsatot, az Fileki Helvetica Confession levő Gyü-

lekezetnek meltatlan Tanítója Miskolci Mihály. Anno 1669. April. Cassan. Nyomtat: Ericus Erich, által. Anno M. DC. LXIX. 4-r. A—C = 12 sztlan levél.

Ajánlva: »Nemzetes Motsari Judith Aszszonnak, az Nehaj Tekéntetes, és Nemzetes Hamvai Ferentz Vramnak élete Tarsának, mostan pedigh szomorú özvégynek etc.«

X (73.) Nagy-Szombat. 1669.

Landovics István. Thesaurus Absconditus In Agro: Az az: A' Tekéntetes Es Nagyságos Groff Erdeödi Familianak egyik kincse Tekéntetes es Nagyságos Moniorokeréki, Groff Erdeödi Adam, Montis Claudii, Varasd Vármegienek fő Ispannia, Romai Császárnak, es Magyar Országí Koronas Királiunknak Bejároia, Petrinyei vég-helynek fő Capitánya illendő tisztességgel, A' Nemes Szepesi Captolomban el temettetett és érdemlet dicsérettel tulaidon jó cselekedeti tündöklő fényességében temetése fölöt ki mutatot kincs, P. Landovics Istvan, Jesuita által, Anno M. DC. LXVIII. 9. Octobris. Nyomtatta Nagy-Szombatban az Academiai betükkal Byller Mathe. 1669. 4-r. A—C₂ = 20 lap.

X (74.) Nagy-Szombat. 1675.

Cantus Catholici. Régi, és Új, Deak, és Magyar Ajtatos Egy-hazi Enekek, Es Litaniak. Mellyekkel a' Keresztyének, Esztendő által való Templomi Solennitásokban, Processiókban, és egyéb ajtatosságokban szoktak élni: Most újonnan, más több szép Enekekkel meg-szaporittattak, és a Keresztyéneknek Lelki épületekre, és vigasztalásokra ki-bocsáttattak. Tellyesedgyetek-bé Szent Lélekkal, szólván magatok között Sóltárakkal, és Dicsirettekkel, és lelki Enekekkel énekielvén, és dicsiretet mondván a' ti sziveitekben az Urnak, ad Ephes. 5. v. 19. A. M. D. G. B. V. M. et O. SS. H. Nagy-Szombatban, Nyomtattatott az Academiai Betükkal, Anno CIO. IOC. LXXV. 4-r. A—Pp. = 297 lap és 9 sztlan levél.

Ajánlva van az esztergami érseknek Szelepcsény Györgynek.

X (75.) Jéna. 1680.

Klesch Chr. D. J. N. J. Dissertatio de Jure Peregrinantium Quam Praeside Petro Müllero U. J. D. et Prof. Ord. Ad d. Decembr. Publicae ventilationi exponit Autor Christophorus Daniel Klesch, Hungarus. Jenae, Typis Müllerianis 1680. 4-r. A—F = 78 lap és 2 sztlan levél.

Az utolsó lapon van egy magyar vers »Hegyfalui Asbot János«-tól.

+

(76.) Bécs. 1682.

Telekesi István. A Vilagi Pompas Dichösegnék Sietsege, Az Az A Tekentetes, Es Nagysagos Magyarokereki Groff Erdödy Sandor, Monozlo Hegyenek, Es Varasd Varmegyének Fő Ispannya, Cszaszar, Es Koronas Kiraly Urunk Ö Fölsege Beiaroia, Komornikia Keserves Dicherete. Mellyel Régi Eleinek szokot temetöhelyere, az el mult 1681. esztendőben, Sz. Andras Havanak 18. napián, Szombatheli Sz. Martoni Pater Dominikánusok Templomában, A Tisztelendö Telekesi Istuán, Sz. Alberti Praepost, és Györi Kanonak élő nyelvével késérte. Nyomtatattott, Béczben Cosmerovius Christoff János, ö Fölsége könyvnyomtatoja által, 1682. 18. Januarij. 4-r. A—F₁ = 42 lap.

Ajánlva: »Tekentetes, Es Nagysagos Groff Csaky Christina Aszszonnak, A Nehai Tekentetes, Es Nagysagos Magyarokereki Groff Erdödy Sándor meg-hagyiot özvegyének, nékem böchületel valo Aszszonyomnak ö Nagyságának.

E munkát Szabó Károly 1272. sz. alatt mint jelenleg egy példányban sem létezőt említi.

X

(77.) Nagy-Szombat. 1682.

Pereszlén yi Pál. Grammatica Lingvae Ungaricae. A. P. Paulo Pereszlenyi ò Societate Jesu. Juxta hanc methodum concepta ac elaborata. Et permissu Superiorum typis data. Tyrnaviae, Typis Academicis, Excudebat Matthias Srnensky, 1682. 8-r. A—L₁ = 167 lap és 12 sztlan levél.

X

(78.) Nagy-Szombat. 1682.

Rituale Strigoniense, Sev Formula Agendorum In Administratione Sacramentorum, ac caeteris Ecclesiae publicis functionibus. Primum Quidem Jussu et Autoritate Eminentissimi Quondam Cardinalis Petri Pazmany, Archiepiscopi Strigoniensis, etc. Denuo vero Illvstrissimi Reverendissimi Ac Celsissimi Principis Georgii Szelepcheny, Archiepiscopi Strigoniensis, Sedis Apostol: Legati Nati, Primatis Ungariae, etc. Editum. Tyrnaviae, Typis Academicis, Excudebat Mathias Srnensky, Anno 1682. 4-r. A—Pp₂ = 298 lap és 4 sztlan levél.

X (79.) Kolozsvár. 1684.

Szathmár-Némethi Mihály. Halotti Centuria, Az az, Száz, Halotti Praedikációk: mellyeket, az Isten Szent Lelkének kegyelme által, az Vr Jesus nevében, többire minden rendben, tiszben, s' állapotban, Férfi és Asszonyi nemben, meghóltak alkalmatosságával irt, és mind ben Kolosvart, s' mind kinn, Nagy Vrak szomorú Vdvarokban-is prédikállott, Szath. Nemethi Mihaly, A' Kolosvari Orthodoxa Ecclesiának edgyik edgyűgyű Tanítója. Kolosvaratt: Nyomtattatott, 1684-dik Eszt. 8-r. a és A—Yy, = 8 sztan levél és 596 lap.

Ajánlva van: »Az Ur Istentől Urí méltóságra emeltetett, Tekintetes Urnak, Tekintetes Szekely Laszlo Uramnak: Nemes Erdely Országa, Kegyelmes Fejedelme, belső Tanács-Ur Hivének, Colosvármegye Fő Ispánnyanak, es ugyan Colosvárnak s' abban lévő Praesidiumnak érdemes Fő Kapitánnyanak, bizodalmas jó Uramnak, s Fautoromnak.«

X (80.) H. n. 1689.

Nosce te ipsum. Nyomtattatott 1689. Esztendőben. (Versek.) Egy lapra van nyomtatva.

X (81.) Kassa. 1691.

Warmern (Christophorus), a. co. Gazophylacium Decem Lingvarum Europaearum apertum, in quo Non solum Pronunciationes, Declinationes et Conjugationes; sed etiam diversi Dialogi in Sermone Germanico, Polonico, Bohemico, Belgico, Anglico, Latino, Gallico, Hispanico, Italico et Vngarico reperiuntur. Das ist: Neu-eröffneter Schatz-Kasten Der fürnehmsten Zehen Sprachen in Europa, Darinnen nicht allein die Pronuntiationes, Declinationes und Conjugationes in Deutscher, Polnischer, Böhmischer, Niederländischer, Engelländischer, Lateinischer, Französischer, Spanischer, Italienischer und Vngrischer Sprache; Sondern auch unterschiedliche nützliche Gespräche in gedachten Zehen Sprachen zu finden, von allerhand gemeinen Sachen und Geschäften, welche täglich in der Haushaltung, in der Kauffmanschaft und andern Verichtungen zu Hause und auf der Reise fürfallen, sowol für die studierende Jugend, als auch allen Liebhabern dieser Sprachen zu Nutz mit sonderem Fleitze geschrieben und zusammengebracht Von Christophoro Warmern, Artium Lib. et Lingv. Cultore, et p. t. apud Cassovienses Ecclesiaste

germanico. Cassoviae. Ex officina Joannis Schulez anno Christi M. DC. XCI. 4-r. A—T₁ = 306 lap.

Vége hiányzik.

Ezen munkát Szabó Károly 1404. sz. a. mint olyant említi, melynek egy példányát sem látta.

✕ (82.) Nagy-Szombat. 1693.

Regulai Avagy Rend-Tartasi Nemes Privilegiomos Rev-Komárom Varosában lévő Seráphicus Sz: Ferencz Congregatiojának, mely ugyan Szent Ferencz Rendin lévő Szerzetes Atyáknál vagon. Es Ugyan ezen Atyafiaknak a' Szentséges Romai Pápáktul engedtetett Búcsui. A Tisztelendő Pater Dominicus Manyay Magyar Országai Boldog Aszszony Provinciájának Provinciálisa és Generalis Predikatora Engedelmével. Nagy Szombatban. Az Academiai bőttükkel kinyomatott Hörmann Janos aáltal 1693. Esztendőben. 8-r. A—B = 32 szott lap és 3 sztlan levél.

Ajánlva: »Az Tiszteletes, és Böcsületes Rev-Komáromi Seraphicus Szent Ferencz Congregatiojában lévő Confratereknek, mint Kristusban kegyes Atyafiaknak.« —

✓ (83.) Lőcse. 1696.

Az Sz. David Prophetanak ékes Rhythmusu Soltarival Es A' Soltarokból szereztetett Dicsiretekkel s' egyéb Istenes sok rendbéli szép Uj Enekekkel és Hymnusokkal meg bővített tellyes Könyv. Most újjonnan ez ékes Formában Manuale helyet egy szép áhitasos Imadsagos Könyvetskével ki-bocsátott. Lőtsen, Brewer Samuel által, 1696. 12-r. A—Ii = 746 lap és 10 sztlan levél.

✕ (84.) Lőcse. 1696. (?)

Buzgo Hala-Adások és Könyörgések. 12-r. A—C = 71 és 1 lap.

Czímlapja nincsen. Talán nem is volt.

Több 1696-iki lőcsei nyomtatványnyal van összekötve.

✕ (85.) Lőcse. 1696.

Molnár Albert. Szent David Kiralynak és Prophetanak Száz ötven Soltari; A' Franciai noták szerént Magyar versekre fordittatak Molnar Albert által. Lőtsen, Nyomtatta Brewer Samuel, Anno 1696. 12-r. A—S = 425 lap és 3 sztlan levél.

X (86.) Lőcse. 1696.

Molnár György. Elementa Grammaticae Latinae. Pro-
rectâ Scholasticae Juventutis Institutione, ex praecipuis Gramma-
ticorum praeceptis, à Georgio Molnar contracta: Nunc noviter
methodo meliori emissa; Regularum, de Nominum Generibus,
Verborum Praeteritis et Supinis; Quantitate Syllabarum, metris
comprehensarum, notis utilissimis, necessariis et jucundissimis,
perspicuè illustrata.

Leutschoviae, Typis Samuelis Brewer, Anno 1696. 8-r.
A—M₁ = 92 sztlan levél.

X(87.) Lőcse. 1697.

Siderius János. Kisdéd Gyermekeknek való Catechis-
mus. Az Az: Rövid Kérdések és Feleletek által való Tanítás.
A' Keresztyéni Hitnek fő-Agazatiról; Melly irattatott Siderius
Janos által. Most pedig újjobban ez kis formában kibocsáttatott.
Lőtsen, Brewer Samuel által. Anno 1697. 12-r. A—B₃ = 18
sztlan levél.

V (88.) Kolozsvár. 1697.

Apologia Bibliorum Anno 1684. Amstelodami impres-
sorum, ut et Orthographiae in iis observatae: In Tres Partes
divisa. I. Epistolam Apologeticam, in qua utplurimum tractatur
de alterationibus quibusdam, quae in ea Editione contigerunt,
earumque Generibus, cum Exemplis. II. Catalogum vocum ibi
omissarum, hic restitutarum: ubi interim signantur (duntaxat)
Loca de necessariis mutationibus, vel aliis difficultatibus. III.
Ratiocinationem de Orthographia eo modo instituenda. Ad mul-
torum praejudicia de iis concepta medendum cum coactione a
nobis invitata expressa Per Nicolaum Kis de M. Tótfalu. Claudio-
poli Anno 1697. 8-r. A—H₃ = 59 levél.

X (89.) H. N. 1697.

Missovicz (Michaël). Latin Grammatika. 8-r. A₂ — H =
124 lap.

Czímlapja és vége hiányzik.

Az olvasóhoz intézett előbeszéd végén ez áll: »Dabam
Trenchinii, 20. Martii, Anno 1697. Vestri studiosissimus Michaël
Missovicz.«

✕ (90.) Lőcse. 1699.

Comenius Johannes. Eruditionis Scholasticae Pars Prima, Vestibulum, Rerum et Linguarum Fundamenta exhibens. Olim In Usum Scholae Patachinae editum. Editio Duodecima. Novâ ac meliori formâ denotatâ, caeterisque omnibus longé correctiùs emissa. Leutschoviae, Typis Breverianis, Anno 1699. 8-r. A—K₆ = 78 sztlan levél.

Vége hiányzik.

✕ (91.) Nagy-Szombat. 1699.

Alvari (Emanuelis). E Societate Jesu, De Institutione Grammatica, Liber Secundus. Ad Veterum fere Grammaticorum rationem revocatus. De Constructione Octo Partium Orationis. Tyrnaviae, Typis Academicis per Joannem Andream Hörmann. 1699 8-r. A—I = 140 lap.

✕ (92.) Lőcse (?) 16 . . .

Mesés könyvecske. 8-r. A₃—D₁ = 29 sztlan levél.

E munka I. kiadása Lőcsén jelent meg 1629. 4-r.

✕ (93.) Nagy-Szombat. 1700.

Erdemes ligeteknek út lomnak Forrásira, és H Szar Az-Az Méltóságos Öregbik Grof Zichi Istvánnak etc. Sok Érdemi után, e' Tündér Világból örök életre néző Istenes életének szép lépése; s' lépésében örök nyugodalma. Mellyet Egy Jesus Társaságából lévő, Szerzetes elme, a' Szarvasnak járása által némű-némű képpen meg-árnyékozott, vagy-is Homályból, Nap-fényre akarván hozni; rebegő Nyelvével a' Győri Nemes Káptalan Templomában. M. D. CC. Die 21. Majj ki-magyarázott. Az után Superiorok engedelméből, Nyomtató-Bőtűk alá adott. Nagy-Szombatban az Académiai bőtűkkel Hörman János által. 4-r. A—F₁ = 42 lap.

✕ (94.) Lőcse. 1701.

Comenius (Joh. Amos). Eruditionis Scholasticae Pars Prima, Vestibulum, Rerum Et Lingvarum Fundamenta exhibens. Olim In Usum Scholae Patachinae editum. Editio Duodecima. Nova ac meliori forma denotata, caeterisque omnibus longé correctiùs emissa. Leutschoviae, Typis Breverianis, Anno 1701. 8-r. A—K = 80 sztlan levél.

Ajánlva Tolnaj Istvánnak, az I. classis praeceptorának.

✓ (95.) Nagy-Szombat. 1702.

Pereszlenyi Pál. Grammatica Lingvae Vngaricae. A P. Paulo Pereszlenyi è Societate Jesu. Juxta hanc methodum concepta ac elaborata. Et permissu Superiorum typis data. Tyrnaviae, Typis Academicis, Per Joannem Andream Hõrmann, 1702. 8-r. A—L₃ = 166 lap.

✕ (96.) Bécs. 1704.

Maria Halalra Valtaknak, Es Meg-Holtaknak Anyja Uj Gyülekezetének Rend-Tartasa, Posonban Sz. Márton Egyházában helyeztetett Bóldog Aszszonyunk képe-elõtt; mely a' Purgatorium-béli Lelkek megszabadulásokért, aitatossan, és hasznossan tiszteltetik. Nyomtattatott Bécsben 1704. esztendõben. 12-r. A—B = 44 lap.

λ (97.) Lõcse. 1704.

Kalendariom (Uj), Mellyet Christus Urunk születése után való 1704. Esztendõre irt Neubart János. Es Magyar Országra, Erdélyre, és egyéb Tartományokra-is alkalmaztatott. (Magyarország czimere fametszetben.) Lõtsen, Nyomt: Bréver Samuel özvegyénél. 8-r. A—E = 40 sztan levél.

✓ (98.) H. n. 1704.

Buzgo Könyörgésekkel Es alázatos vallás tetellel tellyes Szomorú Versek: Mellyek, Ez Magyar hazának sulyos és elviselhetetlen igája alól való felszabadulásáért, s' annak vigben vitelire Istentül elő állittatot Kegyelmes és Méltóságos Fejedelmünkért, és utánna való fő fő rendekért s' Vitézlőkért egy igyű formában szeresztettek, kívánván Istentül áldást ez Magyar hazára és abban livõ minden igaz haza fiaira és lakosira. Nyomtattatott, 1704. Esztendõben. 8-r. A—A₆ = 6 sztan levél.

✕ (99.) H. n. 1704.

Kinyomozván ez Ének A' Törököknek S' Tataroknak Kegyetlenségeket. Minden Christusát szerető keresztény lelket s' igaz Magyar vért arra int, térítse már edgyszer fegyverét az ellen; a' Messiás nélkül való csunya Nemzetcséggel hadakozókat segéllye elméjével, erszényével; s' jól-is itéllyen azok felől. Nyomtattatott, 1704. Esztendõben. 8-r. A = 8 sztan levél.

✕ (100.) Bártfa. 1705.

Forgách Simon. Symbolum Illustrissimi Domini Comitum Nicolai Zrinyi: Nemo me impune lacessit. Dulce et decorum

est pro Patria mori. Mors et Fugacem persequitur Virum. Excusum Anno 1705. 12-r. A—C = 62 lap, előbeszéd 5 sztlan levél és a munka végén 1 sztlan levél.

Ajánlja »Az Nagy Méltóságu Felső Vadászi Rákóczi Ferencz, Isten kegyelméből Erdélyi Országi Választott Fejedelemnek stb« »Alázatos Szolgája 's Hive G. G. Forgách Simon«.

X (101.) Eger. 1705.

Rákóczi Ferencz hadi parancsa. Datum Agriae. Die prima Mensis Maii. Anno Millesimo Septingentesimo Quinto. 4-r. A—E, = 20 sztlan levél.

Y (102.) Kézsmárk. 1705.

Kun István. Hét-Napi Uti-Tars, Az az: Az Hetnek minden Napjaira rendeltetett üdvességes mindennapi Imádságok; hét poenitentia-tartó (a' mint közönségesen hivattatnak) Sóltárokkal, s' ezekhez illendő Könyörgésekkel, és egyéb lelki idvességes elmékedésekkel s' Sóltárokkal. Mellyet közönséges haszonra, és az edgyűgyűebbek oktatására közönségessé tött Kun István, de Osdola. Kesmarkon, Vitriari Mathe által, 1705. 12-r. A—N = 296 lap és 4 sztlan levél.

Szabó Károly ezen munkának két kiadását emliti, az 1677-iki kolozsvárit és az 1708-iki szebenit.

Z (103.) H. n. 1706.

Az Méltóságos Felső Vadászi Rakoczy Ferencz Erdélyi választott, és Magyar Országi Vezérlő Fejedelem mostani Quártélyozásnak rendit illető Particularis Regulamentumának Punctumi, mellyeknek meg-tartására mind az egész Hadak közönségesen, mind pedig az Vármegyék, ugy az Commissariusságis keményen köteleztetnek, azoknak pedig rendi e' szerint következik. — A munka végén: »Bajmocz Várában. 5. Decembris Anno 1706.« 4-r. 5 sztlan lap.

Y (104.) Debreczen. 1706.

Kalendariom (Uj és O), Mellyet Christus Urunk születése után való 1706. Esztend: irt Neubarth Janos. Melly Magyar Országra, Erdélyre, és egyéb Tartományokra-is alkalmaztatott. (Magyarország czimere fametszetben.) Debreczenben, Nyomtott: Vincze György által. 8-r. A—E = 40 sztlan levél.

✓ (105.) Komárom. 1706.

Kalendarióm (Uj), Mellyet Christus Urunk születése után való 1706. Esztendőre irt. Neubart Janos, Es Magyar Országgra, Erdélyre, és egyéb Tartományokra-is alkalmaztatott. Cum Gratiâ, et Privil. Sac-Caes. Reg. Maj. (Magyarország czimere fametszetben.) Komáromban, Töltesi Istvan által. Kis 8-r. A—E = 40 szatlan levél.

✓ (106.) Komárom. 1707.

Kalendarióm (Uj). Mellyet Christus Urunk születése után való 1707. Esztendőre irt. Neubart Janos. Es Magyar Országgra, Erdélyre, és egyéb Tartományokra-is alkalmaztatott. Cum Gratiâ, et Privil. Sac. Caes. Reg. Maj. (Magyarország czimere fametszetben.) Komáromban, Töltesi Istvan által. 8-r. A—F₂ = 42 szatlan levél.

✓ (107.) Szeben. 1708.

Nádudvari Péter. Isten Igiretei Közzül-Való Szepe Aldas Mellyet A' Kegyes, Szelid, Istenfélő, Meltóságos Gróf, Te-kintetes és Nagysagos Bethleni Bethlen Samuel Urnak, A Felséges Római Császár és Koronás Király ő Felsége Erdély Országi Törvényes Székinek első Assessorának, Küküllő-Vármegyének Fő-Ispánnyanak, Maros-Széknek Fő-Kapitánnyanak, halálában: s' az Ország Népétől, Keresden a' maga régi eleinek Monumentumában-való tisztességes el-takaríttatásában: élő nyelvel-való Praedikázióban meg-mutatott és a' megholt Urnak örök emleketire, ex mandato Superiorum közönségessé tett, Nadudvari Peter, a Szászvárasai Reformata Ecclesianak Tanítója, és azon Capitulumnak Decánnya. Szebenben, Nyomtatta, Heltzdörffer Mihaly, 1708 — Esztend. 4-r. A—C₂ = 10 szatlan levél.

✓ (108.) Komárom. 1709.

Kalendarióm (Uj), Mellyet Christus Urunk születése után való 1709. Esztendőre irt. Neubart Janos. Es Magyar Országgra, Erdélyre, és egyéb Tartományokra-is alkalmaztatott. Cum Gratiâ, et Privil. Sac. Caes. Reg. Maj. (Magyarorsz. czimere fametszetben). Komáromban, Töltesi Istvan által. 8-r. A—E = 40 szatlan levél.

✓ (109.) Komárom. 1710.

Kalendariom (Uj), Mellyet Christus Urunk születése után való 1710. Esztendőre irt Neubart Janos. Es Magyar Országgra, Erdélyre, és egyéb Tartományokra-is alkalmaztatott. Cum Gratiâ, et Privil. Sac. Caes. Reg. Maj. (Fametszet). Komáromban, Töltesi Istvan által. 8-r. A—E = 40 sztlan levél.

✓ (110.) H. é. é. n.

Halla-Adások Es Dicsiretek. 8-r. A₂—Xx = 382 lap és a tartalomjegyzék 6 sztlan levelen.

Czímlapja hiányzik.

× (111.) H. é. é. n.

Egy Evangélikus nemes magyar hazafinak és plébánosnak a' szent írásról barátságos beszélgetési. 8-r. A₁—Ee₁ = 7—446 lap.

Elül és hátul csonka.

× (112.) H. é. é. n.

Laus Podagrae. Lingua Latina solet si collaudare Podagram. Cur non Hungaricâ voce referre licet?

Ditsirték régenten a' Köszvényt Deákul,

Mert sokat értettek annak jo voltárul,

Méltán tisztellyük hát mi-is öt Magyarul,

Látván hogy nagy sokan vésznek hasznot attul.

8-r. A₂—A₈ = 7 sztlan levél. A munka czímlapja hiányzik.

✓ (113.) H. é. é. n.

Magyar Ország Tűkőre Kibe Tekintven meg-ismérje magát, micsodas volt hajdan? micsodas most? Es Honnet Vette a' Keresztyen Országát, és Királyit? honnét az Angyali Koronajat. 8-r. 6 sztlan levél.

ADALÉKOK SZABÓ KÁROLY „RÉGI MAGYAR KÖNYV-
TÁRÁHOZ.”

A BUDAPESTI M. K. EGYETEMI KÖNYVTÁRBÓL.

Közli id. Szinnyei József.

λ (114.) Lőcse 1649.

Comenius Amos János. Joh. Amos. Comenii Ianva Lingvae Latinae reserata aurea. Sive, Seminarium Linguae Latinae et Scientiarum omnium. Hoc est; Compendiosa Latinam et aliam quamlibet Linguam, unà cum Scientiarum et Artium fundamentis, perdiscendi Methodus, sub Titulis centum, Periodis mille comprehensa. Et in usum Scholae Varadiensis, juxta Belgarum editionem postremam, accuratam et auctam, in Hungaricam Linguam translata; Per Stephanum Benjamin Szilagy, ejusdem Scholae Rectorem. Leutschoviae, Typis Laurentij Breveri, An. 1649. Kis 8-r. A—S. = 18 iv = 220 lap. — Elül: Czimlap, ajánlás, = 6 sztlan levél; végül: Index = 8 sztlan levél. — Hozzá: J. A. Comenii Januae Lingvae Vestibulum, Primùm in usum Illustris Paedagogei Albensis Hungaricè redditum: Deinde Orthodoxarum in Hungaria Scholarum Usui accomodatum. Leutschoviae, Typis Laurentii Breveri, M. DCXLIX. Kis 8-r. = 2¹/₂ iv = 4 sztl. levél és 32 lap.

✓ (115.) Lőcse. 1650.

Emmanuelis Alvari e Societate Jesu, De Institutione Grammatica Libri tres, quorum secundus nuper est ad Veterem. ferè Grammaticorum rationem revocatus. Leutschoviae, Typis Laurentii Breveri, Anno M. DC. L. Kis 8-r. 424 l. (Magyar és német magyarázattal.)

✓ (116.) Bécs 1654.

Széchenyi György. Concio Fvnebris pro Funere Illustrissimae Dominae Comitissae, Aurorae Catarinae Formontin, &c. Illvstrissimi Comitissae, Domini, Domini, Adami de Bottyan, &c. Quondam Charissimae Conthoralis. Per Reverendissimum Dominum Georgium Szeczeni, Electum Episcopum Veszpremiensem

scripta. Et in Nemet-Vy-Var dicta. Anno M. DC. LIII. die X. Juny. Viennae Austriae. Praefati Illustrissimi Domini Comitis sumptibus; mandata. Typis Matthiae Cosmerovij: in Aula Coloniensi. Anno M. DC. LIV. Ivrét = A — F = 6 iv = czimlevél és 21 lap; a 22-ik lap üres. Csak a czimlap latin, a szöveg magyar; a szöveg végén vignette: fiait saját vérével tápláló pelikán.

X (117.) Bécs. 1654.

Malomfalvay Gergely. Halottas Predikatzjo. Mellyet a Tekéntetes, és Nagyságos Groff Ur Bottyani Adam, &c. ő Nagysága szérelmes házas-társának, tudni-illik: Az Néhai Tekéntetes és Nagyságos Groff Formontin Avrora Katalin Aszszonynak síralmas tsmetésén, Nemet-Uyuarnal Szent-Iuán havának X. Napján M.DC.LIII. esztendőben, Predikállott Szent-Ferencz Szerzetebéli Malomfalvay Frater Gergely. Nyomtatta Bécsben az Kolonij Vdvarban Cosmerovius Máté M.DC.LIV. Esztendőben. Ivrét. Czimlap és A—F, = 6 iv = 2 sztlanlevél és 20 számozott lap. A czimlap hátlapján fametszet: fiait vérével tápláló pelikán; a második levél ajánlás gróf Battyáni Adámnak, kelt Viennae 1654. 23. Aprilis. Csonka: vége hiányzik.

X(118.) Nagy-Szombat. 1661.

Pongrácz György. A Tekéntetes és Nagysagos Pongrácz György Almadi Apatur, Zolyomy Estperes, Esztergami Canonok Predikatzioia, melyet predikallot Nagy-Szombatban Szent-Miklos Templomaban, Boldog Aszszony Havanak XX. napjan. M-DC.LXI. Midőn a Tekéntetes es Nagysagos Groff Forgach Miklos, &c. Megh Hagyott Oezvedgye a Tekéntetes és Nagysagos Groff Bossani Ester temettetnek. Nyomtattatott Nagy-Szombatban az Academiai bötfükkal Schneckenhaus Menyhárt Venceszló által. Kis ívrét A—D = 4 iv = 15 lap, a 16-ik üres. — Elül: cziml. = 1 sztl. levél; végén vignette: halálfü keresztbe tett két szárcsonttal. Mellékelve van a castrum doloris rézmetszete ívrét féliven.

Y (119.) Nagy-Szombat. 1662.

Lippai Ferencz. Szent Erzsébet aszszonynak eleven peldaia, mellyet eletevel le abrazolt es istenes halalaval be-pecestelt a tekintetes es nagysagos Druget Homonnai Ersebeth aszszony a tekintetes es nagysagos (sic!) Revai Laszlo Vram ő

nagysága szerelmes hazas-tarsa, kit Elő Nyelvel ki-Magyarázott Beczkóban. 6. Novembris 1662. és az után írásban foglalt Lipjai Ferencz Iesvita. Nyomtatta Nagy-Szombatban az Academiai bőttükkel Schneckenberg Menyhart Venceszló. 4-r. A—D. = 4 ív = 16 sztlan lev. Csonka, vége hiányzik-

X (120.) Kassa. 1673.

Tyukodi György. Praedicatio, mely Mondatot Nehai Tekentetes Nagyságos Sennyei Ersebetnek, Méltóságos Ur Károlyi Laszlo Kedves Hazas Tarsanak meg hidegedet teste felet; midőn Apáti Udvar-házától, Szatmári Templomban való temető helyére indítatnék, Anno Millesimo Sexcentesimo Septvagesimo secundo, Februáriusnak 14. napján: Jesus Társaságában vitézkedő P. Tyukody György által. Kassan. Nyomtatta Lőcsei Pal, Typog. Soc. Jesu. Anno M.DC.LXXIII. 4-r. A—D₁ = 3 $\frac{1}{2}$, ív = 13 sztlan levél. Első levél a címnap és a Károlyi családhoz szóló ajánlás.

Ld. Szabó K.-nál 474. l.

X (121.) Nagy.Szombat. 1676.

Landovics István. El-választott Juh, melyet az Halál, mint a Farkas, a Nyáj közül el-ragadot; de a fő Pásztornek vigyazasa által az örökke zöldellő legeltetésre minden serelme nélkül kenszerítettett le-tenni. Az az: a nehai Nemzetes es Nagysagos Orbovai Jakusith Susanna Aszszonynak, Tekentetes es Nemzetes Sirchiz Gaspar uram szerelmes hazas tarsanak, ebből az arnyek vilagbul boldog ki-mulasa. A kinek mint a Farkas szájából ki-mentett Juhotskanak békességes le-tételét, üdvössége helyere, életének jó végezetéből előbb hogy sem mint Teste eltemettetnék. A Trencsényi Pater jesuvitáknak Xaverius Szent-Ferencz Templomában Következendő Okokból meg-mútatta. Azon Jesus Tarsasagabul valo Pater Landovics Istvan Anno 1676-ik Esztendőben 26. Martij. Nagy-Szombatban, Nyomtattatott az Academiai Bőttükkel, Thomas Marton által. 4-r. A—C₂ (hibásan D₂) = 2 $\frac{1}{2}$ ív = 19 lap (20 üres.) A címnap hátlapján a Jakusith család címere fametszetben; végül vignette: halálfej •Memento mori• fölirattal, szintén fametszet.

Λ (122.) Lőcse 1689.

Heiden (Sebaldus). Formulae. Puerilium. Colloquiorum Germanico-Latinorum. Pro primis Tyronibus Scholae Norinbergi-

cae. Per Se bald u m He id e n Eorundem Praeceptorum conscrip-
tae. Nunc denuò addito Idiomatico Hungarico, in lucem editae. Ad
Nasutum Lectorem. Leutchoviae. Typis Samuelis Brever M. DC.
LXXXIX. 8-r. A—D = 4 iv = 32 sztan levél.

X (123.) Kassa. 1693.

Zemlenyi R. Ferencz. Szomorv Halotti Praedikatio,
melly a boldog emlekezetű, Isten, és Emberek előtt, kedves éle-
tet élt Vrnak Nehaj Tekentetes Nemzetes Waradi Mihály Vram-
nak, Erdemlet utolsó tisztességére, meg hidegedett Teste felett
lőtt, itt Cassán, az Ház előtt 1691-dik Esztendőben Pünkösd ha-
vának 27. Napján. Zemlenyi R. Ferencz. A Cassai Helve-
vetica Confession lévő Ecclésiának méltatlan Lelki Pasztora által.
Es Mostan A meg keseredett feleknek kívánságok szerint kő-
zönségessé tétetett. Cassan, Nyomtattatott Klein Janos által 1693
Eszt. 4-r. A—E₁ = 4^{1/4}, iv = 17 sztan levél. — Az első két levélen
czimlap és ajánlás: Hartyanyi András özvegyének Mező-Szegedi
Anna aszszonnak, ismet Mariassi Susanna aszszonnak néhai Wa-
radi Mihály özvegyének. —

X (124.) Nagy-Szombat 1695.

Matusek András. Arbor Tangens Caelum az az leg
főbb tisztre emeltetett Méltosagos es Nagysagos Fejedelem, Sze-
cheny György Esztergami Ersek Magyar Ország Primasa, Apo-
stoli Követ Nemes Esztergam Varmegyének örökös Fő Ispanya,
Első és lég főb Secretarius, Cancellarius, Főlséges Romai Császár,
és Magyar Ország Királyának, Belső Titkos Tanácsa Életének
Fejedelmi Faja Melynek a Magyar Országi Egyházi Fő Rendek-
nek közepéből, az irgalmatlan halál által való szomorú ki vágá-
sát, a több halotti tisztességek között, magyar élő nyelvel praedi-
kalotta. Tekintetes és Nagysagos Matusek András Scopiai
Püspök, Székes Fejérvári Custus, Szent Alberti, és Sz. Lőrinczi
Praepost, Győri Kanonok, Soproni Beneficiatus, Posoni Nemes
Captolon Sz. Marton Püspök Templomában, die 18. Marty. Anno
1695. Nyomtattatot Nagy Szombatban, az Akademiai Bötűkkel,
Frey János által. 4-r. A—D = 4 iv = 16 sztan, levél, (utolsó
lap üres.)

✓ (125.) Nagy-Szombat. 1695.

Emlékbeszéd Hasko Jakab fölött 4-r. A₂—C₁ = 2 iv =
8 sztan levél. Czimlapja hiányzik.

Szabó Károly ismertet egy emlékbeszédet, mely Haskó fölött tartatott (1481. szám alatt) de ez egészen más szerzőnek műve. (126.) Lőcse (1696.)

✓ Szép Ének Az hires Nevezetes, Nemes Nemzetes és Vitézlő Tunnyogi Samuelről, Kegyelmes Csaszar Urunk ő Felsege hiv Fő Ezeres Kapitányáról, mikippen ő az Varadi Bloquadáján, 1689: Esztendőben, Szent Jakab havának 3-dik napján, az Török ellen erős viaskodo hartzban, halálos sebben esvén az ő jó akaróitól el bucsuzott, vitézül és boldogul e' Világból ki-múlt. Lőtsén, Nyomt: Brewer Samuel, által. Kis 8-rét = 4 számozatlan levél.

✕ (127.) (Lőcse.) 1696.

Siralmas Cronica. Melyben amaz boldog emlékezetű, Házájának és Nemzetének hiven Szolgáló, igaz hazafiának Nemzetes és Vitézlő, Csaszari Tesla Mihaly Vrnak. Kegyelmes Koronás-Kiralyunk ő Felsege fen álló mezei Magyar hadainak egyik érdemes Fő Kapitányának; szomorú és véletlen erőszakos halálát így keserge edgy hiv Keresztyén. Anno, M. DC. XCVI. Kis 8-rét = 4 szatlan levél.

Az egyetemi könyvtár rendezése közben előkerült ezen két ritka magyar nyomtatványról Szabó Károlynak csak mások följegyzése után volt tudomása. Érdekesnek tartom egynémely tévedés helyreigazítását, minthogy ezen művek nemcsak könyvészeti de irodalomtörténeti szempontból is becsesek. A »Szép ének Tunnyogi Sámuelről« és »Siralmas Cronica Tesla Mihályról« Lőcsén 1696-ban nyomattak. Kis 8-rét alakú fél-fél íven (A₁ — A₄ és 4 szatlan levél.) A nyomtatási hely az első czimlapon, az évszám pedig a másik ének czimlapján van kitéve, de hogy egyszerre nyomattak, bizonyítja az első ének végén a lap alján levő öt betű, melyek a cím kezdő betűi. A papiros, vignette, betűk azonossága és a versek egyenlő beosztása is egy időre vallanak. Toldy, Magy. költ. tört. 2. kiad. 292 l. és Nagy Iván, M. orsz. családai XI. 344 l. a czimből indulva ki a nyomtatási évet 1689-re teszik; utánnok Szabó Károly is Régi m. könyvtár 557 l. A másikat Szabó Károly a hely említése nélkül »Régi m. könyvtár« 600 l. Sándor és Toldy után röviden fölemlíti ugyan de kétségbe vonja létezését. A mi a két költemény iratásának idejét illeti, az a második mű történetének ideje és a nyomtatási év,

tehát 1692—1696 közé tehető, mert kétségtelen hogy a második indíthatta az elsőnek is megírására a szerzőt, miután a Tesl Mihály az elsőben is felemlítettik, s mindkettő szerkezete, iránya, némely kitételei (pl. »Vitézkedett mint Ráró ellenségén« az elsőnek 6. lapján alól 3 sor és »Ugy üzte mint ráró gyakor ellenséget« a második költemény 3. lapján fölül 5. sorban) egyezők. Mindkettő egyenlőn 44 négy soros strófából áll. Mindez kétségtelenné teszi a két költemény szerzőjének azonosságát is.

(128.) Nagy-Szombat. 1697.

Égről le esett Nagy Csillag, Az az: Tekintetes, és Nagyságos Gróf Erdödi Juliana Aszszony; kit Ifiúságának ragyogó Csillagzásában, a Csillagos Czimerű, es Gróffi Méltósággal tündöklő Erdödi Haznak Egéről a Halálnak irgalmatlan Keze le-vont, és Házasságbéli Csillag Társától, Méltóságos Gróff Esterhazi Antaltól véletlenül el-választván, gyászos Koporsóban ejtett: Mellynek utolsó Pompáját, Nagy-Szombatban e Jesus-Társasága Templomában, ugyan azon Társaságból egy Lelki Tanító ezzel a dicsirrettel tisztelte, Ian Var IVs ha Vának hVszon-negyedik napján, ködben bVrVLT Gróffi tsILLagVnknak keserVes esztenDelében. Nyomtatott Nagy-Szombatban az Akadémiai Bötűkkel. Hörmann János által, 1697. Esztendőben. 4-r. A—C₃ = 2³, iv = 11 sztlan levél.

(129.) Lőcse 1699.

Comenius Ámos János. Januae Lingvarum Reseratae Aureae Vestibulum, quo Primus ad Latinam aditus Tirunculis paratur; Cum versione interlineari Germanicâ, Hungaricâ & Slavonicâ. Editum à J o h a n - A m o s, C o m e n i o Leutschoviae Typis Brewerianis Anno M. DC. XCIX. Kis 8-rét 116 lap. Czimlap, Praefatio 4 sztlan levél; Index Quadrilingvis (H₁ — N₁) = 37 sztlan levél.

(130.) Nagy-Szombat. 1700.

Érdemes ligeteknek útait járó; örök jutalomnak Forrásira, és Hegyeire kívánkozó Szarvas. Az az Méltóságos öregbik Gróff Zichi Istvánnak &c. Sok Érdemi után, e' Tündér Világból örök életre néző Istenes életének szép lépésében örök nyugalma. Mellyet Egy Jesus Társaságából lévő, Szerzetes elme, a Szarvasnak járása által némű-némű képpen meg-árnyékozott, vagyis Homályból, Nap-fényre akarván hozni; rebegő

Nyelvével a Győri Nemes Káptalan Templomában. M.D.CC. Die 21. Maij ki-magyarázott. Az után Superiorok engedelmébe, Nyomatató-Bőtük alá adott. Nagy-Szombatban az Académiai bötükkel Hörmann János által. 4-r. A—F₁ = 4¹/₄ iv = 42 lap.

✓ (131.) Nagyszombat. 1703.

Syllabus Vocabulorum Grammaticae Emmanuelis Alvarii e Societate Jesu, In vernaculas Hungaricam et Slavonicam conversorum. Secundum Exemplar Viennense paucis mutatis, nonnullis etiam additis. Tyrnaviae, Typis Academicis per Joannem Andream Hörmann An. 1703. Kis 8-r. A—F = 6 iv = 66 lap. (Magyar és tót magyarázattal.)

✓ (132.) H. n. é. n.

Mi Fejedelem Felső Vadász Rákóczy Ferencz Nemes Saáros Vármegyének Örökös fő Ispánnya, és Saáros Patak, Munkács, Makovicza, Regécz, Tokaj, Ecsed, Lednicze, Somlyó, Szerencs és Onod &c. Váraknak Ura. Minden az Magyar Haza szabadságáért Isten által fegyverkezett, és akár melly annak böldegulását igazán ohajtó Felső, közép s alsó Confoederált Rendeknek, Hiveinknek, az igaz ügynek vezérlő Urátul áldást és minden jót. H. és év n. Falragasz alakú iven. (A szöveg 55 sor.)

Alul a sarokban írva:

Accepi ex dono Illmi & R^{mi} Dni

Ladislai Siber, die 5. Decembr.

1704. F. F. O.

✕ (133.) Nagyszombat. 1709.

Dobronoki István. Phrases Latinae in gratiam Ungaricae Juventutis olim concinnata a reverendo patre Stephano Dobronoki e Societate Jesu nunc demum in lucem datae. Tyrnaviae typis Acad. Anno 1709. Kis 8-r. Czimlap, dedicatio 4 sztlan levél, a szöveg 192 lap. Index phrasen 8 sztlan levél. (Magyar szavak és mondatok latin magyarázattal; az index is magyar.)

ADALÉK A MAGYARORSZÁGI XIV—XV. SZÁZADI KÖNYVMÁSOLÓK ÉS BETŰFESTŐK TÖRTÉNETÉHEZ.

Közli: Csontos János.

Bibliographiai kutatásaim közt újabban a külföldi régiebb szaklapokat tettem tanulmány tárgyává, melyek az általános és magyarországi bibliographiához jelentékeny adalékokat szolgáltatnak. Így átvizsgáltam a »Serapeum«*) című német folyóiratot is, melyet a Nemzeti Múzeum könyvtára, bibliographiai segédkönyvtárának kiegészítésére, a múlt esztendőben szerzett meg.

E folyóirat 1850—1851-iki folyamaiban figyelmemet két nagybecsű cikk ragadta meg, melyeket Dr. Vogel E. a középkori könyvmásolókról és miniatorokról bocsátott közre. A cikkíró a kérdést kitűnő bibliographiai szakismerettel tárgyalja, s két önálló közleményben a XVI. század végeig mintegy 583 könyvmásolót és miniatort sorol fel. E kimutatásában a felsoroltak nevei, állása, és az általok másolt vagy festett codexek címei részletesen vannak feltüntetve. A dolog természetében fekszik, hogy az ily kimutatás nem lehet teljes, de el kell ismernünk, hogy az összeállított névsor oly tekintélyes, hogy az írás középkori történetéhez lényeges adalékokat nyújt.

Feszült figyelemmel fogtam a cikk olvasásához, s a betűrendes névsoron mohó tudvágygal mentem végig Tü-

*) E folyóirat Dr. Neumann József kitűnő szerkesztésében 1840—1870-ig Lipcsében 31 évfolyamban jelent meg, s az általános irodalomtörténet, a bibliographia, paleographia és a könyvtártanhoz kiváló becsű közléseket foglal magában

relmetlenül vártam, vajon van-e az 583 másoló és könyvfestő között magyar ember? míg végre a cikk figyelmes átolvasása után azon szomorú meggyőződésre jöttem, hogy nincsen. A közlemény mindenféle nemzetbeli másolót vagy könyvfestőt említ, de magyarországit egyetlen egyet sem. Felsorolja ugyan Fülöpöt a madocsai apátot, ki Mátyás király könyvfestője volt, de ezt mint olaszországi művészt szorosán véve magyarországinak el nem fogadhatjuk.

Lehangolva tettem le a könyvet kezemből, mert kellemetlenül érintett, hogy a nagybecsű cikk tudós írója a magyarországi másolókat és könyvfestőket egészen ignorálja; de azon elhatározással: hogy a középkori codexek tanulmányozásában ezentúl a magyarországi könyvmásolókat és miniaturokat különös figyelemmel fogom kísélni.

Ezen elhatározásom gyümölcse a jelen közlemény, melyben, kutatásaim eddigi eredménye gyanánt, a XIV—XV-ik századból 28 magyarországi könyvmásolót és miniatort van szerencsém bemutatni.

A felsorolandóknak egy részét említi Toldy, de nem mindeniknél mondja, hogy ki mit másolt; a másik része régi magyarországi könyvtárak catalogusaiból, tudományos folyóiratainkból és egyéb kútfőmunkáinkból került ki, hol ekkorig szétosztán, vajmi kevesek által felhasználva, ismeretlenül lappangott; a harmadik rész egészen ismeretlen, közvetlen kutatásaim eredménye, s a hazai közönség e lapok hasábjain találkozik velök legelőször. Mindyájan, kevés kivétellel az egyházi rendhez tartoztak, s nagyobbára egyházi tartalmú könyveket írtak, de nem hiányoznak köztök világiak sem. Mindezen körülményeket az egyes másolóknál lehetőleg igyekeztem figyelembe venni. Közleményem egyébiránt csak adalék s nem kimerítő dolgozat óhajt lenni, befejezettségre tehát igényt nem tart. Kutatásaimat e téren továbbra is folytatni szándékozom, s erősen hiszem, hogy a jelen névsor időről időre tetemesen gyarapodni fog.

Megjegyzem még, hogy a névsorba csak azon magyarországi másolókat vettem fel, kik a XIV—XV. században kiválóan a könyvirással és betűfestéssel foglalkoztak; az oklevél-scriptorokra nem terjeszkedem. S ha figyelembe vesszük azon műtörténeti álláspontot, melyre a codex-írás és ékesítés a középkorban

emelkedett, indokolva lesz a törekvés, hogy közelebbről megismerkedjünk azon írástudó hazánkfaival, kik a hazai culturának a középkorban e téren nem csekély szolgálatokat tettek.

Neveiket ezennel időszerinti sorozatban a következő kimutatásban adjuk:

I.

Magyarországi János.

Neki köszönjük a »Hugonis de Argentina Compendium theologiae veritatis« című, XIV. századi ívrétű hártycodex másolását, melyet Aschpachban 1348-ban Ulrich apát által díjaztatva írt le. A codex jelenleg a müncheni kir. állami könyvtár tulajdona s colophonján a következő jegyzetet találjuk: »Scripsit in Aschpach Joannes de Hungaria ab abbate Ulrico apretiatu 1348.«

Magyarországi Jánosról legelőször a »Catalogus Codicum Latinorum Bibliothecae Regiae Monacensis« (Monachii 1871« 67 l.) tesz említést. Innét átveszi Wattenbach, ki őt, »Das Schriftwesen im Mittelalter« című munkájában, (Lipsee 1875. II. kiadás 402 l.) pénzért dolgozó könyvmásolók közt sorolja fel. De vajjon egyházi volt-e vagy világi? erre nézve nincsenek adataink. Hazai tudósaink által ekkorig még felhasználva nincsen.

II. III.

Bernát és Temlinus 1394-ből.

Hihetőleg az esztergomi »Krisztustársulat« (Collegium Christi) nevű tanintézet növendékei voltak, kik 1394-ben Esztergomban egy biblia másolásán felváltva dolgoztak. Erre látszik utalni a bécsi császári udvari könyvtár egy latin biblia-codexe, mely, egy rajta lévő feljegyzés szerint, eredetileg az esztergomi Krisztustársulatnak (Collegii Christi Strigoniensis) volt tulajdona. E biblia ívrétű hártján, két részben van kiállítva s első része a következő colophonnal végződik:

»Explicit prima pars sive medietas biblie (sic) scripta post secundam, in vigilia beati Luce ewangeliste. Vtraque per Bernhardum incepta Per Temlinum vero finita in Castro Strigoniensi anno domini M^o ccc^o Nonagesimo quarto. Laus Domino Amen.« Eszerint a biblia másolását Bernát megkezdte, s Temlinus 1394-ben Esztergom várában befejezte. Mivel pedig a könyv az esztergomi Krisztustársulaté volt, nagyon valószínű, hogy a két másolót ez

intézet növendékei között kell keresnünk. Mellékesen megjegyzem, hogy a Krisztustársulatot Budai János barsi főesperes 1309-ben szegénysorsú deákok számára alapította. Célja volt a növendékeket az egyetemi tanfolyamra előkészíteni s a tudományokat ápolni. Növendékei közül 1317-ben Miklós nyitrai esperest a bolognai egyetemen mint rectort, s Jakab nógrádi esperest mint tanácsost találjuk. (Knauz Nándor: A Krisztustársulat. Magyar Sion. I. 345—360.) Nagyon valószínű, hogy az intézet növendékei a codexírás mesterségében is birtak jártassággal s az intézet számára szükséges könyvkészletet maguk állították ki. Így jöhetett létre a fentemlített biblia, melyben két ismeretlen esztergomi leírónak nevét birjuk megörökítve.

A bibliát Denis (Codices manuscripti Theologici Biblioth. Palatinae Vindobonensis latini Viennae 1799. Vol. II. P. I. Cod. XXXII.) kitűnő bibliographiai apparatussal ismerteti, de a két könyvmásolót ekkorig rajta kívül más nem említi. — (Tab. Codd. I. 1215. sz.)

IV.

Miskolczi László 1394-ből

Nevét egy hártya-miséskönyv (missale) örökítette meg, melynek másolását 1394-ben fejezte be. A miséskönyv magyarországi egyházak számára iratott, fényes kiállítása a másolónak nagy avatottságáról tanuskodik s jelenleg az egri érseki könyvtár egyik fődíszét képezi. A colophonban olvasható: »Explicit liber Missalis per manum Ladislai de Miskolch Anno Domini 1394.«

Miskolczival legelőször a »Tudományos Gyűjtemény« 1819-i folyamában találkozunk, (V. 24 l.) hol az egri érseki könyvtár kéziratái közt egy Missale colophonjában mint leíró egyszerűen említetik. Boldogemlékű Toldy Ferenczünk »Egri szünnapok« című értekezésében (Uj Magyar Muzeum 1853. I. 527 l.) szerzetesnek mondja őt, bár a colophonban ez semmivel indokolva nincsen. Neve mellett sem sacerdos, sem dominus, sem frater jelző nem fordul elő; s a hibáktól hemzsegő, noha fényes kiállítású, szöveg a másolónak inkább világi mint egyházi eredetére vall. Toldy maga mondja róla, hogy: »inkább szebben írt mint jól« s nyelvtani botlásait részletesen tünteti fel. Mindez azonban mellékes kérdés. A fődolog az, hogy Miskolczi hazánkfia

volt, ki a codexírásban bizonyos tökélyre tett szert s Toldy a hazai művelődéstörténetnek tett szolgálatot, midőn nevét irodalomtörténetében megörökítette. (Toldy Ferencz: A Magyar Nemzeti Irodalom Története Pest, 1862. III. kiadás I. köt. 143 l.)

V.

Theodoricus 1394-ből.

Valószínűleg nagyszebeni, vagy ezen vidéki származású, ki 1394-ben egy missálét s a XV. század elején egy breviumot írt le. A missaléről Trausch József Seivert nyomán azt írja: (Schriftsteller Lexikon der Siebenbürger Deutschen; Kronstadt 1868. I. 37 l.) hogy a nagyszebeni káptalan használatára Ötvös Mihály (Michael Aurifaber) szerkesztette, ki a XIV. század végén mint kis-csüri plebános és a szabad művészetek mestere volt ismeretes. A missále jelenleg a nagyszebeni úgynevezett »káptalani könyvtárban« őriztetik s bevezető soraiból a könyv szerzőjéről, másolójáról, iratási idejéről s a szerzőnek azon kívánságáról nyerünk tájékozást, hogy a ki a könyvet el-sajátítani merészelné, Dathan és Abironnal szálljon a poklokra. Trausch a missale bevezetését szószerint következőkép közli: »Incipit Liber specialis Missarum. Qui pertinet ad fraternitatem per Cybinium, quem compilavit Dominus Mychael, plebanus in Parvo Horreo ad honorem Dei omnipotentis et beate gloriose Virginis Mariae. Qui nituntur eum anferre de Fraternitate descendant in infernum viventes cum Dathan et Abyron. Anno Dni. M^o. CCC^o. XC III°. completus est septimo Kalendar Novembrium. Qui me scribebat nomen habebat.

Nomen scriptoris si tu cognoscere velis

The tibi sit primo o de medio, ricusque secundo.

A könyv tehát 1394-ben bizonyos Theodoricus által íratott s a nagyszebeni kalandosok társulatának (temetkezési egyesület) volt birtoka. Ki legyen ezen Theodoricus? Erre nézve Trausch föntidézett munkájában bővebb felvilágosítást nem találunk. A nagyszebeni plébánia XIV—XV. századi latin anyakönyve, (jelenleg a Batthyányi-könyvtár birtokában Károly-Fehérvártt) melyet Kurz Antal a Serapeum 1848-i folyamában (13—15. sz.) először, s Seiwert Gusztáv az »Archiv für Siebenbürgische Landeskunde 1874-i folyamában (XI. kötet III. füzet 332—367 l.) másodszer tett közzé, említést tesz ugyan az ott felsorolt vagy

250 codex között egy Theodoricus nevű könyvmásolóról, ki egy nagy breviariumot írt le, »item unum breviarium magnum quod scripsit Theodoricus« (Serapeum 254, Archiv 350 l.) s ki minden valószínűség szerint a mi Theodorikusunkkal ugyanegyszemély, (mert Kurz a jegyzéknek illető részét 1424 in nenre teszi), de egyéniségéről ott egyebet nem találunk. Dr. Teutsch G. D., »Uiber die ältesten Schulanfänge in Hermanstadt« című nagybecsű értekezésében (Archiv X. köt. II. füzet 193—232 l.), a nagyszebeni plebánia főntemlített jegyzékét felhasználja, Theodoricusnak az említett breviarium másolását vindikálja, de egyéniségéről csak annyit mond, hogy: szerzetes nem volt, mert a frater epiteton hiányzik mellőle (202. l.). Felsorol ugyan Czerni munkája nyomán (Die Handschriften der Stiftsbibliothek St. Florian 1871. 239. l.) egy Theodoricust, ki 1388-ban a brassói (corona) iskola éneklésze volt, »Theodoricus scholarum succentor in civitate corona 1388«, de valjon azonos-e ez a másolóval, értekezésében nem mondja. (Archiv X. köt. III. füzet, 418 l.)

VI.

Ferencz byrthelmi plebános és Medgyes kerületi esperes
1397-ből.

1397-ben összegyűjtötte és lemásolta a medgyesi káptalan statutumait, melyeket Gräser A. az »Archiv des Vereines für Siebenbürgische Landeskunde« 1845-i évfolyamában (II. füzet 219 l.): »Statuta edita ad Dei eiusque coelestium virtutum laudem, servanda a viris venerabilibus Rectoribus ecclesiarum in Capitulo mediensi Mediasch« cím alatt tett közzé. A codex következőkép végződik: »Scripta et collecta sunt haec statuta per Franciscum Plebanum in Byrthelm tunc Decanum Decanatus in Medjes baccalaureum in Decretis filium eiusdem oppidi Byrthelm. Anno millesimo trecentesimo nonagesimo septimo.« Eszerint a leíró Ferencz, Byrthelm mezővárosának fia és plebánosa, Medgyes kerületi esperes és a törvények baccalaureusa. A codex jelenleg a nagyszebeni ugynevezett káptalani levéltárban őriztetik, de másolója ekkorig még felhasználva nincsen.

VII.

Nagyszombati Mihály pozsonyi kanonok 1403-ból.

Egy ívrétű miséskönyvet írt le, melynek kiállításáról Knauz Nándor következőleg nyilatkozik: »Gyönyörű írás, aranyos kez-

dőbetük széles czifrázattal. A Canon előtt Krisztust a keresztfán ábrázoló hasonlítású kép. Becsületére válik hazánkfíának, hogy ily könyvet tudott kiállítani. » A miséskönyv jelenleg a pozsonyi káptalan tulajdona. Colophonja: »Iste liber est completus per manus domini michaelis de Tyrnauia Canonici Posoniensis ad laudem dei omnipotentis. Sub anno domini 1403.« Eszerint a könyvet Nagyszombati Mihály pozsonyi káptalan másolta, s mint egy másik helyen határozottan kiteszi, András apostol vigiliáján vagyis nov. 29-én fejezte be. (Knauz Nándor: a pozsonyi káptalan kézíratai Esztergom 1870, 12 l. — Ipolyi Arnold: A pozsonyi káptalan XIV. századi könyvtára. Uj Magyar Muzeum 1856. I. 188 l.) Hazai tudósaink közül Ipolyi Arnold, a pozsonyi káptalan XIV. századi könyvtára című, kitűnő bibliographiai alapossággal írt értekezésében hívta fel legelőször Nagyszombatira a tudományos világ figyelmét. Utána Knauz Nándor, a »pozsonyi káptalan kézíratai« nagybecsű munkájában, a főntemlített miséskönyvet részletesen ismertette s Nagyszombatról mint könyvmásolóról tüzetesen emlékezett meg. Rajtok kívül azonban tudósaink közül alig vett valaki e könyvmásolóról tudomást.

VIII.

Stoll Péter 1410-ből.

Benedekrendi szerzetes, ki a stohlai (szepesmegyei) monostorban a »Duo libri Malagranati de penitentibus et proficientibus« című codexet 1410. aug. 5-én írta le. A codexet most a pozsonyi káptalan bírja s colophonja a következő: »Explicit primus liber Malagranati de penitentibus. Et est finitus in die S. Osvaldi (aug. 5.) Anno Domini millesimo cccc^{mo} decimo. Per manus fratris Petri ordinis S. Benedicti de Stoll quod jacet sub niueeis (így) montibus in terra Scepusiensi.« És a záradékon: »Istum librum scripsit frater Petrus de Stoll.« — Knauz a pozsonyi káptalan kézíratai között részletesen ismerteti e codexet; az ő munkájából hoztuk napfényre Stoll Pétert, kivel irodalmunk egy ismeretlen könyvmásolóval gyarapodik. (Knauz N. A. p. k. k. 129 l.)

IX.

Libetbányai Magyar Péter 1424-ből.

Emlékét egy »Anonymi Commentarius In Decretales Gregorii IX.« című papircodex őrizte meg, melynek másolását 1424-ben sz. Tamás napján fejezte be. A colophonban ezt ő maga így adja elő: »Anno Domini 1424 ipso die Sancti Thome apostoli. Et est finitus per Petrum Ungarum de Lebeta ortum pro quo deus gloriosus cum virgine maria gloriosa sit benedictus in secula seculorum amen.« A codex jelenleg a berlini királyi könyvtár tulajdona s szövegének egyik helyéből megtudjuk, hogy Prágában másoltatott. — Hazai tudósaink közül Petrovics Frigyes volt az első, ki a M. Tudományos Akadémiához a berlini könyvtár hungaricumairól 1834-ben tett jelentésében, ezen codexre a magyar tudományos világ figyelmét felhívta. Az ő jegyzeteiből másolta le a berlini könyvtár magyar dolgait Jankowich Miklós, kinek kéziratgyűjteménye legnagyobb részben a Nemzeti Múzeum könyvtárába került. E gyűjtemény szolgáltatja közleményünket Magyar Pétert, ki magát libetbányai születésűnek nevezi s kiben egy egészen új magyar könyvmásolóval megismerkedünk.

X.

Halbgebachsen Henrik betűfestő 1430-ból.

Eredetileg regensburgi származású, de 1430-ban a nagy-sinki iskola igazgatója volt. Mint ilyen egy pompás miséskönyvet másolt s kezdőbetűit fényes arannyal festette ki. Trausch József »Schriftsteller Lexikon der Siebenbürger Deutschen« című munkájában (Kronstadt 1868. I. 40 l.), nagy magasztalással szól a Missale fényes kiállításáról s colophonját a következőkben adja vissza: »Per manus Henrici Halbgebachsen de Ratispona oriundi, pro tunc temporis Regente in Grosschenk licet indigno. Sribebat Anno Incarnationis Dni. 1330, in octavis Assumptionis gloriose Marie Virginis.« Ebből megtudjuk a másoló nevét és állását; az iratási esztendőre nézve azonban azt hisszük, hogy Trauschnál tollhiba forog fenn, mert ugyan ezen Missaléről Teutsch (Geschichte der Siebenbürger Sachsen I. 246 l.) azt mondja, hogy Halbgebachsen által 1430-ban iratott, a mi épen 100 év különbség. Ez utóbbi évszámot tartjuk valószínűbbnek mi is, annál is inkább, mivel Teutsch az »Archiv für Sie

benbürgische Landeskunde 1872-i évfolyamában (Hermanstadt III. Heft 417 l.) a colophon évszámát személyes meggyőződés után maga is így igazítja helyre. Wattenbach W. »Das Schriftwesen im Mittelalter« című kitünő munkájában a középkori könyvmásolók között, Halbgebachsent is említi. (Lipcese 1875. II. kiadás 403 l.)

XI.

Benedek turócz szentmártoni plebános 1441-ből.

A körmöczi plebánia-könyvtár középkori codexeiből, Ipolyi Arnold: »Schematismus Historicus Dioecesis Neosoliensis ad Annum 1876« (Neosolii 1876. 300—304 l.) című munkájában hozta napfényre. Innét átvette az ismertetést a »Magyar Könyvszemle«, mely azt magyar fordításban »Egy középkori plebános könyvtára« cím alatt közölte. Ezek szerint Benedek turócz-szentmártoni lelkész volt és 1441-ben decz. 31-én egy »Sermones Sacri et Homiliae« című latin papircodexet irt le. A colophon így adja elő a codex keletkezési történetét: »Et sic est finis per quod sit laus Domino, explicit dictata super evangelia dominicalia sive de tempore uenerabilis magistri Vilhelmi cancellarii parisiensis per manus Benedicti Presbiteri de Thlurcz de sto Martino ultimo die anni videlicet die beati Sylvestri papae a. D. 1441.« — A codex latin szent beszédeket tartalmaz, s leírója irodalmunkban egészen ismeretlen nevet jelez.

XII.

Körmöczi Péter 14 . . -ből.

Jankovich Miklósnak, a Nemzeti Múzeum könyvtárában levő, bibliographiai jegyzeteiből tudjuk, hogy az »Augustini de Ancona: Tractatus super Missus est Angelus« etc. című XV. századi codexet másolta, mely jelenleg a lambachi (Styriában) monostor könyvtárában őriztetik. A codex colophonja a következő: »Explicit tractatus super missus est Angelus cum suis Titulorum quaestionibus scriptus per manus Petri de Crempnicia 14 . . .« — Eszerint a codex másolója Körmöczi Péter, s a másolás ideje a XV. századba esik. Az évszám eredetileg pontosan ki volt téve, de időfolytán a számok annyira elmosódtak, hogy Jankovich már csak az első két számot, mely az ezer-négyszázat jelöli, vehette ki határozottan; a másik két szám, mely az évtized iránt nyujthatott volna tájékozást elmosódott, s így a

kézirat iratási idejét tüzetesen meg nem határozhatjuk. Több ok szól azonban a mellett, hogy a másolót a XV. század első felében kell keresnünk, a kézirat iratási ideje tehát ezen időszakra tehető. Körmöczi Péterrel ismeretlen könyvmásolóink száma egygyel szaporodik, egyéb életviszonyairól azonban nem birunk adatokat.

XIII.

Jeles István pálos 1448—52-ből.

Őseinek kiváló erényei miatt kortársai „jeles“ (insignis) előnévvel tisztelték meg s mint a pálosrend főnöke 1448—52-ig virágzott. A könyvmásolással kiváló előszeretettel foglalkozott. Eggerer (Fragmen Panis Corvi Protoeremici etc. 1663 Viennae 211 l.) azt írja róla: hogy a mi szabad ideje az ájtatossági gyakorlatokból fönmaradt, azt »könyvek olvasására és másolására fordította«, *nefas esse ducebat silectioni scriptionive librorum ne impenderet.*» Hogy azonban micsoda könyveket másolt legyen? ennek emléke nem maradt ránk. Toldy Ferencz a kitünőbb könyvmásolók és ékesítők közt sorolja fel. (Irod. Tört. III. kiad. II. köt. 30 l.)

XIV.

Derthar György szomolnoki iskolamester 1456—7-ből.

Mint sok egyéb nagybecsű adatot, ugy ezen könyvmásolót is, a M. Történelmi Társulat egyik vidéki kirándulása hozta napfényre. Az 1876-ik évi gömörmezei kirándulás alkalmával Nagy Gyula oklevélbuvárunk a gömöri ev. esperesség csetneki könyvtárában egy XV. századi latin papircodexet talált, melynek colophonja arról tanuskodott, hogy azt Derthar György szomolnoki jegyző és iskolamester 1456. és 1457-ben másolta. A codex ívrétben van kiállítva s »Guidonis de Columna Historia Trojana« a czíme. Összesen 283 levélből áll, s a leíró egyik helyen megjegyzi, hogy opelni (szileziai) származású, a bécsi egyetem baccalaureatusa, és hogy 1456. és 57-ben Theork plebános és Orbán bíró uram igazgatták Szomolnok város dolgait. Nevével legelőször a »Magyar Történelmi Társulat 1876-ik évi aug. 21—28-iki vidéki kirándulása Gömörmezejébe« című munkában találkozunk, hol a bizottsági jelentések között mint szomolnoki iskolamester és könyvmásoló különösen van felemlítve. (Budapest 1876. 73 l.)

XV.

Gál pálos 1460 körül.

E néven a XV. században Magyarországon két pálos testvér ismeretes, kiket testalkotásuk miatt kortársaik Nagy-Gál és Kis-Gálnak neveztek el. Bennünket az első, a Nagy-Gál érdekel, ki a codexírás művészetében kitünő jártassággal bírt. Eggerer (Fragmenta Panis Corvi protoeremitici Viennae 1693, 211 l.) kiváló tudományos férfiúnak mondja őt, ki szellemes ötleteiről és szokatlan nagy szemöldökeiről volt nevezetes. »Ha az írást, melynek betűit kitünően tudta alakítani, félbekerített szakítania, a tollat szemöldöke mellé helyezte.« — Sajnos! hogy az általa lemásolt codexek közül egyetlen egyet sem ismerünk. Toldy Eerenz azon könyvmásolóok közt említi, kik a codexírás és ékesítés művészetében bizonyos hírnévre tettek szert. (Irod. Tört. III. kiad. II. köt. 30 l.)

XVI. XVII.

N. Tamás kispap és Endrefalvy Antal 1462-ből.

Horvát István a Tudományos Gyűjtemény 1835-i folyamában azt írja rólok, (V. 91 l.) hogy mind a ketten egy nemzeti latin krónika másolásán dolgoztak, és pedig úgy, hogy a másolást N. Tamás kispap 1462-ben megkezdte és Endrefalvy Antal folytatta. A codex, melynek anyaga 4-edrétű papir, Horvát szerint 1835-ben még a nagy-enyedi ref. Collegiumé volt, honnan — Toldy szerint — a M. T. Akadémia tulajdonába ment át. Nevezetes e codex reánk nézve azért, mert két teleirt lapon »csonka neves magyar Kalendariumot« vagyis magyar verses csíziót foglal magában, mely a legrégebb magyar Kalendarium-émlék a mit ismerünk. — Toldy Ferencz e csonka neves kalendariumot a kisebb magyar nyelv maradványok közt felsorolja, de a két könyvmásoló nevét nem említi. (A M. Nemz. Irodalom-történet III. kiad. II. köt. 101 l.)

XVIII.

Aranyasi Gellértfy János 1462—1473-ból.

E könyvmásolónak és az általa leirt codexnek igen érdekes története van, melyet a »Könyvszemle« jövő füzetében külön cikkben fogok előadni. Ez alkalommal csak jelezni kívánom azt, hogy Gellértfy 1462-ben csütörtökhelyi (szepes-megyei) iskolamester, 1469-ben ujmisés pap és 1473-ban a

hospitális rend tagja volt, s ezen években Csütörtökhelyen és Lőcsén több latin kéziratot másolt. Horvát István és Toldy Ferencz említik.

XIX.

Névtelen magyar könyvmásoló 1465-ből.

A »Magyar Könyvszemle« 1878-iki folyama (99. l.) így ír róla :

»A középkori codexek tanulmányozása nem csak a bibliographiának, hanem a hazai irodalom- és művelődéstörténetnek is gyümölcsöz, midőn új meg új ismeretlen scriptort, miniatort vagy szerzőt hoz napfényre. Ez alkalommal egy névtelen magyar scriptorról akarunk megemlékezni, ki Mátyás király idejében élt, s az augsburgi könyvtár egy XV. századbéli »Ptolomeus« codexén van megörökítve. A nevezett könyvtárban van u. i. egy »Claudii Ptolomei Cosmographia« című latin hártya-codex, mely ívrétben igen fényesen van kiállítva, czímlapján gyönyörű lombozatos festést s egy ismeretlen czímert tüntet fel, colophonján pedig a következő jegyzetet tartalmazza: »Claudii ptolomei viri alexandrini cosmographie octavus et ultimus liber explicit per quem d a m h u n g a r u m 1465.« Ebből megtudjuk, hogy a codexet 1465-ben egy magyar ember másolta, ki, midőn nevét jónak látta eltitkolni, nemzetiségét mégis megörökítette, s ez által a Mátyás korabeli scriptorok történetéhez érdekes adalékot nyújt. Dr. Steuchele A. augsburgi nagyprépost úr, kihez a fönntemlített codex iránt felvilágosításért fordultunk, szives volt annak czímlapjáról egy színes facsimilét készíttetni s ezzel a Nemzeti Múzeum könyvtárát megajándékozni; ugyanakkor a codexről is igen kimerítő leírást küldött be. Mindezekből azon következtetést vonjuk le, hogy a szóban levő codex azok sorába tartozik, melyeket fényes kiállítású codexeknek szoktunk nevezni, s névtelen leírója becsületére válik azon nemzetnek, melynek fiául a colophonban vallotta magát, s bizonyára a Mátyás korabeli magyar scriptoroknak egyik kiválóbbika lehetett.«

XX.

Németi György 1466-ból.

Az egyedüli könyvmásoló közleményünkben, ki kizárólag magyar könyvet irt le. Ő készítette a müncheni magyar, vagy mint Toldy Ferencz nevezi a Jászay-codexet, melynek másolását Moldvában Tatros városában 1466-ban fejezte be. A codex 4-ed

rétben 108 levélből áll és a négy evangéliumot tartalmazza. A colophonban a következő feljegyzés olvasható: »Ekonio meguegèztètet, Nemeti Gorgn^c hènsel emrè fianak kèze miat, Moldouaban Tathros varosaban Vr zùlèfèten^c Ezer negzáz, hatuā hatod èztèndèrebè.« A codexet tehát Németi György, Hensel Imre fia, másolta, s jelenleg a müncheni kir. udvari könyvtár egyik fődíszje. Hazai tudósaink közül Fehérvári Miklós volt az első, ki 1834-ben ezen codexre a M. Tudományos Akadémia figyelmét felhívta. (Tudománytár 1834. I. köt. 232 l.) Ezután Horvát István a Tud. Gyűjt. 1835-i folyamában (V. 93 l.) ismertette; ugyanekkor Jászay Pál lemásolta s egy nagybecsű bevezetéssel látta el. Másolata a bevezetéssel együtt a Nyelvelméltár III. kötetében látott napvilágot. Toldy Ferencz irodalomtörténetében a codexsel részletesen foglalkozik (A Magyar Nemzeti Irodalom Története Pest, 1862. III. kiadás I. 173, II. 78 l.), s újabban »Wolf György a Magyar Nyelvelméltár« I. kötetében másodszor is kiadta.

XXI.

Kassai Craus Márton 1469-ből.

A károlyfehérvári Batthyányi-könyvtár tulajdonát képező: »Expositio regulae b. Augustini episcopi, quam expositionem fr. Humbertus, magister ordinis ad utilitatem et petitionem fratrum predicatorum compilavit« című, (a lajstromban »Bernhardi B. Liber Contemplationum super septem psalmos poenitentiales« név alatt bejegyzett) XV. századi ívrétű codexnek másolója, ki a colophonban következőleg szól magáról: »Explicit per manus cuiusdam Martini Craus de Casschovia consummatum et completum Anno Domini Millessimo CCCCLXIX.« — Ki legyen ezen Krausz Márton ki 1469-ben egy codexet irt le s magát kassai finek nevezi? Ezt a jövő buvárlatok fogják felderíteni. Nevét először Veszeli Károly a »Gyulafehérvári Füzetekben« a Batthyányi-könyvtár kézíratai között, s ezután Beke Antal a Batthyányi-könyvtár kézíratairól közrebocsátott jegyzékben említik. (L. Veszely Károly »Gyulafehérvári Füzetek.« Kolozsvár, 1861, 105 l. és Beke Antal: »Index Manuscriptorum Bibliothecae Batthyanyianae Dioecesis Transylvaniensis.« Károlyfehérvár 1871, 7, l.) — Irodalomtörténészeink által ekkorig még felhasználva nincsen.

XXII.

Váczi Pál betűfestő 1474 és 1480-ból.

Nyulakszigeti dömés, a theologia tanára s a szabad művészetek mestere. Ferrarius Zsigmond szerint (*De Rebus Hungaricae provinciae predicatorum. Viennae Austriae 1637, p. 449*) 1474-ben magyarra fordította és leírta a nyulakszigeti dömés apácák alapszabályait, melyeket Ferrarius 1637-ben még látott, mert határozottan kiteszi, hogy Váczi Pál munkáját a nyulszigeti conventben 1474-ben Sz. Remigius napján fejezte be, »absolvitque anno 1474 die S. Remigii in Conventu Sigety pro Insula leporum«, »a mint ezt a nálam levő hiteles példányok igazolják.« (529 l.) A codex eddigi tudomásunk szerint elveszett. Horvát István a Tudományos Gyűjtemény 1835-i folyamában (V. 100 l.) mint ismeretlenről ír róla, s Toldy Ferencz, ki irodalomtörténetében Váczi Pált, mint könyvmásolót kétszer is fölemlíti a codexet az elveszettek közt sorolja fel. (Irodalomtörténet II. 100 l.) Váci Pálról különben kiemelendő, hogy nemcsak a másolásban hanem a könyvfestésben is jártas volt. Erről tanuskodik az esztergomi főkáptalan egy »Prima Pars Summe Theologie B. Thome Aquini« című kézírata melynek colophonját Lányi Károly Magyar Egyháztörténelme (átdolgozta Knauz Nándor) a 602-ik lapon így adja vissza: »Illuminavi Anno Domini M.CCCC. LXXX° et finivi librum illuminando sexta feria in die 8° Nativ. Verbi Incarnati filii Dei altissimi et beatissime cristifere Marie in divina et humana natura unius suppositi. Cui laus et gloria. Ego frater Paulus de Wacia Mgr. in artibus et theologia amen. A fentemlített codexet tehát 1480. pénteken, karácson 8-ik napján Váczi Pál dömés festette, ki mint miniator a XV. században bizonyos hírnévre tett szert.

XXIII.

Sylpos Balás 1476-ból.

Mint a garam-szentbenedeki convent jegyzőjét és könyvmásolóját említi Katona, (*Historia critica Regni Hungariae XVI. köt. 47—38 l.*) ki szószerint közli az említett convent egy 1476-ban kelt oklevelét, melyben ez elismeri, hogy az esztergomi székesegyházból a káptalan beleegyezésével egy *breviariumot*

kapott egy évre kölcsön, hogy azt ezen idő alatt Sylpos Balás conventi jegyző és könyvmásoló (scriptor) mintául (pro exemplari) szabadon használhassa.« — Mindenesetre figyelemre méltó körülmény, hogy itten Sylpos Balás foglalkozásáról nem valamely codex colophonja, hanem egy ünnepélyes formában kiállított egykoru oklevél tanuskodik. Tudósaink mint könyvmásolóval nem igen foglalkoztak vele, s Katonán kívül, ha emlékezetünk nem csal, csak Lányi Károly (Magyar Egyháztörténelem Knauz által átdolgozva 606 l.) és Súlyom Jenő: »Mátyás király könyvtára a XV. században« című értekezésében említi. (Delibáb 1879. évf 4. sz. 39. l. Megjelenik Debreczenben.)

XXIV.

Nemes F á n c s y Antal irástudó 1489-ből.

A Batthyányi Boldizsár-féle miséskönyvet másolta, mely jelenleg a Nemzeti Múzeum könyvtárának egyik disze. A latin szöveg közé egykorú magyar felirások és magyarázatok vegyülnek, melyek a codex becsét nagyon emelik. Kiváló becsű a 3—14 leveleken magyarul szerkesztett naptár, mely a legrégebb magyar naptárak egyike. A betűk jelleme újgóth. Legérdekesebb a colophon: »Ets ic est finis in Kwz egh in feria sexta antefestum B. lucie virginis: Anno Domini Milesimo Quadringentesimo octuagesimo nono sub egregio domino Baltisar de Batyan Capitanei eiusdem civitatis et castris Kwz egh per me Anthonium litteratum nobilem de ffranch existens penes Albam Regalem.« Ebből megtudjuk, hogy a könyvet Nemes F á n c s y Antal irástudó Kőszegen 1489-ben másolta, azon időben mikor Batthyányi Boldizsár Kőszeg várának és városának kapitánya volt. A miséskönyv valószínűleg Batthyányi Boldizsár számára készült s a másoló ugylátszik a betűfestésben is jártas volt, mert a könyvet több színes initiale s egy Krisztust a keresztfán ábrázoló csinos kép díszíti. Mindenesetre figyelemre méltó, hogy ezen időben a nemes F á n c s y család egy ivadékát a könyvmásolóknak közt találjuk, ki egyéniségének mintegy ismertető jeléül keresztneve mellé a sokat mondó »litteratus« vagyis irástudó jelzöt tette ki. Hihetőleg Batthyányi Boldizsárnak iródeákja volt. — Hazai tudósaink közül Toldy Ferencz emlékezett meg F á n c s y Antalról legelőször (az Athenaeum 1831-i folyamában II.

337 l.). Említi ezután Mátray Gábor: »Régi Magyar Naptárok« című értekezésében (M. Akad. Ért. 1853, 26 l.), Knauz Nándor, ki a Batthyányi Missálét részletesen ismertette, (A magyar egyház régi szokásai. Magyar Sion 1868, 810, 811, 882 l.) és újra Toldy a M. Nemzeti Irodalomtörténet II. kötetében. (101 l.)

XXV.

Benedek, a pécsi püspök könyvmásolója a XV. századból.

Egy eredeti latin levele maradt ránk, melyet év nélkül, de a XV. században egy névtelen egyházi férfihoz azon célból intézett, hogy ennek könyvmásolói szolgálatát felajánlja. A levél, melyben magát a pécsi püspök volt scriptorának nevezi, közli Koller József, (Historia Eppatus Quinqueecclesiensis, IV. 330 l.) s irodalomtörténeti fontosságánál fogva szószerint adjuk mi is a következőkben: »Domine Pater mi reverende. Quia ex dictis domini Petri vestri capellani contingit me audivisse, uti in Scripturis exercendis mea persona vobis foret placibilis, super quo vestram requiro paternitatem quatenus si vobis in hiis librorum Scripturis mea persona refutabilis non existit, extunc iuxta condignam convencionem vos accedere non recusabo, vobisque pro minima et alia exhibere curabo. Per me Benedictum pridem Scriptorem Domini Episcopi huius civitatis Quinqueecclesiensis.« Eszerint a levélíró ekkor a pécsi püspök scriptora volt és most új szolgálatot keres. Könyvmásolói foglalkozása a levél szövegéből kétségtelen; s habár ezen az iratási év kitéve nincs is, de valószínű, hogy Barnis Miklós vagy utóda Janus Pannonius idejéből való (1456—1472.). Lányi, ki a könyvmásoló nevét fölemlíti, a levél iratási idejét ezen időszakra helyezi.

XXVI.

Boroszlói Miklós a XV. századból.

Eredetileg boroszlói származású, de a XV. században, mint körmöczi plebános és altarista jön elő. Napfényrehozását nagy tudományú Ipolyinknak köszönjük, ki a Schematismus Historicus Dioecesis Neosoliensis című munkájában (Neosolii 1876. 303 l.), a körmöczi plebánia középkori könyvtárának leírásában tesz róla mint magyarországról legelőször említést. Ez ismertetés, mint főt említém, a »Magyar Könyvszemle« 1876-i folyamában »Egy középkori

plebános könyvtára« cím alatt magyar nyelven látott napvilágot. Ezekből tudjuk, hogy Boroszlói Miklós a »Speculum Humanae Salvationis« című papircodexet másolta, melynek colophonján áll: »per manus Nicolai de Vratislavia.« Boroszlói Miklós különben a XV. században hírneves könyvmásoló volt, kitől a bécsi császári udvari és más könyvtárak több kéziratot birnak. Igy Denis is felsorol egy vegyes tartalmu codexet, melynek colophonján olvasható: (per manus) »Nicolai de Vratislavia« (I. p. II. Cod. DCVI.) Ami azonban a körmöczi kéziratnak becsét emeli ugy ez azon körülmény, hogy azt mint körmöczi lelkész írta le s ezért a magyarországi scriptorok között méltán foglalhat helyet.

XXVII.

Kolozsvári Bertalan szerzetes a XV. századból.

Egy velencei hártycodexben birjuk megörökítve emlékét. A sz. Márk könyvtár »Regula Sancti Patris Benedicti« című XV. századi codex colophonja a következő aláírást tünteti fel: »Secundo nonas decembris frater Bartolomeus de Kolosvár partis transylvanae tempore Clari Abbatis sancti Juliani martiris de Ariminio hoc memoriale transcripsit et erat hungarus. Dum surgunt miseri uolunt misereri miseris.« (Valentinelli: Bibliotheca Manuscripta ad Sancti Marci Venetiarum. Venetiis 1869 Tom. II. 317 l) Ezen feljegyzésből világos, hogy az említett codexet Kolozsvári Bertalan szerzetes írta le, ki saját szavai szerint, erdélyrészi származású és magyar volt. Az íratási esztendő kitéve nincsen, de az írás jelleme határozottan XV. századi.

A Kolozsvári család hazánk középkori művelődés történetében kiváló helyet foglal el. Toldy Ferencz a XIV—XV. századból Kolozsvári Miklóst és Tamást mint festőket sorolja fel, s az elsőnek fiáról Kolozsvári Márton és Györgyről azt írja, hogy mint szobrászok és rézüntők voltak nevezetesek. (Toldy Ferencz a Magyar Nemzeti Irodalom Története. Pest 1862 III. kiadás I. köt. 145 l) Kolozsvári Csuda Miklós hittudor a XV. században több hittudományi munkát írt. Ezekhez sorozhatjuk most Kolozsvári Bertalan szerzetest, ki a codexírás mesterségében birt jártassággal, s kivel a magyarországi ismeretlen könyvmásolók száma egygyel szaporodik.

XXVIII.

Ujlaky Bernát ferenczrendi szerzetes a XV. századból.

Egy zsolnárkönyvet másolt, melyről Knauz Nándor a pozsonyi káptalan kézíratainak leírásában (Esztergom 1870, 74 l.) így emlékezik meg: »a ferenczesek ékszereinek jegyzékében előfordúl: Psalterium Davidis, Scriptum a fratre Bernardino de Ujlak Franciscano.« Ugyane jegyzékből megtudjuk, hogy a zsolnárkönyv a széchenyi ferencziek zárdájában (in claustris Széchenyi Franciscanorum) őriztetik. Dé már Knauz jellemzően kérde: »Létezik-e még?« Minthogy a ferenczesek főntemlített jegyzéke a XV. századból származik, Ujlaky Ferencz könyvmásoló korát is ezen időszakra kell helyoznünk. Ekkorig fölhasználva nincsen. —

Ezzel közleményünket egyelőre befejezzük. A mint további kutatásaimban annyira előhaladtam, hogy a mostanihoz hasonló névsor fog állni rendelkezésemre, azt e lapok olvasóival megismertetni elnem mulasztom. Mátyás király könyvmásolóit és miniatorait pedig egy külön cikkben szándékozom bemutatni. Végre megjegyzem, hogy közleményemhez, a magyarországi XIV—XV. könyvtári viszonyok megvilágítására, készakarva nem adtam kommentárt. Egyelőre beszéljenek a könyvmásolók maguk. Majd ha kutatásaimat e téren befejeztem, időszerű lesz a magyarországi codexírás és ékesítés középkori bajnokait, az akkori könyvtári viszonyok világában bemutatni. Akkor a munka gyümölcsözőbb, az eredmény kecségetőbb lesz, s a külföldi tudományos világ meggyőződhetik, hogy viszonyaink között a középkorban, az ősrástan (paleographia) terén is a nyugati Európa többi országainak színvonalán állottunk.

Vegyes közlemények.

— **A trónörökös munkája.** Rudolf főherceg ő fensége, az ő felsége személye körüli m. k. miniszter útján, munkájának egy példányát a M. N. Múzeumnak megküldötte. Hazai és külföldi hírlapok számos részleteket közöltek a szépen írt, nagy érdekű műből. Itt bibliographiai ismertetését adjuk. Czíme: »Fünfzehn Tage auf der Donau. Wien. Aus der kaiserlich-königlichen Hof- und Staatsdruckerei. 1878.« Ajánlva van: »Meinem Schwager Leopold dem tüchtigen Waidmanne in treuer Freundschaft zugeeignet.« Sem a címlapon, sem ezen ajánló-sorok alatt, a szerző neve nincs kitéve. A munka 8-adrétű 310 lapot foglal magában. Velin papírosra van nyomtatva. Kiállítása egyébként egyszerű és nemes.

— **Horváth Alajos,** a m. k. államvaspályák aligazgatója, elhunyt testvérének, nagy történetirónknak Horváth Mihálynak irodalmi és történelmi érdekű kézíratait és levelezéseit a M. N. Múzeum könyvtárának ajándékozta. A hagyaték legnagyobb részét oklevél-másolatok képezik, melyeket történelmi műveiben földolgozott. Érdeklél a magyar egyháztörténelemből, melynek megírásához a 40-es évek elején hozzáfogott, egy töredék. Levelezései az 1848-9-iki események és az emigráció történetéhez becses adalékokat fognak nyújtani.

— **Könyvtárlákban fölfedezett magyar ősnymtatványok.** I. Szabó Károly, január 8-ikán kelt levele kíséretében, szíves volt egy eddig ismeretlen 1583-iki naptár töredékét átküldeni, melynek két csonka példányát Stein Gábor kolozsvári könyvárús úr a Brassóban 1583-ban nyomtatott »Statuta Saxonum« fedeléből vette ki, és egyik példányát a Magyar, másikat az Erdélyi Múzeum könyvtárának ajándékozta. Czíme:

(133) Iudicium Magyar Nyelven, Az Eghi czilagoknak forgasából, az időkre való számtartásu a egyetemben, Christus Wrunk születése vtán 1583. Eztendőre: Slouacius Peter, az Krackai hires neues Academianak fő Astrologusa által irattatot és számlaltatot fél Horára es az Cassai Délre.

☛ Egy szal Ecclypsis sem leszen ez Esztendőben az Cassai Horizontban.

Czebembe. George Greus.

A 16-od rétű naptár teljesebb példányából megvan az egész A és B iv = 16 levél.

Ezen unicum mindenek előtt azt a fontos kérdést támasztja, vajjon a nyomtatási hely (Czebem) Nagy-Szeben vagy Kis-Szeben? Szabó Károly abban a nézetben van, hogy »a sárosvármegyei Kis-Szebenre« gondolni sem lehet. Én azonban lehetségesnek sőt valószínűnek tartom, hogy Kis-Szebenben nyomtatott e kalendárium.

Kis-Szeben ellen az szól, hogy ekkorig semmit sem tudtunk arról, hogy Kis-Szebenben nyomda létezett.

Nagy-Szeben mellett szól a körülmény, hogy az 1583-ik évi kalendáriumot 1583-iki brassói nyomtatvány könyvtáblájában találták.

Ellenben ezen hypothesis mellett az hozatik föl, hogy a kalendárium címe teljesen egyezik a közel Bártfán Gutgesel által nyomtatott 1583-ik évi kalendáriuméval; és hogy a »cassai délre van alkalmazva.

Nagy-Szeben ellen kiemelhető, hogy 1575—76-ban Heusler, Wintzler és Frautliger, 1591-ben Crato voltak ott a nyomdászok; míg Greus György nagy-szebeni nyomdásznak eddig nyomát sem találtuk; továbbá, hogy a nagy-szebeni magyar nyomtatványokon a város mindig »Szeben«-nek íratik; végre, hogy a betük különböznek a XVI. századbéli szebeni nyomtatványokban használt betűktől.

Azonban, ha ezen töredék nem is egy teljesen ismeretlen nyomda terméke; kettős fontossággal bír mégis. Először egy ismeretlen nyomdász emlékét menté meg; és másodszer míg ekkorig Deesi J. Salustiusa, mely 1596-ban nyomtatott volt, a

nagy-szebeni nyomda legrégebb ismert magyar terméke; most ilyet 1583-ból tudunk fölmutatni.

II. Vasady Gyula úr, az imecsfalvi székes-múzeum öre, január hó 18-án kelt levelében tudomásunkra hozta, hogy már 1876-ban, midőn a múzeum néhány könyvét bekötteté, régi táblaikból érdekes XVI. és XVII. századbeli nyomtatványokat szedett ki, melyeket Szabó Károlylyal megismertetett. Jelenleg pedig több újabban kiszedett töredékeket sziveskedett könyvtárunknak beküldeni. Ezek XV–XVII. századbeli latin, német és magyar nyomtatványok. Az utóbbiak között egy ekkorig ismeretlen.

(134.) XVII. századbeli álmoskönyvnek B₁, B₄, C₂, C₄ leveleit nyertük.

— **Bubics Zsigmond** apát urat, az országos gyűjteményekben levő metszetek fő-őrét, ő cs. és ap. kir. ő felsége a nagyváradi l. sz. káptalanhoz kanonokká nevezte ki, minélfogva közelebb a M. N. Múzeum könyvtárában elfoglalt és kitűnő eredménnyel betöltött állását elhagyva, lakhelyét Nagyváradra fogja áttenni. Azonban biztos kilátásba helyezhetjük, hogy a Múzeum könyvtárában őrzött és általa rendezett magyar történelmi érdekű metszetek lajstromát, melyről utolsó füzetünkben szólottunk, közelebb ki fogja adni. Jövő füzetünk ezen érdekes munkából mutatványt fog közölni.

— **Jelentés a budapesti tudományegyetem könyvtárának rendezéséről, gyarapodásáról és forgalmáról 1878-ban.** A könyvtár rendezése az 1878-ik évben is a megkezdett úton folytattott. A philologiai osztály nagyságánál és terjedelménél fogva több időt vevén igénybe ezen évben nem fejeztethetett be, azonban ezen osztály rendezése vége felé halad s a mint befejeztetett, pótlólag közzé teszszük a számszerinti kimutatást is. Ugyan akkor megkezdjük a bölcsészeti s azután a theologiai könyvtár rendezését is — s ezzel a könyvanyag czimtározása véget érend.

Megkezdett a Miscellaneák csoportosítása és czimtározása is. Tekintve azonban annak roppant anyagját az alig lesz ezen évben befejezhető: ugyanis 60,000 darabnál többre megy számuk. Ezenkívül hozzá fogtunk az Incunábulák különválasztásához is: s eddigi tapasztalatainkból kiindulva előre is mondhatjuk, hogy a könyvtárnak ez lesz egyik leggazdagabb osztálya, melyben bizonynyal nem egy unicum is leend.

Könyvtárunk számára több felől folytak be adományok is: az adományozók közül ki kell emelnünk Dr. Berger János egyetemi tanár és prodécán urat, ki több mint 200-ra menő becses művel gazdagítá a könyvtárt, köztük Fleury nagy terjedelmű 92 kötetre menő Egyháztörténetével.

A könyvvásárlásokra és kötésekre az országos 5000 frtos és 7000 frtos rendkívüli dotatió mellett a jogikar díjalapjából 1221 frt 29 kr. fordított. A vásárlások eredményét a még ez év első felében megjelenendő Czímár fogja kitüntetni.

Az egyetemi könyvtár forgalmát következő táblázat tünteti ki:

Az egyetemi könyvtár forgalma 1878-ban.

H ó	Hány nap volt nyitva	Olvások száma	A használt művek sz.	Az olvasók átlagos sz.	Legtöbben voltak	Legkevesebben voltak	Megjegyzés
Január	30	4,617	5,981	154	jan. 29. 203.	jan. 6. 89.	Junius 16-tól aug. 31-ig az egyetemi könyvtár olvasó-terme zárva volt.
Február	28	4,679	5,953	163	febr. 22. 207.	febr. 2. 112.	
Márczius	30	4,863	6,225	162	márcz 9. 207.	márcz 6. 71.	
Április	25	3,324	4,284	133	ápr. 8. 164.	ápr. 28. 88.	
Május	29	2,966	3,885	120	máj. 22. 152.	máj. 30. 42.	
Junius	13	760	1,064	51	jun. 1. 75.	jun. 4. 46.	
Septemb.	30	2,757	3,471	92	szept. 28. 175.	szept. 1. 6.	
Oktober	31	5,043	6,287	166	okt. 23. 208.	okt. 20. 128.	
Novemb.	28	4,953	6,376	178	nov. 26. 216.	nov. 1. 84.	
Deczemb.	27	4,368	5,733	162	decz. 7. 200.	decz. 29. 97.	
	271	38,330	49,259	142	nov. 26. 216.	szept. 1. 6.	

A házon kívül 835, kikölcsönző 2039 művet használt.

Nyitvatartási idő hétköznapokon d. u.: 2-től 6-ig (december 1-től 4-től 8-ig), ünnepnapokon d. e. 9-től 12 óráig.

Az igazgatóság.

— **Kivonat az Országos Levéltár legújabb Szabályzatából.**
A nmélt. m. királyi belügyminiszter 1879. évi jan. 11-én 30,593. sz. a. kelt rendeletében »az Országos Levéltárból a felek részére kiadott másolatok, s az ily másolatok díjazása tárgyában« egy 15 szakaszból álló szabályzatot bocsátott ki, melyből a 10, és 11. szakaszt mi is átvesszük:

10. §. Az Országos Levéltár másolatai közönséges nagyságú, 4 oldalt számláló egész íveken adatnak ki, egy-egy oldalra 34 legalábbis 16 szótagú sor számíttatván. A megkezdett oldal teljesnek vétetik.

11. §. A másolati díjak következőleg állapíttatnak meg:

a) 1700-tól a legújabb korig terjedő iratoknál az első ív vagy kevesebbet	1 frt — kr.
minden következő lapért	— » 20 »
b) 1526—1700 időszakbeli iratoknál, az első ívért	2 » — »
minden következő oldalért	— » 30 »
c) A 1526. előtti időbeli iratoknál az első ív vagy annál kevesebb	3 » — »
minden következő oldalért	— » 40 »
d) Hitelesítendő okmányoknál összeolvasásért az első ívért	— » 50 »
minden további megkezdett ívért	— » 10 »
e) Czímer és tervrajzok elkészítéseért, közbenjárás, okiratonkint, illetve tervenkint	3 » — »
minden esetben azonkívül a szabályszerű bélyeg.	

— **Megjegyzések Szabó Károly »Régi Magyar Könyvtár« című kitűnő munkájára.** 1. A 698. lapon Francke: »Oktatás a gyermek nevelésről« című munkájának fordítása Babai Györgynek van tulajdonítva. Ez nem áll, mert e művet Bárány György fordította. Okaim a következők: Haan a »Jena Hung. 1858.« 39. lapján feljegyzi, hogy 1708-ban Róth Mihály, Zimmermann Ádám nemes ifjak, továbbá Bárány György, kit »vir vere apostolicus«-nak nevez és Wázsonyi Márton együtt voltak a jénai egyetemen Wallaszky irodalomtörténete 296-ik lapján pedig világosan mondja, hogy a Roth és Zimmermann fiúkkal Bárány György mint nevelő járt Jénában. Ha már most ez adatokhoz

hozzá vesszük, hogy a »Gyermek nevelésről« írt munka a Roth és Zimmermann család akkor élő tagjainak van ajánlva, mint az író azon pártfogóinak, kik őt rég táplált vágya, a külföldi tanulás elérésére segítettek: könnyen be fogjuk látni, hogy az ajánló beszéd alatti B. G. betű mászt nem jelenthet, mint Bárány Györgyöt. Szabó K. Sándor Istvánra támaszkodva tulajdonítja e könyv fordítását Babai Györgynek, kiről különben semmit sem tudunk, de Sándor Vásonyi Mártonnak is tulajdonítja ugyanezt, mire az vihette, hogy Vásonyi, ki szintén fordított Francke-től két művet, e művek egyikének, — most nem tudom melyiknek, — előszavában így utal a kérdéses nevelési munkára »Olvasd, kegyes olvasó M. Aug. Hermann Francke munkáját a »Gyermek nevelésről«, melyet e végre szeretetből közlünk veled.« Ez adat körülbelől annyit bizonyít, hogy Vásonyi adhatta ki Francke e munkáját. Különben is Francke műveit még a könyvtárakban is együvé kötve leljük meg. Így van az én példányom is. E műnek fordítójaúl Sándor még Balog Györgyöt is felhossa a 242. lapon, sőt a múzeumi példányban, melyre a fordító írta fel, hogy »küldetik Eperjesre nemz. Czimmermann Ádám uramnak B. G.« az előljáró beszéd alatt a B. G. mellé Borgasay György neve van oda írva. 2. Az 590 lapon Szőnyi »Magyar oskolájának« 1695-iki kiadása említetik. A Sarkadi-Bartók-féle »Szatmár története« ugyan e mű kiadását 1689-re teszi. Szőnyi Szatmáron halt meg mint pap, Sarkadi tudhatott az első kiadásról. Érdekes lenne, ha e felemlítésre valami felvilágosítást nyerhetnénk. 3. A 668. lapon említett »Libellus Alphabeticus« Bártfa 1705 nemcsak a gömöri esperesség Csetneki könyvtárában van meg, hanem a nemz. múzeumi kvtárban is. Ez ábécét különben 1697 előtt is kiadták, és 1705 után is nagyon sokszor. Én 1800-ból ismerem az utolsó kiadását. 4. Szőnyi Nagy Istvánna k következő munkái, melyeket Sándor »könyves-ház« 67. lapján említ, de melyeket Szabó Károlynál nem találtam: Örökélet koronája 1700. Tizenhét csillag koronája. 1700. 5. Ugyancsak Szőnyi-től »Kegyes lélek vezér csillaga« kiadatott 1681. és 1687-ben Patakon.

Dr. Kiss Áron.

— Dr. Kánitz Ágost a kolozsvári egyetem tanára, az általa kiadott növényntani közlöny f. évi első számában becses bibliographiai cikket hoz: »A legrégebb, növényekre vonatkozó magyar

munkák czímei, Szabó Károly »Régi Magyar Könyvtára«-ból közölve és egy pár jegyzettel ellátva.« Kívánatos, hogy a többi hazai szakközlönyök is kövessék e példát, és a Szabó Károly által nyújtott anyagot irodalomtörténeti szempontból méltassák.

— **Román bibliographia.** Jarcu Demeter oláhországi tanár és tanfelügyelő most adta ki harminczévi szorgalmának gyümölcsét, a román munkák könyvjegyzékét 1550-től 1873-ig. E szerint az összes román termékek száma ez idő alatt 6873-ra megy. A legelső oláh könyveket: Tetra vangelu (négy evangyelista) Erdélyben Coresi György adta ki Hunter János brassói nyomdájában. A 16-ik századból, husz munka ismeretes, mind fordítás. A 17-ik század 94 nyomdai terméke közt már van három eredeti. A múlt századból 336 munka maradt fűnn. A jelen században 1874-ig 6235 termék van.

— **Harmath Károly** tanár úr értekezését: a pozsonyi ev. lyceumi könyvtár ritkaságairól, melynek irodalmi méltatását a jelen füzetben kilátásba helyeztük, tárgyhalmaz miatt folyóiratunk jövő számában fogjuk ismertetni.

JELES TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATOK:

Archaeologiai Értesítő. A m. tud. Akadémia Archaeologiai Bizottsága közlönye Szerkesztik Dr. Henszlmann J. és Br. Nyáry Albert 13 kötet. 1879. folyam Megjelenik augusztus és szeptember kivételével — minden hó utolsó napján. Előfizetési ára az évfolyamnak bérmentes szétküldéssel 3.—

Értesítője (a m. tud. Akadémia). Az akadémia rendeletéből szerk. a főtítkárr. 13. évfolyam 1879. Előfizetési ára az évfolyamnak bérmentes szétküldéssel 2.—

Nyelvtudományi közlemények. Kiadja a m. t. Akadémia Nyelvtudományi Bizottsága. Szerk. Budenz J 15 kötet 1879. Megjelenik évenként 3 füzetben. Előfizetési ára a kötetnek bérmentes szétküldéssel 3 frt Az előbbi 14 kötetrel együtt 24 frton kapható

Nemzetgazdasági Szemle. A m. tud. Akadémia Nemzetgazdasági és Statisztikai állandó Bizottságának megbízásából szerkeszti György Endre. 3. évfoly. (1879.) Megjelenik évenként négyszer 10 ivnyi füzetekben. Ára egész évre 5 frt. Egyes füzetek 1 60 kron kaphatók. Az 1877. és 1878. folyam még folyvást kaphatók.

Literarische Berichte aus Ungarn über die Thätigkeiten der Ungarischen Academie der Wissenschaften und anderer gel. Gesellschaften und Anstalten. Herausgegeben von P. Hunfalvy. 3. évfolyam. (1879.) Megjelenik évenként négyszer 8 ivnyi füzetekben. Előfizetési ára egész évre 4 frt. Egyes füzetek ára 1 frt. Az 1877. és 1878. folyam még folyvást kapható

Magyar Könyv-Szemle. A magyarországi könyvzet és a hazai könyvtárak közlönye Közrebocsátja a Magyar Nemz. Muzzeum könyvtára. 4 évfoly. (18.9.) Megjelenik évenként hatszor Az 1876. évf. elfogyott; az 1877. és 1878. folyam még kapható. Előfizetési ára az évfolyamnak 2.40

Magyar Nyelvőr. A m. tud. Akadémia Nyelvtudományi Bizottságának megbízásából szerkeszti Szarvas G. 8. évfoly. (1879.) Megjelenik minden hó 15-én 3 ivnyi tartalommal. Előfizetési ára az évfolyamnak 5 frt. A 2—7. évfolyam együtt véve 24 frt kedvezményi áron kapható.

Egyetemes Philologiai Közlöny. A budapesti m. k. tud. egyetem tanárikarának több tagja megbízásából szerk. Dr. Heinrich Gusztáv és dr. Thewrewk Emil, egyetemi tanárok. 3. évfoly. 1879. Megjelenik évenként tizszer A két első évfolyam még folyvást kapható. Előfizetési ára az évfolyamnak bérmentes szétküldéssel 5.—

Budapesti Szemle. A m. t. Akadémia megbízásából szerkeszti Gyulai Pál, 1879. évfolyam. Megjelenik évenként 6-szor, kéthavi kötetekben, 13—14 ivnyi tartalommal. Előfizetési ára egy évre bérmentes szétküldéssel 12 frt, félévre 6 frt. Egy-egy kötet 2 frt. Az 1873—1878. (6) évf. együtt véve 72 frt helyett 40 frt kedvezményi áron kaphat,

A fentebbi szakközlönyök, melyek a tudományok és az irodalom önálló művelését és a tudományos ismeretek terjesztését tüzték ki czélul, részint a m. tud. Akadémia részint egyéb nemzeti intézetek anyagi és szellemi támogatásával bocsáttatnak közre.

Ennek alapján felhívjuk a komolyabb tanulmányokkal foglalkozó közönséget, főleg a hazai tanintézetek igazgatóit és tanárait, nemkülönbön a hazai irodalmat pártoló olvasó-körök és kaszinók elnökségeit ezen folyóiratok pártolására.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

kiadásában megjelent és saját könyvkiadó hivatalában (Buda-Pest. Akadémia épületében) valamint a könyvárusoknál kapható :

RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁR.

Az 1531—1711 megjelent magyar nyomtatványok könyvészeti kézikönyve.

Irta

SZABÓ KÁROLY.

Nagy 8-rét. 47 iv. Ára füzve 4 frt.

E monumentalis munka nemzeti irodalmunk történetére nézve rendkívüli fontossággal bír. Csaknem húsz évi kitartó buvárkodás és adatgyűjtés eredménye az. Szerzők az ország egyik szelétől a másikig néhány száz könyvtárban nem csak a czimtarakat, hanem magukat a könyveket is gondosan átforgatta. Nem egyedül a czimmásokat adja, hanem pontosan közli a nyomtatás helyét, évét, a könyv alakját, a levelek vagy lapok számát a lehetőség szerint, kinyomozza névtelenül vagy álnév alatt kiadott könyvek szerzőit, kideríteni törekszik a hely és név nélkül megjelent munkák nyomtatási helyét és idejét s az. A hol szükségét látja, leírásaihoz jegyzeteket csatol, sok jellemző és érdekes idézetet közöl, utal a forrásokra, honnan az illető munkáról részletesebb felvilágosítás merithető, **szóval nem egyszerű czimtárt, hanem példás szorgalommal és ritka szakismerettel fődolgozott vezérkönyvet ír az 1531-1711. évek között nyomtatásban megjelent egész magyar irodalomhoz.** Hirdeti, hogy nemzeti életünk leggyászosabb kora is mily erőteljes és virágzó irodalmat tudott teremteni, s szembetűnővé teszi irodalom-történeti ismereteink örvendetes gyarapodását Mert míg e század elején Sándor István, hasonló irányu munkájában, ugyanazon időszakból csak 990 magyar nyomtatványt sorolt fel, Szabó Károly fáradhatatlan és szerencsés kutatásai e számot majdnem megkétszerezték.

E munka nélkülözhetlen minden könyvtárban, akár magányos, akár nyilvános legyen az, s nélkülözhetlen minden oly művelt vagy szakemberre nézve, ki nemzeti irodalmunk tanulmányozásával komolyan foglalkozik.

Azonkívül megjelent még az Akadémia kiadásában a következő könyvészeti segédkönyv:

HAZAI ÉS KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK

magyar tudományos

REP E R T O R I U M A.

Készített

SZINNYEI JÓZSEF.

I. Osztály. Történelem és annak segédtudományai.

I. kötet. 8-rét. 47 iv. Ára füzve 5 frt

II. Osztály. Természettudomány és Matematika.

I kötet 8-rét 53 iv. Ára füzve 5 frt

Időszaki sajtónk fölvirágzása és mind jobban növekvő terjedelme, érezhetővé tette egy czimmutató szükségét, melyben koronként megjelent tudományos értékű czikkeink össze legyenek gyűjtve. A M. T. Akadémia ily repertorium kiadását elhatározván, Szinnyei Józsefet bízta meg a munka elkészítésével, ki rövid idő alatt két terjedelmes kötetet adott belőle a közönség kezébe, melyek elseje a történelmet és segédtudományait, másodikika pedig, a természettudományt és matematikát foglalja magában. Az utóbbi nem követ szigoru szakszerű besorolást, mert az ingatag műnyelvünk laikus emberre nézve egészen lehetetlenné teszi, hanem szótár módjára van szerkesztve. Ezen repertorium kétségkívül igen becses, sőt nélkülözhetetlen kézikönyve lesz a tudósoknak és íróknak.

Iskolai értesítvények az 1877—78. tanévről.)*

- Arad** sz. kir. város községi népiskoláinak értesítője az 1877—78. tanévről. (Arad. Gyulai István. 4-r. 72 l.)
- Az **Arad**-városi nyilvános polgári iskola jelentése (hatodik tudósítványa) az 1877—78. tanévről. Közli Simay István. (Arad. Gyulai István. 8-r. 20 l.) (Értekezés: Lidy Nándor emlékezete. Irta Szöllőssy Károly.)
- Az **aradi** magy. kir. állami tanítóképezde harmadik értesítője az 1877—78. tanévről. Közli Kerner Péter. (Arad. Gyulai István. 8-r. 28 l.) (Értekezés: A Hunyadiak. Irta Szabó József.)
- Az **aradi** királyi főgymnasiumnak és az evvel összekapcsolt állami reáliskolának értesítvénye az 1877—78. tanévről. Közli Sváby Pál. (Arad. Gyulai István. 8-r. 88 l.) (Értekezés: Gymnasium és reáliskola. Irta Pirchala Imre.)
- A pestmegyei ágost. hitv. esperesség pártfogása alatt álló **aszódi** evang. algymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. Közzéteszi Micsinay János. (Franklintárs. 8-r. 23 l.)
- A t. iskolanénék vezetése alatt álló **bajai** felsőbb leánytanodába 1877—78. tanévben járt gyermekek érdemsorozata. (Kalocsa. Malatin és Holmeyer. 8-r. 11 l.)
- A **bajai** m. kir. állami tanítóképezde értesítője az 1877—78. tanévről. Összeállító Samu József. (Baja. Nánay Lajos. 8-r. 47 l.)
- A **bajai** kir. kath. főgymnasium értesítője az 1877—78. tanév végén. Közli Bándl János. (Baja. Nánay Lajos. 8-r. 46 l.)
- Értesítvény a **balassa-gyarmati** állami elemi népiskola negyedik évfolyamáról 1877—78. Kiadta az igazgatóság. (B.-Gyarmat. Kék László. 8-r. 21 l.)
- A **balassa-gyarmati** államilag segélyezett községi polg. iskola harmadik értesítője az 1877—78. tanév végén. Szerk. Tomeskó Nándor. (B.-Gyarmat. Kék László. 8-r. 25 l.)
- (Balázsfalva.) Program'a Gimnasiului superiore, Preparandiei, Normei si scolei populare de in **Blasiu** pre anulu scolasticu 1877—78. redectata de J. Antonelli, canonicu si directoriu gimnasiale. (Balázsfalva. Érseki seminariumi könyvny. 8-r. 100 l.) (Értekezés: Tractatu istoricu asupra originei, continui-tatei si petrecerei Romaniloru in Daci'a lui Traianu pana la anulu 1300.)
- A **Bánffy-hunyadi** állami iskolák tanító és tanuló személyzetének kimutatása az 1877—78. (negyedik) tanévről. Kiadta Gagyi Samu. (Kolozsvár. Stein János. 8-r. 12 l.)

*) A Magyar Könyvszemle 1878. évi folyam VI. füzetében kilátásba helyezett közlemény.

- A **baróthi** gazdasági szakosztályllyal megtoldott felső népiskola első értesítvénye az 1872—73. tanéven kezdve az 1877—78. tanévig bezárólag. A gondnokság jóváhagyásából a tantestület közreműködésével szerk. Bedő József. (Kolozsvár. Stein János. 8-r. 71 l.)
- A **bártfai** kath. kis-gymnasium értesítvénye az 1877—78. tanévről. Közli Hunka Emánuel. (Eperjes. A bankegylet könyvnyomdája. 8-r. 19 l.)
- A **békési** h. h. egyház VI. osztályú reálgymnasiumának értesítője az 1877—78. tanévről. Közli Rósa Sándor. (Athenaeum r. társ. nyom. 8-r. 21 l.)
- A **békés-esabai** ágostai hitvallású evangélikus algymnasium értesítője 1877—78. (B.-Csaba. Dobay János. 8-r. 28 l.)
- Értesítvény a **belényesi** gör. kath. főgymnasiumról 1877—78. évre. Reportu stb. (Arad. Hollósy Lajos. 8-r. 36 l.)
- Beregszász** város államilag segélyezett polgári fiúiskolájának negyedik évi jelentése. Tanév 1877—78. Szerk. Katinszky János. (Magy. kir. könyvny. 8-r. 38 l.)
- A **besztercebányai** ág. h. ev. V osztályú gymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. (Besztercebánya. Machold Fülöp. 8-r. 67 l.) (Értekezés : A besztercebányai ág. h. ev. egyházközség története. Irta Rosenauer Károly.)
- A **besztercebányai** kir. kath. főgymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. Közléteszi Szakmári József. (Besztercebánya. Machold Fülöp. 8-r. 58 l.) (Értekezés : Egészség és tornászati. Irta Turjay László.)
- Brassó** bel- és Bolonya külvárosi magy. kir. állami elemi népiskolák III. értesítője az 1877—78. tanév végén. A gondnokság megbízásából kiadta Orbán Ferencz. (Brassó. Gött János és fia Henrik. 8-r. 23 l.)
- Programm des evang. Gymnasiums A. B. zu **Kronstadt** und der damit verbundenen Lehranstalten. Am Schlusse des Schuljahres 1877—78. veröffentlicht von Johann Vogl. (Brassó. Gött János és fia Henrik. 4-r. 76 l.) (Értekezés : Ein Beitrag zur Geschichte der Sachsen in Siebenbürgen : Der Bürger-Aufstand v. 1688 und der grosse Brand v. 1689 in Kronstadt von Friedrich Philippi.)
- XIV. Programa a gimnasiului mare public român de religiunea ort. resăriteană și a celorlalte școli secundare și primare împreună cu aceasta, din **Brasov** pe anul școl. 1877—78. Publicată de St. Josif. (Nagyszeben. Érseki nyomda. 8-r. 47 l.)
- A **brassói** róm. kath. főgymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. Kiadta Kiss Gusztáv. (Brassó. Römer és Kammer. 8-r. 54 l.) (Értekezés : A történelem-bölcsezet köréből. Irta Baráczy Sándor.)
- (Budapestiek.) Az országos kiseddóvó-egyesület évkönyve az 1877. évről. Összeállítá P. Szathmáry Károly. (Athenaeum r. társ. könyvnyomdája. 8-r. 40 l.)
- A **budapesti** II. ker. községi nyilv. polgári fiú-iskola V. értesítője az 1877—78. tanév végén. Szerkesztette Lengyel Sándor. (Pesti könyvnyomda-részvény-társaság. 8-r. 22 l.)
- A **Budapest** fővárosi III. kerületi nyilvános községi polgári fiú-iskola hatodik tudósítványa az 1877—78. tanév végén. Szerk. Weizenfeld Lipót. (Pesti könyvny. részvénytársaság. 8-r. 18 l.)
- A **Budapest** fővárosi VI. kerületi nyilvános községi polgári fiú-iskola nyolcadik

- tudósítványa az 1877—78. tanév végén. Szerk. Roller Mátyás. (Pesti könyvny. részvénytársaság. 8-r. 28 l.)
- A Budapest** fővárosi IX. kerületi községi nyilvános polgári fiú-iskola második tudósítványa az 1877—78. tanév végén. Szerk. Fillinger Károly. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 25 l.)
- A Budapest** fővárosi II. ker. községi nyilv. polgári leányiskola harmadik tudósítványa az 1877—78. tanév végén. Szerk. Bohus Rezső. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 15 l.)
- A Budapest** fővárosi IV. k. nyilv. községi polgári leányiskola nyolczadik tudósítványa az 1877—78. tanév végén. Szerk. Sztójanovits István. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 18 l.)
- A Budapest** fővárosi V. ker. nyilvános községi polgári leányiskola második értesítője az 1877—78. tanév végén. Szerk. Gyulay Béla. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 21 l.)
- A Budapest** fővárosi VII. kerületi nyilvános községi polgári leányiskola ötödik tudósítványa az 1877—78. tanév végén. Szerk. Vajdady Ernő. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 27 l.)
- Értesítő a budapesti m. kir. állami felsőbb leányiskola 1877—78. tanévről.** Közli Molnár Aladár. (Fanda József. 8-r. 23 l.)
- A budapesti kereskedelmi akadémia évi jelentése az 1878. tanév végén.** (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 97 l.) (Értekezés: Bevezetés a gazdaságtörténetbe. Irta Weisz Béla.)
- Az országos nőiparegylet ipariskolájának és iparos tanítónőképezdjének értesítője az 1877—78. tanévről. Közli György Aladárné. (Fanda József. 8-r. 31 l.)
- A színészeti tanoda 1877—78. évkönyve a XIV-ik tanfolyamról.** Kiadja az igazgatóság. (Athenaeum r. társ. könyvny. 8-r. 25 l.)
- A budapesti II. ker. (vizivárosi) magy. kir. állami tanítónőképző-intézet értesítője az 1877—78. iskolai évről.** Összeállította Dusóczy Károlyné. (M. kir. egyet. könyvnyomda 8-r. 31 l.)
- A nemzeti zenede növendékeinek érdemsorozata 1877—78. tanévben.** (Rózsa Kálmán és neje. 8-r. 24 l.)
- A budapesti második kerületi állami reáلتanodának (ezelőtt budai kir. főreáلتanodának) huszonkettedik évi jelentése az intézet fönnállásának 23-ik évében.** Az 1877—78. tanév végén. Szerk. Say Móricz. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 69 l.) (Értekezés: A napórák szerkesztéséről. Irta Kreybig Lajos.)
- A budapesti VI. ker. állami főreáلتanodának 6-ik évi értesítője az 1877—78. tanév végén.** Szerk. Hofer Károly. (Légrády testv. 8-r. 88 l.) (Értekezés: Történeti emlék- és naploiratok a XVI. századból. Irta Bodnár Zsigmond.)
- A Budapest** fővárosi IV. kerületi (belvárosi) községi nyilv. főreáلتanoda huszonnegyedik tudósítványa az 1877—78. tanév végén. Szerk. Ney Ferencz. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 93 l.)
- A Budapest** fővárosi VIII. kerületi (józsefvárosi) községi nyilvános főreáلتanoda hetedik tudósítványa az 1877—78. tanév végén. Szerk. Felsmann József. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 85 l.)

- A II. kerületi kir. egyetemi kath. főgymnasium évi értesítője az 1877—78. tanévről. Közli Lutter Nándor. (Kir. magy. egyetemi nyomda. 8-r. 46 l.)
- A **budapesti ág. hitv. evang. főgymnasium értesítője** 1877—78. (Franklin-társ. nyomdája. 8-r. 30 l.)
- A **budapesti kir. kath. főgymnasium értesítője** az 1877—78. tanévről. Közli Corzan Avendano Gábor. (Athenaeum r.-társ. könyvnyomdája. 8-r. 87 l.) (Értekezés: Alighieri Dante és kora. Mutatvány »A keresztény költészet története« ez. munkából. Irta Kürez Antal.)
- Tudósítvány a kegyes tanítórendiek **budapesti főgymnasiumáról** az 1877—78. tanévben. (»Hunyadi Mátvás« könyvnyomda. 8-r. 97 l.) (Értekezés: Városaink befolyása a közműveltségre. 1000—1301. Irta Vajda Gyula.)
- Értesítő a **budapesti reform. főgymnasiumról** az 1877—78. tanévben. Szerk. Vámosy Mihály. (Kocsi Sándor. 8-r. 43 l.)
- Az országos köznevelési egyesület nyilv. minta középtanodájának (főgymnasium és főreáliskola) és nevelő-intézetének tudósítványa az 1877—78. tanévről. Közli László Mihály. (Buschmann F. 8-r. 36 l.)
- A **budapesti országos rabbikepző-intézet értesítője** az 1877—78. tanévről. Megelőzi a babyloniai amórák agádája. Irta Bacher Vilmos. (Magy. kir. egyetemi könyvnyomda. 8-r. 142, 28 l.)
- Jahresbericht der Landes-Rabbinerschule in **Budapest** für das Jahr 1877—78. Vorangeht: Die Agada der Babylonischen Amoräer. Von Wilhelm Bacher. (M. kir. egyet. könyvnyomda. 8-r. 151, 28 l.)
- A **budapesti magy. kir. tudományegyetem almanachja** 1877—78-ról. (Magy. kir. egyetemi nyomda. 8-r. 115 l.)
- A **csabrendeki magy. kir. állami elemi népiskola** 1877—78. évi értesítvénye. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 8-r. 12 l.)
- A **Csáktornya-városi polgári fiú-iskola és községi elemi néptanoda értesítője** az 1877—78. tanévről. Közlik Valló Vilmos és Jeney Gusztáv. (Varasd. Platzer J. fia. 8-r. 31 l.)
- Jahresbericht der Volksschule in **Csejthe**. Schuljahr 1877—78. Herausgegeben von Markus Hirschberger. (Nyitra. Neugebauer E. özvegye. 8-r. 16 l.)
- A **csiksomlyói róm. kath. főgymnasium értesítője** az 1877—78. tanévről. Közli Imets Fülöp Jákó. (Székely-Udvarhely. Becek Dániel. 8-r. 48 l.)
- Értesítvény a **csurgói reform. nagy gymnasiumról** 1877—78. Kiadta Bartalos Ödön. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8-r. 20 l.)
- A **debreczeni róm. katolikus elemi népiskolák növendékeinek érdemsorozata** az 1877—78. iskolai tanév végén. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 4-r. 8 l.)
- A **debreczeni kereskedelmi szaktanoda értesítője** az 1877—78. tanévről. III. évf Szerk. Propper N. János. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8-r. 35 l.)
- A **debreczeni helv. hitv. egyház nyolcz osztályú leánynevelő intézete értesítvénye** az 1877—78. tanévről. Közli Dóczy Gedeon. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8-r. 24 l.)
- Értesítvény a reformátusok **debreczeni főiskolájában** a tanítóképezdéről és az elemi iskolákról az 1877—78. tanévről. Szerk. Joó István. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8-r. 40 l.) (Értekezés: Az alkotmánytan tanításáról a népiskolában. Irta Joó István.)

- A magyarországi kegyes tanítórend **debreczeni** kis-gymnasiumának tudósítvénya az 1877—78. tanévről. Közli Illésházy János. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8-r. 28 l.)
- A **debreczeni** városi főreáltanoda évi jelentése az 1877—78. tanévről. Közli Gelenczei Pál. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8-r. 45 l.) (Értekezés: Naprendszerünk képződése. Irta Pap József.)
- Értesítés a reformátusok **debreczeni** főgymnasiumáról az 1877—78. iskolai évről. Összeállította Békési Gyula. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8-r. 98 l.)
- A **debreczeni** m. kir. gazdasági tanintézet és a kapcsolatában levő földmives iskola értesítője az 1878. tanév végén. Közli Domokos Kálmán. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8-r. 22 l.)
- A reformátusok **debreczeni** főiskolája akadémiai részének évkönyve az 1877—78. iskolai évről. Összeállította Kovács Sándor. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8-r. 87 l.)
- Értesítés a **Deési Irén** elemi leányiskolájáról az 1877—78. tanév végén. Kiadta Deési Irén. (Deés. Bánffy és Kovács. 8-r. 4 l.)
- Értesítés a **deési** róm. kath. elemi fiu- és leányiskola személyzetéről, tantárgyairól és a folyó 1877—78. tanév II. felében tartandó közvizsgálatok rendjéről. Kiadták a deési róm. kath. tanítók Kozma Döme igazgatása alatt. (Deés. Bánffy és Kovács. 8-r. 4 l.)
- A **deési** ev. ref. elemi fiúiskola közvizsgálatainak tanító- és tanuló személyzetének kimutatása az 1877—78. tanév II. felében. Kiadta Szentesi Áron. (Deés. Bánffy és Kovács. 8-r. 4 l.)
- Értesítés a **deési** ev. ref. elemi leányiskola személyzetéről, tantárgyairól és a folyó év június 30-án délután a ref. templomban tartandó közvizsgálat rendjéről. Kiadták Nagy Benedek, Balogh Amália. (Deés. Bánffy és Kovács. 8-r. 4 l.)
- A **deési** felsőbb leányiskola közvizsgájának ideje, a tanító-személyzet és növendékek névsora az 1877—78. tanév végén. Kiadta Biró András. (Deés. Bánffy és Kovács. 8-r. 4 l.)
- A **dévai** m. kir. állami főreálisiskola értesítője az 1877—78. tanévről. Közzéteszi Matusik Nep. János. (Kolozsvár. K. Papp Miklós. 8-r. 74 l.) (Értekezés: A hyperboloid központi (central) vetülete és síkmetszései azon esetben, ha a képzetes tengely merőlegesen áll a tábla síkjára. Irta Hajduczy József.)
- Classificazione degli scolari e scolare della civica scuola popolare di tre classi e della civica scuola serale-domenicale maschile e festivo domenicale femminile in **Drenova** alla chiusa dell' anno scolastico 1877—78. (Karletzky Ferencz. 8-r. 8 l.)
- Az **egri** érseki r. kath. fi-tanítóképezde értesítője az 1877—78. tanévről. (Eger. Érseki lyceumi könyvnyomda. 4-r. 20 l.)
- A cisterci rend **egri** kath. főgymnasiumának értesítője 1877—78. tanévről. (Eger. Érseki lyceumi könyvnyomda. 8-r. 111 l.) (Értekezés: A levegő fontossága egészség tekintetéből. Irta Horváth Zsigmond.)
- Az **eperjesi** kir. kath. főgymnasium 1877—78. tanévi értesítője. Szerk. Nuber Sándor. (Eperjes. Bankegyelet könyvnyomdája. 8-r. 88 l.) (Értekezés: A lélektan jelentősége a nevelés-oktatás terén. Irta Walkovszky Mihály.)

- Az eperjesi ev. ker. collegium értesítője az 1877—78. isk. évről.** Közli a tanári kar. (Eperjes. A bankegylet könyvnyomdája. 8-r. 65 l.) (Értekezés: Az erkölcsi világ lényege és fontossága, kivált a társadalomban. Irta Vandrák A.)
- Az érsekújvári róm. kath. gymnasium értesítője az 1877—78. tanévről.** Kiadja Tallay Nándor. (Érsekújvár. Winter Zsigmond. 8-r. 56 l.) (Értekezés: Képek a világtörténelemből társadalmi s kulturai szempontokból. Irta Hermann Árkád.)
- (Eszék). Izvješće o kralj. velikoj gimnaziji u Osijeku za školsku godinu 1877—78. (Eszék. Dragutin Sándor. 8-r. 59 l.)
- Sz. kir. Esztergomvárosi nyilvános reáltanoda 1877—78. tanévi értesítvénye.** Közli az igazgatóság. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8-r. 70 l.) (Értekezés: Eszmék a hazai polgári rend keletkezéséhez. Irta Szmatanay József.)
- Értesítő a pannonhalmi sz. Benedek rend esztergomi főgymnasiumáról az 1877—78. tanév végén.** Közli Fehér Ipoly. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8-r. 72 l.) (Értekezés: Miben áll a teljes szellemi képzettség? és mennyiben mozdítja elő ezt a gymnasium? Irta Vargha Samu.)
- A fehértemplomi m. kir. állami főgymnasium értesítvénye az 1877—78. tanévről.** Közzéteszi Töreky Gábor. (Fehértemplom. Hepke Tibold nyomdája. 8-r. 44 l.) (Értekezés: A magyar nyelven való tanításról nem-magyar közönségű helyeken felállított közéletanodáinkban. Irta Still Nándor.)
- A felső-lövői ág. hitv. evang. nyilvános tanintézetek (tanító-képezde s reálgymnasium) értesítője az 1877—78. tanévről.** Programm stb. (Szombathely. Seiler Henrik. 4-r. 65 l.) (Értekezés: A kegyelet mint nevelési tényező. Irta Neubauer János.)
- Programma della regia scuola media superiore di stato in Fiume** pubblicato alla fine dell' anno scolastico 1878. (Fiume. Mohovich E. nyomdája. 8-r. 50 l.)
- Program kralj. velike gimnazije na Rieci (Fiume) koncem školske godine 1877—78.** (Zágráb. »Narodnih Novinah« könyvnyomdája. 8-r. 106 l.) (Értekezés: Petrolij, fizikalna mu i kemična svojstva, nazalište i razsirenje, ležište i porieklo u kori zemaljskoj, dobivanje i poraba. Irta Korlevič Ant.)
- A galgóczi államilag segélyezett polgári fi- és leányiskola első értesítője az 1877—78. tanév végén.** Szerk. Orbók Mór.) (Pozsony. Wigand F. K. 8-r. 66 l.) (Értekezés: A tetraeder mértanához. Irta Orbók Mór.)
- A gyergyó-szent-miklósi államilag segélyezett községi polgári fiu-iskola harmadik értesítője az 1877—78. tanév végén.** Szerk. Kuncz Kornél. (Kolozsvár. Stein János. 8-r. 31. l.)
- A gyöngyös-városi kath. nagy-gymnasium értesítvénye az 1877—78. tanévről.** Közli Vágó Ferencz. (Gyöngyös. »Gyöngyös« nyomdája. 8-r. 60 l.) (Értekezés: Jogosultak-e a classikai nyelvek és a tanuló-ifjuság túlterheltetése ellen emelt panaszok?)
- A gyönki református gymnasium értesítője az 1877—78. tanévről.** Szerk. Boosor Lajos. (Keeskemét. Sziládi Lajos. 8-r. 20 l.)
- A győri magy. kir. állami tanítónképezde első értesítője az 1875—76., 1876—77. és 1877—78. tanévekről.** Szerk. Kasztner Janka. (Győr. Gross Gusztáv és társa. 8-r. 86 l.)

- A **győri m. kir. állami főreáliskola** ötödik évi értesítője az 1877—78. tanévről. Közli Kerényi Nándor. (Győr. Özv. Sauerwein Gézané. 8 r. 82 l.) (Értekezés: A természettudományi tanulmányoknak formális képző-erejéről. Irta Szpák Lajos.)
- Értesítvény a pannonhalmi szt.-Benedek-rend **győri főgymnasiumáról** az 1877—78. tanév végén. (Győr. Gross Gusztáv és társa. 8. r. 164 l.) (Értekezés: Győri adalékok a menhelyek történetéhez. Irta Villányi Szaniszló.)
- A **gyula-fehérvári róm. kath. nagy-gymnasium** értesítője az 1877—78. tanévről. (Gyula-Fehérvár. Volz és Körner. 8 r. 62 l.) (Értekezés: Az Anéroidok vagyis Fémlégsúlymérők. Irta Avéd Jákó.)
- A **hódmező-vásárhelyi ref. főgymnasium** 1877—78. tanévi értesítője. Összeállítva az igazgatóság által. (Szeged. Traub B. és társa. 8.-r. 49 l.) (Értekezés: A »mikor« kötő szó használata. Irta Barkász Károly.)
- Az **iglói ág. hitv. ev. főgymnasium** évi jelentése az 1877—78. tanévről. Közli Pákh Károly. (Igló. Társulati könyvnyomda. 8-r. 44 l.)
- Értesítő **Jászberényben** Riszner József és neje nyilvánossági joggal felruházott VIII osztályú felsőbb leánynevelő- és tápintézetéről az 1877—78. iskolai évben. (Buschmann F. 8-r. 16 l.) (Elmélkedés: Egy anya gondolatai a boldogságról. Riszner Józsefnétől.)
- A **jászberényi ker. kath. főgymnasium** évi értesítője az 1877—78. tanévről. Közli Lippay Lajos. (Jászberény. Szalay Iván. 8-r. 57 l.) (Értekezés: A nyilvános nevelés előnyeiről. Irta Morvay Rafael.)
- A **kalocsai és pusztai (kültéri) elemi népiskolába** járó tanoncoknak érdemsorozata 1877—78. tanévben. (Kalocsa. Malatin és Holmeyer. 4-r. 11 l.)
- A miasszonyunkról nevezett szegény iskolánénék vezetése alatt álló **kalocsai főelemi leánytanodába** járó leányoknak érdemsorozata az 1877—78. tanévben. (Kalocsa. Malatin és Holmeyer. 8-r. 7 l.)
- Jézus társasága **kalocsai érseki főgymnasiumának** értesítője 1877—78. tanévről. (Kalocsa. Malatin és Holmeyer. 8-r. 68 l.) (Értekezés: A magyar síkság jövője. Irta Tóth Mike.)
- A **kaposvári államgymnasium** értesítője az 1877—78. tanévről. (Kaposvár. Jeltetes Herman. 8-r. 80 l.) (Értekezés: A kaposvári gymnasium történeti vázolata. Irta Vaszary Mihály.)
- Jelentés a **káránsebesi m. kir. leányiskoláról** a lefolyt 1877—78. iskolaévben. (Káránsebes. Traunfelner Károly. 2-r. 2 l.)
- A **káránsebesi magy. kir. polgári iskola** értesítője az 1877—78. tanévről. Szerk. Ogonovsky Ferencz. (Káránsebes. Traunfellner Károly. 8-r. 22 l.)
- Program **Srbske Pravoslavne Velike Gimnazije Karlovačke za školsku godinu 1878.** uredjuje upraviteljstvo gimnazije. God. XXVI. Knjiga XIX. (Ujvidék. Pajević A. 8-r. 86, 1 l.) (Értekezés: Milan Dimitrijević, Važnost i korist dinastije.)
- Az **erdélyi püspöki papnővelde és lyceum** értesítője az 1877—78-ik tanévről. (Károly-Fehérvár. Volz és Körner. 4-r. 35 l.) (Értekezés: Paränesis a papnőveldek hivatásáról. Irta Gidófalvy Gergely.)
- Kassa** szab. kir. város községi polgári fú- és leányiskolájának értesítője az

- 1877—78. tanévről. Közli Mártonfy Márton. (Kassa. Kosch és Scharf, 8-r. 35 l.) (Értekezés : Polgári iskoláink reformja. Irta Mártonfy Márton.)
- A **kassai** állami gépészeti felsőbb ipartanoda tudósítványa az 1877—78-iki tanévről. Közli Szakkay József. (Kassa. Pannonia könyvnyomda. 8-r. 69 l.) (Értekezés : A matematikai oktatás az ipartanodákban. Irta Hinsenkamp Bernát.)
- Átnézeti kimutatás a **kassai** sz. Orsolyáról nevezett apácák zárdájában levő róm. katolikus nőtanító-képezdéről és az elemi leánytanodáról az 1877—78. tanévben. (Kassa. Pannonia könyvnyomda. 2-r. 4 l.)
- A **kassai** állami főreáliskola értesítője az 1877—78-ik tanévről. Közli Mauritz Rezső. (Kassa. Kosch és Scharf. 8-r. 56 l.) (Értekezés : A kassai régi harangok rövid ismertetése. Irta Myskovszky Victor.)
- A jászóvári prémontrei kanonokrend **kassai** főgymnasiumának évi jelentése az 1877—78. tanévről. Közli : Benedek Ferencz. (Kassa. Pannonia könyvnyomda. 8-r. 88 l.) (Értekezés : A magyar bölcséleti irodalom története Apáczeitől az előkig. Irta Pápay Jeromos.)
- A **kassai** magy. kir. gazdasági tanintézet értesítője az 1877—78-ik tanévről. Szerk. Bukuresti János. (Kassa. Kosch és Scharf. 8-r. 58 l.)
- A **Kecskemét** városi gazdasági szakosztályal egybekapcsolts felsőbb népiskola értesítője az 1877—78-ik tanévről. Összeállította Máté Sándor. Kiadja a községi iskolaszék. (Kecskemét. Tóth László. 8-r. 30 l.) (Értekezés : A gazdasági szakoktatás célja és szükségessége a kisbirtokos osztályra nézve. Irta Máté Sándor.)
- A **Kecskeméti** községi polgári leányiskola tudósítványa az 1877—78-ik tanévről. Szerk. Pásthly Károly. (Kecskemét. Tóth László. 8-r. 27 l.)
- A **kecskeméti** m. kir. állami főreáltanoda 1877—78. évi értesítője. Kiadta Dékány Ráfael. (Kecskemét. Tóth László. 8-r. 48 l.) (Értekezések : I. A kecskeméti állami főreáltanoda történetének folytatása. Irta Dékány Ráfael. — II. Az ezet-sav főbb sajátságai és vegytani viszonyai. Irta Potásy János.)
- A magyarországi kegyes tanítórend **kecskeméti** főgymnasiumának tudósítványa az 1877—78. tanévről. Közli Polák Ede. (Kecskemét. Tóth László. 8-r. 67 l.) (Értekezés : Nevelésünk betegsége és orvossága. Irta Nagy Alajos.)
- Értesítvény a **kecskeméti** reform. lyceumról 1877—78. Szerk. Csabai Imre, (Kecskemét. Sziládi Lajos. 8-r. 44 l.)
- A **kecskeméti** reform. főiskolai jog- és államtudományi-kar évkönyve 1877—78. Harmadik évf. (Kecskemét. Tóth László. 8-r. 55 l.)
- A **késmárki** evang. kerületi lyceum értesítvénye az 1877—78. évre. Közli Scholz Frigyes. (Kassa. Kosch és Scharf. 8-r. 29 l.) (Értekezések : I. Néhány igénytelen szó egy elavult tárgyról. Kiszelly Ervintől. II. Késmárk égalji viszonyai és az 1877. évben tett meteorologiai megfigyelések havi és évi eredményei Klein Páltól.)
- A **keszthelyi** községi elemi népiskola név- és érdemsorozata az 1877—78. tanévben. (Nagy-Kanizsa. Fischel Fülöp. 8-r. 14 l.)
- A **Keszthely** városi államilag segélyezett polgári fiú-iskola VI. értesítője 1877—78. tanévről. Közli Wiese Károly. (Keszthely. Schlosser Mari. 8-r. 16 l.) (Értekezés : A természettani oktatás polgári fiú-iskoláinkban. Irta Szeitz Károly.)

- Értesítvény a **keszthelyi** kath. algymnasiumról 1877–78. Szerk. Sailer Ármin. (Szombathely. Seiler Henrik. 8-r. 24 l.) (Értekezés: Az égalj és ember kölesös egymásra hatása. Irta Kővári Károly.)
- A **keszthelyi** m. kir. gazdasági tanintézet tanári kara és hallgatóinak névjegyzéke az 1877–78. tanévben. (Wilekens F. C. és fia. 8-r. 5 l.)
- A minorita tanítórendiek vezetése alatt álló **kézdí-vásárhely-kantai** róm.-kath. algymnasium értesítvénye az 1877–78. tanév végén. (Brassó. Gótt János és fia. 8-r. 23 l.) (Értekezés: A polgári erényekről. Irta Szijjártó Izidor.)
- A **kis-kún-halasi** helv. hitv. lyceum értesítője az 1877–78. tanévről. Szerk. Csontó Lajos. (Keeskemét. Sziládi Lajos. 8-r. 35 l.) (Értekezés: Pár szó a gymn. rajztanítás érdekében. Irta Bitzó Géza.)
- Második értesítvény a **kis-uj-szállási** VI osztályú ref. gymnasium és népiskolákról az 1877–78. tanévről. Összeállítva a gymnasiumi igazgatóság által. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8-r. 19 l.)
- A **kisvárdai** állami elemi népiskola értesítője az 1877–78. tanévről. Szerk. Beke Márton. (Debreczen. Városi könyvnyomda. 8-r. 27 l.)
- A **kolozs-monostori** m. kir. gazdasági tanintézet értesítője az 1877–78. tanévről. IX. tanév. 4-ik szám. Szerk. Vörös Sándor. (Kolozsvár. Gámán János örökösei. 8-r. 115 l.)
- Értesítvény a **kolozsvári**, államilag segélyezett »Fröbel-intézetéről« 1877–78. 9-ik szám. (Kolozsvár. Gámán János örökösei. 8-r. 18 l.)
- Értesítvény a **kolozsvári** m. kir. állami tanítóképezde hetedik évéről 1877–78. Közli Paal Ferencz. (Kolozsvár. Stein J. 8-r. 47 l.)
- A kegyes-tanítórendiek vezetése alatt álló **kolozsvári** róm. kath. főgymnasium 1877–78. tanévi értesítője. Közli Várady Móricz. (Kolozsvár. K. Papp Miklós. 8-r. 70 l.) (Értekezés: A »fenséges« philosophiája. Irta Ferenczy Alajos.)
- A **kolozsvári** evang. reform. collegium értesítője az 1877–78. iskolai évről. Szerk. Debreczeni József. (Kolozsvár. Stein J. 8-r. 84 l.)
- A **kolozsvári** m. kir. tudomány-egyetem almanachja 1877–78. (Kolozsvár. Stein János. 8-r. 50 l.)
- Értesítő a pannonhalmi sz. Benedekrend **komáromi** kath. kis-gymnasiumáról az 1877–78. tanév végén. (Komárom. Siegler K. esőd alatti nyomdája. 8-r. 52 l.) (Értekezés: Európa politikai és társadalmi állapota a 18-ik században. Irta Németh Vilmos.)
- A **körmöcbányai** m. kir. állami főreáltanoda nyolczadik évi értesítője 1877–78. Szerk. Sehröder Károly. (Rudnyánszky A. 8-r. 95 l.) (Értekezés: Néhány általánosan tudnivaló adat fogainkról. Irta Teshler György.)
- Értesítvény a **kőszegi** kath. kis-gymnasiumról 1877–78. Szerk. Stern Pál. (Szombathely. Bertalanffy József. 8-r. 53 l.)
- A **kunszentmiklósi** reform. gymnasium értesítője az 1877–78. tanévről. Szerk. Keresztesi Kiss József. (Keeskemét. Tóth László. 8-r. 14 l.)
- A **lévai** kegyes-tanítórendi kis-gymnasium értesítője az 1877–78. tanévről. Közli Szabady Gyula. (Vác. Serédy G. 8-r. 39 l.) (Értekezés: Valláserkölcsös nevelés a boldogság alapja. Irta Keszthelyi Endre.)

- A **lévai** állami tanító-képző intézet hetedik értesítője az 1877—78. tanév végén. Összeállította Szabó Lajos. (Pápa. Debreczeny K. 8-r. 30 l.) (Értekezés: Néhány ismételt szó a képezdék ügyében. Irta Macskásy Sándor.)
- A **losonezi** állami elemi iskola értesítője 1877—78. tanévről. Szerk. Nagy József. II. évf. (Losonez. Róth Simon. 8-r. 15 l.) (Értekezés: Az embert nevelni kell. Nagy Józseftől.)
- Értesítvény Kovárcz-Haszper Alvina asszony a nm. m. kir. vall.- és közokt. ministerium engedélyével **Losonezon** Nógrádmegyében szervezett magán leánynevelő tanintézetéről az 1877—78. 11-ik tanévről. (Losonez. Róth Simon. 8-r. 16 l.)
- A **losonezi** m. kir. áll. tanítóképezde értesítője az 1877—78. tanévről. IX. szám. Kiadja Terray Károly. (Losonez. Róth Simon. 8-r. 35 l.) (Értekezés: Nevelésünk nemzeti jellegéről. Irta Terray Károly.)
- A **losonezi** m. kir. áll. főgymnasium értesítője 1877—78. Közli Kuncz Elek. (Losonez. Róth Simon. 8-r. 70 l.) (Értekezés: Losonez kútvice. Irta Malesevics Emil.)
- A **lőcsei** m. kir. állami főreáliskola értesítvénye az 1877—78. tanévről. IX. szám. (Lőcse. »A Szepesi Hírnök« nyomdája. 8-r. 59 l.) (Értekezés: A gymnasium és reáliskola viszonya egymáshoz és a tervezett középiskolához.)
- A **lőcsei** kir. kath. főgymnasium 1877—78. tanévi értesítője. Szerk. Halász László. (Lőcse. A »Szepesi Hírnök« nyomdája. 8-r. 70 l.) (Értekezés: A görögök előítéletes napjai és az athéni ünnepek. Irta Dudinszky György.)
- A **lugosi** r. kath. magy. főgymnasium értesítvénye az 1877—78. tanévről. Közli Billmann Márton. (Lugos. Wenzely János. 8-r. 61 l.) (Műtani fejtegetés: »Mezőben állok én« ... Erdélyitől. Irta Tapody Tamás.)
- A **magyaróvári** községi népiskola értesítvénye az 1877—78. tanévről. Közli Gludovác Ferencz. (M.-Óvár. Czéh Sándor. 8-r. 13 l.)
- A egyes tanítórendiek vezetése alatt álló **magyaróvári** algymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. (M.-Óvár. Czéh Sándor. 8-r. 31 l.) (Értekezés: Magyaróvár környékének cerambycidái. Irta Peck Ágoston.)
- A **magyaróvári** m. kir. gazdasági akadémia az 1877—78. tanévben. (Pozsony. Wigand F. K. 8-r. 30 l.)
- A **máramaros-szigeti** állami felsőbb leányskola értesítője az 1877—78. tanévről. Szerk. Marikovszky Menyhért. (M.-Sziget. Hollósy István. 8-r. 54 l.)
- Értesítő a **máramaros-szigeti** kegyes tanítórendi algymnasiumról az 1877—78. tanév-végén. (M.-Sziget. Hollósy István. 8-r. 29 l.) (Értekezés: Kisfaludy Sándor mint regeköltő, s hatása korára. Irta Baligó.)
- A **marosvásárhelyi** helv. hitv. főtanoda értesítője az 1877—78. tanévről. Szerk. Urr György. (Maros-Vásárhely. Imreh Sándor. 8-r. 51 l.)
- (Medgyes). Programm des ev. Gymnasiums. A. B. zu **Mediasch** und der damit verbundenen Lehranstalten für das Schuljahr 1877—78. Veröffentlicht vom Rector Fr. Carl Heinrich. (Medgyes. Reissenberger G. A. 8-r. 57 l.) (Értekezés: Der naturwissenschaftliche Unterricht auf dem Gymnasium.)
- A **mező-túri** ref. gymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. Szerk. Bede Lajos. (Mező-Túr. Gyikó K. 8-r. 24 l.)

- Tudósítvány a **miskolezi** ág. hitv. ev. algymnasium és elemi iskolákról az 1877—78. tanévről. Közlik Szánthó János és Wolfgang Lajos. (Miskolcz. Sártory István özvegye. 8-r. 53 l.)
- A **miskolezi** minorita rendi kis-gymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. (Miskolcz. Sártory István. 8-r. 18 l.) (Értekezés: Az idegek. Irta Bajay Amand.)
- Értesítő a **miskolezi** helv. hitv. ref. lyceum főgymnasiumáról az 1877—78. tanévben. Szerk. Solymosi Samu. (Miskolcz. Rác Ádám. 8-r. 24 l.)
- Rendezett tanácsú **Munkács** város községi elemi népiskolájának negyedik értesítője az 1877—78. tanévről. Szerk. Sárkány Gábor. (Rudnyánszky A. 8-r. 31 l.)
- A **munakácsi** m. kir. állami gymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. Közli Fankovich Sándor. (Rudnyánszky A. 8-r. 39 l.)
- A minorita tanító-rendiek vezetése alatt álló **Nagybánya** sz. kir. bányavárosi r. kath. nagy gymnasium ifjúságának érdemsorozata az 1877—78. tanévben. (Nagybánya. Huzly Károly. 4-r. 19 l.)
- A **nagybeckereki** községi népiskola második értesítvénye az 1877—78. tanévről. Szerk. Pecz János. (Nagy-Beckerek. Pleitz F. Pál. 8-r. 38 l.)
- Értesítő a **nagybeckereki** főgymnasiumról az 1878. tanév végén. Szerk. Arányi Béla. (N.-Beckerek. Pleitz Ferencz Pál. 8-r. 38 l.) (Értekezés: Jellemrajz. I. Mátyás. Irta Obelez József.)
- A **nagyenyedi** ev. ref. Bethlen-főtanoda 1877—78. tanévi értesítője. Kiadta az igazgatóság. (Kolozsvár. Stein J. 8-r. 86 l.)
- A **nagy-kállói** m. kir. állami reáltanoda értesítője az 1877—78. tanévről. Közli Sehurina István. (Debreczen. Tiszai D. örökösei. 8-r. 33 l.) (Értekezés: Pótlék nemzeti irodalmunk történetéhez. Irta Kiss Rezső.)
- A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló **nagy-kanizsai** kath. főgymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 8-r. 93 l.) (Értekezés: Rövidített számolás tizedes törtekkel. Irta Berkes Imre.)
- A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló **nagy-károlyi** r. kath. nagygynasium értesítvénye az 1877—78-ik tanévben. (Nagy Károly. Gönyey József. 8-r. 38 l.) (Értekezés: A számok oszthatósága. Irta Poruch Antal.)
- A **nagykikindai** községi algymnasium értesítője az 1877—78-iki tanévről. Közzéteszi Domokos Jenő. (Nagy-Kikinda. Jokly Lipót. 8-r. 15 l.)
- Tudósítvány a **nagy-kőrösi** ref. tanítóképző intézet és népiskolák állásáról az 1877—78-ik tanévben. Összeállította Magyar Antal. (Nagy-Körös. Ottinger Ede. 8-r. 23 l.)
- Tudósítás a **nagy-kőrösi** helv. hitv. főgymnasium állásáról az 1877—78. iskolai tanévben. Szerk. Ádám Gerzon. (Nagy-Körös. Ottinger Ede. 8-r. 30 l.)
- A **nagy-kún-karzagai** VI osztályú ref. gymnasium értesítvénye az 1877—78. tanévről. 3-ik évi folyam. Szerk. Kovács Imre. (Karzag. Spitzer S. 8-r. 43 l.)
- A **nagy-rőczei** államilag segélyezett polgári iskola második évi értesítője az 1877—78. tanév végén. Szerk. Dienes Péter. (Rimaszombat. Rábeiy Miklós. 8-r. 20 l.)
- A **nagy-szalontai** polgári iskolával összekötött négy osztályú gymnasium értesítője az 1877—78-ik tanévről. Közli Katona Mihály. (Kecskemét. Tóth László. 8-r. 45 l.)

- (Nagy-Szeben.) Sechster Jahresbericht der Gewerbeschule in **Hermannstadt**, veröffentlicht von **Karl Albrich** am Schlusse des Schuljahres 1877—78. (Nagy-Szeben. Filtch S. 8-r. 8 l.)
- Programm des evangelischen Gymnasiums A. B. und der mit demselben verbundenen Lehranstalten, sowie des ev. theologisch-pädagogischen Seminars A. B. zu **Hermannstadt** für das Schuljahr 1877—78. Von **Moritz Guist**. (Nagy-Szeben. Closius örökösei. 4-r. 77 l.) (Értekezés: Die siebenbürgischen Münzen des freiherrlich Samuel von Brukenthal'schen Museums in Hermannstadt. Von **L. Reissenberger**.)
- A nagyszombati kir. főgymnasium értesítvénye az 1877—78. tanévben.** Szerk. **Verecs Ignác**. (Nagy-Szeben. Steinhausen Tivadar. 8-r. 64 l.)
- A nagy-szombati kir. kath. tanítóképző-intézet 1877—78. tanévi értesítője.** Összeállította **Zelliger József**. (Nagyszombat. Winter Zsigmond. 8-r. 36 l.)
- A nagyszombati érseki főgymnasium értesítvénye az 1877—78. tanév végén.** Közli **Graeffel János**. (Nagy-Szombat. Winter Zsigmond. 8-r. 68. l.) (Értekezés: Az első török-magyar szövetség. Irta **Melesiczky Lajos**.)
- A nagyváradai r. kath. népiskolának kilencedik értesítvénye az 1878. tanév végén.** (Nagy-Várad. Hollósy Lajos. 8-r. 49 és 13 l.) (Értekezés: Az iskolai szellemről. Irta **Ember György**.)
- A nagyváradai m. kir. állami főreáltanoda értesítvénye 1877—78. tanévről.** Szerk. **Valkovszky Miklós**. (Nagy-Várad. Hollósy Lajos. 8-r. 74. l.)
- A prémontréi kanonokrend nagyváradai kath. főgymnasiumának értesítője az 1877—78. tanévben.** Közli **Szentpétery Th. Károly**. (Nagy-Várad. Hollósy Lajos. 8-r. 84 l.) (Értekezés: A nagyváradai vár vázlatos története. Irta **Cséplő Péter**.)
- A nagyváradai kir. jog- és államtudományi kar almanachja 1877—78-ról.** IV. évf. (Nagyvárad. Hügel Ottó. 8-r. 40 és 16 l.)
- A nyiregyházi ág. evang. hatosztályú gymnasium tizennegyedik értesítvénye az 1877—78. tanévről.** Közli **Leffler Sámuel**. (Nyiregyháza. »Közlöny« gyorssajtója. 4-r. 37 l.) (Értekezés: A nyiregyházi ág. ev. gymnasium története. Irta **Martinyi József**.)
- A nyitrai róm. kath. főgymnasium 1877—78. tanévi tudósítványa.** Közli **Csász Imre**. (Nyitra. Siegler Mihály. 8-r. 71 l.) (Értekezések: I. Oroszország műveltségi állapota, főtekintettel **Nagy Péter** korára. **Hudra Jánostól**. II. A telefon. **Chocholus Bálinttól**.)
- Ó-Kanizsa mezőváros területén létező összes róm. kath., görög-keleti és izraelita nyilvános elemi néptanodák és közs. kisdiedneveldek értesítvénye az 1877—78. tanévről.** Közli **Szerelembegyi Antal**. XII. évfoly. (Szeged. **Traub B. és társa**. 8-r. 36 l.)
- Az **Oravicza-bányai** államilag segélyezett magyar községi nyilvános polgári fiúiskola második értesítvénye az 1877—78. tanévről. Közli **Vrabecz József**. (Athenaeum. 8-r. 38 l.)
- A pancsovai m. kir. állami főreáltanoda 1878. évi értesítője.** Jahresbericht stb. (Pancsova. **Wittigschlager Károly**. 8-r. 40 l.) (Értekezés: A jegyzetek hővilágosságáról és az e téren történt észleletek főbb eredményeiről. Irta **Madaras Elek**.)

- A **pápai** nyilvános állami polgári leányiskola értesítvénye az 1877—78. tanévről. (Pápa. Debreczeny Károly. 8-r. 47 l.)
- Értesítő a pannonhalmi sz. Benedek-rend **pápai** kis-gymnasiumáról az 1877—78. tanév végén. Közli Ocsovszky Kázmér. (Pápa. Debreczeny Károly. 8-r. 45 l.) (Értekezés: A materializmus és a világ eredete Irta Vértesi Leander.)
- A **pápai** helv. hitv. főiskola értesítője az 1877—78. tanévről. (Pápa. Debreczeny Károly. 8-r. XVIII, 47 l.)
- Pécs** szab. kir. város összes községi népiskoláiba járó tanulók érdemsorozata 1877—78. tanévre. (Pécs. Taizs Mihály. 8-r. 55 l.)
- Werner Magdolna nyilv. joggal felelős tan- és leánynevelő intézetébe jár. növendékek érdemsorozata az 1877—78. tanévre. (Pécs. Ifj. Madarász Endre. 4-r. 8 l.)
- A **pécsi** magy. kir. állami főreáltanoda évi értesítője az 1877—78. tanév végén. Közli Vész Albert. (Pécs. Ifj. Madarász E. 8-r. 38 és 4 l.)
- A **cisterci** rend **pécsi** kath. főgymnasiumának értesítvénye az 1877—78. tanévre. Közreboocsájtja Szalay Alfréd. (Pécs. Ifj. Madarász Endre. 8-r. 74 l.) (Értekezés: Az iskolák sikere. Irta Szalay Alfréd.)
- A **podolini** r. kath. kis-gymnasium értesítvénye az 1877—78. tanévről. (Kassa. Werfer Károly. 8-r. 15 l.)
- (Pozsony.) Jahresbericht der sechsklassigen Bürgerschule an der evang. Gemeinde zu **Pressburg** von dem Schuljahre 1877—78. (Pozsony. Angermayer Károly 8-r. 24 l.)
- A **pozsonyi** kir. kath. főgymnasium értesítője az 1877—78. évről. Közli Wiedermann Károly. (Pozsony. Angermayer Károly. 8-r. 37 és 14 l.)
- A **pozsonyi** ág. hitv. evang. főiskola értesítője az 1877—78. tanévről. Közli Cseceszka Sámuel. (Pozsony. Wigand F. K. 8-r. 63 l.) (Értekezés: A pozsonyi ev. lyceum könyvtárában levő ősnymtatványok (incunabula) és néhány más régi s érdekesebb mű ismertetése. Irta Harmath Károly.)
- A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló **pozsony-szent-györgyi** róm. kath. algymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. (Pozsony. Nirschy Ferencz. 8-r. 15 l.)
- A kegyes tanítórendiek vezetése alatt álló **privigyei** k. algymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. (Nyitra. Siegler Mihály özvegye. 8-r. 33 l.)
- Értesítvény a **révkomáromi** róm. kath. elemi fiu-iskoláról az 1877—78. év végén. Kiadja az iskolaszék. (Komárom. Siegler Károly. 8-r. 12 l.)
- Értesítvény a **révkomáromi** r. kath. elemi leányiskoláról az 1877—78. év végén. (Komárom. Siegler Károly. 8-r. 8 l.)
- Szab. kir. **Rév-Komárom** város községi népiskolájának évkönyve az 1877—78. tanévről. Szerk. Sípos Elek. IX. évf. (Komárom. Siegler Károly. 8-r. 107 l.)
- Fábry János tanár, **rimaszombati** nyilvános felsőbb leánynevelő-tanintézetének 1877—78. (tizedik) évi értesítője. (Rimaszombat. Rábely Miklós. 8-r. 18 l.)
- A **rimaszombati** egyesült prot. gymnasium XXV-ik értesítője az 1877—78. tanévről. Közli Fábry János. (Rimaszombat. Rábely Miklós. 8-r. 24 l.)
- A kegyes tanító-rendiek vezetése alatt álló **rózsanegyi** r. kath. algymnasium értesítője az 1877—78. tanév végén. Közli az igazgatóság. (Kassa. Werfer Károly. 8-r. 28 l.)

- Értesítő a **rozsnyói** ág. hitv. ev. kerületi főgymnasiumról az 1877—78. tanévben. (Rozsnyó. Kovács Mihály. 4-r. 16 l.)
- A **rozsnyói** kath. főgymnasium értesítője az 1877—78. iskolai évre. Közli Nátafalussy Kornél. (Rozsnyó. Kovács Mihály. 8-r. 55 l.)
- Jelentés a **sárospataki** ref. főiskola (akadémia és gymnasium) állapotáról az 1877—78. iskolai évre. Összeállították Orbán József, Kun Pál. XXII. évf. (Sárospatak. Steinfeld Béla. 8-r. 59 l.)
- A **sátoralja-ujhelyi** 3 oszt. róm. kath. elemi népiskolába járó ifjúságnak érdemsorozata az 1877—78. tanév végére. (Sátoralja-Ujhely. »Zemplén« gyorsajtója. 4-r. 7 l.)
- A **s.-a.-ujhelyi** ref. egyház pártfogása alatt álló Horváth Endre és neje Riel Flóra igazgatása és vezetésére bízott V oszt. leánynevelőnek értesítvénye az 1877—78. tanév végére. Összeállította Horváth Endre. (Sátoralja-Ujhely. »Zemplén« gyorsajtója. 8-r. 11 l.)
- A **kegyesrendiek** vezetése alatt álló **sátoralja-ujhelyi** r. kath. nagy-gymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. (Sátoralja-Ujhely. »Zemplén« gyorsajtója. 8-r. 67 l.) (Értekezés: Vörösmarty megható hősi tragédiája »Az áldozat«-ról. Irta Kovács János.)
- (Segesvár.) Programm des evang. Gymnasiums in **Schässburg** und der damit verbundenen Lehr-Anstalten. Zum Schlusse des Schuljahres 1877—78. Veröffentlicht vom Direktor Daniel Höhr. (Segesvár. Jördens Frigyes. 4-r. 82 l.) (Értekezés: Die römische Lagerstadt Apulum in Dacien.)
- A **selmezbányai** kir. kath. nagy-gymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. (Selmezbánya. Joerges A. 8-r. 34 l.) (Értekezés: Birálat Vörösmarty »Eger« című költeményéről, alkotás, erkölcs- és jellemfestés s előadás szerint. Irta Sz. F.)
- Értesítés a **selmezi** ágost. hitv. evang. kerül. Lyceumról 1877—78. Közléteszi Breznyik János. (Selmeez. Joerges A. 2-r. 4 l.)
- A **somorjai** nyilvános polg. fiú- és felső leány-iskola hatodik értesítője 1877—78. tanévről. Közli Gyubek Ferencz. (Pozsony. Angermayer Károly. 8-r. 19.)
- (Sopron.) Prüfungs-Programm, Namens-Verzeichniss und Jahresbericht der Elementar-Volksschule A. C. in **Oedenburg** am Schlusse des Schuljahres 1877—78. (Sopron. Romwalter C. 4-r. 17 l.)
- A **Sopron** szab. kir. városi felső leánytanodának hetedik 1877—78. tanévi értesítője. Szerk. Jausz György. (Sopron. Reichard és Litifass. 8-r. 48 l.) (Értekezés: Ueber den Unterricht in den weiblichen Handarbeiten von G. Jausz.)
- Csöndes J. Ferencz nevelő- és tanintézetének értesítője az 1877—78. iskolaévről **Sopronban**. (Sopron. Reichard és Litifass. 8 r. 14 l.)
- A **soproni** Lähne-féle nyilvános tan- és nevelőintézetnek értesítője az 1877—78. tanévről. (Sopron. Romwalter K. 8 r. 40 l. és egy térkép.) (Értekezés: A földrajz tanításának általam gyakorolt térkép-rajzoláson alapuló módszere. Irta Lähne Frigyes.)
- Értesítvény a **soproni** ág. hitv. evang. kerületi tanító-képezdéről az 1877—78. iskolai évben. Az igazgatóság. (Sopron. Romwalter Károly. 8-r. 14 l.)
- Értesítvény a **soproni** kath. tanító-képezdéről 1877—78. tanév végén. Közli Kossow-

Gerronay Béla. (Sopron. Romwalter K. 8-r. 54 l.) (Értekezés: A magyarok őskori nevelésügye.)

A **soproni** m. kir. állami főreáliskola 3-ik évi értesítője 1877—78. Közli Salamin Leo. (Sopron. Reichard és Litfass. 8-r. 87 l.) (Értekezések: I. Ilosvái Péter és Arany János. Irta Moller Ede. — II. Deák Ferencz emlékezete. Irta Ujvári Béla.)

A pannonhalmi sz. Benedek-rend **soproni** kath. főgymnasiumának értesítője az 1877—78. tanévről. (Sopron. Reichard és Litfass. 8-r. 73 l.) (Értekezés: Adatok Sopron légyfaunájához.)

Tudósítvány a dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerületi **soproni** lyceumról az 1877—78. tanévben. Közli Müllner Mátyás. (Sopron. Romwalter Károly. 4-r. 38 l.)

Sümegh városi r. kath. elemi tanoda értesítvénye az 1877—78. tanévről. (Nagy-Kanizsa. Wajdits József. 8-r. 20 l.)

A **sümegh-városi** államilag segélyezett reáltanoda XXI. értesítője az 1877—78. tanévről. Közli Ádám Iván. (Szombathely. Bertalanffy. 8-r. 75 l.)

A **szabadkai** városi főgymnasium értesítvénye az 1877—78. tanévre. (Szabadka. Bittermann József. 8-r. 51 l.) (Értekezés: Virgiliushoz, Quintilius Varus halálára. Horác XXIV. odája Augusztushoz. Horác II. odája, Aeneis első könyve. Irta Jámbor Pál.)

A **szakolezai** kir. kath. algynasium értesítője az 1877—78. tanévről. Közli Lukavszky Alajos. (Szakoleza. Skarnitzl József. 8-r. 44 l.) (Értekezés: A fokozatos zöngelépték mennyiségtani megfejtése.)

A **Szamosújvár** városi örmény kath. nyilvános algynasium tudósítványa az 1877—78. tanév végén. (Szamosújvár. Gör. kath. egyházmegyei nyomda. 8-r. 38 l.) (Értekezés: »Egy eltemetett lángész.« (Gabrus Zakariás.) 1794—1870. Irta Szongott Kristóf.)

A békési ág. hitv. ev. egyházmegyétől fentartott s igazgatott **szarvasi** főiskola évi jelentése 1877—78-ról. Közli Tatay István. (Szarvas. »Szarvasi Ujság« könnynyomdája. 8-r. 76 l.) (Értekezés: Adalék a földrajz tanításához a középiskolákban. Irta Mihályfy József.)

(Szász-Régen.) Programm des evang. Unter-Realgymnasiums A. B. und der damit verbundenen Lehranstalten in **Sächsisch-Regen** am Schlusse des Schuljahrs 1877 78. Veröffentlicht vom Director Wilhelm Hellwig. (Nagy-Szeben. Filtsch S. 4-r. 35 l.) (Értekezés: Die socialen Zustände in Homer's Ilias u. Odisee von Franz Arz.)

(Szász-Sebes.) Gewerbeschule zu **Mühlbach** 1878. Jahresbericht über das Schuljahr 1877—78. erstattet vom Rector J. Wolff. (Nagyszeben. Filtsch S. 8-r. 12 l.)

Programm des evang. Unter-Gymnasiums und der damit verbundenen Lehranstalten in **Mühlbach** (Siebenbürgen) für das Schuljahr 1877—78. Veröffentlicht vom Rector J. Wolff. (Nagyszeben. Filtsch S. 4-r. XV l.) (Értekezés: Die evang. Pfarrkirche in Mühlbach. — Mit 7 photo-lithographischen Illustrationen von Fr. Reuschel.)

A **szatmári** kath. kir. főgymnasium 1877—78. évi értesítője. (»Hunyadi Mátyás« intézet. 8-r. 39 l.) (Értekezés: Szatmármegyei hajdankori régiségek; egy könyomajú táblával. Irta Gyurits Antal.)

- A **szatmár-németi** h. h. gymnasium nyolczadik évi értesítője az 1877—78. tanévről. Szerk. Becsek Sándor. (Szatmár. Nagy Lajos. 8-r. 34 l.)
- A **székely-udvarhelyi** kir. állami főreáliskola hetedik évi értesítője az 1877—78. tanév végén. (Sz.-Udvarhely. Becsek Dániel. 8-r. 44 l.) (Értekezés: »Olvasni, írni . . .« — Humán tárgyak tanítása az I. osztályban. — Irta Váro Fer.)
- A **székely-udvarhelyi** róm. kath. főgymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. Közrebocsátja az igazgató. (Sz.-Udvarhely. Becsek Dániel. 8-r. 48 l.) (Értekezés: Németország befolyása Magyarországra, sz. Istvántól sz. Lászlóig. Irta Móricz Gyula)
- A **székely-udvarhelyi** evang. reform. kollegium 1877—78. isk. évi állapotáról szóló s részben az 1878—79. isk. évre vonatkozó nyilvános jelentés. Az előjáróság megbízásából szerkesztette Bod Károly. (Sz.-Udvarhely. Beesák Dániel. 8-r. 85 l.)
- Első tanügyi értesítő a **szegedi** apáca-iskolákról. Az iskolaszék megbízásából kiadja annak elnöke. (Szeged. Endrényi Lajos és társa. 8-r. 18 l.)
- Értesítő a **Szeged-belvárosi** tanító-testület vezetése alatt álló községi népiskolákról 1877—78. Összeállította Ferenczi János. Kiadja a tanító-testület. III. (Szeged. Endrényi Lajos és társa. 8-r. 29 l.)
- Szeged** sz. kir. város felsővárosi községi népiskolák összes fi- és leánytanulóinak érdemsorozata az 1877—78. tanévben. (Szeged. Traub és társa. 8-r. 19 l.)
- A **Szeged** városi nyilvános polgári fiu-iskola ötödik értesítője az 1877—78. tanévről. Közzéteszi Nagy János. (Szeged. Burger Zsigmond özvegye. 8-r. 23 l.)
- Kémendy-Drucker Irma nyilvánossági joggal felruházott nőnevelő-intézete és magán tanítónői képezdéjének értesítője az 1877—78. tanévről. (Szeged. Endrényi Lajos és társa. 8-r. 15 l.)
- A **szegedi** állami főreáltanoda értesítvénye az 1877—78. tanévről. Közzéteszi Hoffer Endre. (Szeged. Burger Zsigmond özvegye. 8-r. 45 l.) (Értekezés: A szülőkhöz. Tanuló gyermekeik érdekében. Irta Farkas Antal.)
- Értesítvény a **székesfehérvári** polgári s városi népiskolákról az 1877—78. tanév végén. (Székesfehérvár. Számmer Imre. 8-r. 101 l.)
- A **székesfehérvári** államilag segélyezett községi reáliskola évi értesítője az 1877—78. tanévről az intézet fennállásának 24. évében. Szerkesztette Laky Mátyás. (Sz.-Fehérvár. »Vörösmarty« könyvnyomda. 8-r. 48 l.) (Értekezés: Goethe »Werther«-e. Irta Fischer (Halász) Ignác.)
- Értesítő a Zircz-cziszterci rend **székesfehérvári** főgymnasiumáról az 1877—78. tanév végén. (Székesfehérvár. »Vörösmarty« könyvnyomda. 8-r. 82 l.) (Értekezés: Arany János Keveháza című költeményének fejtegetése. Irta Szenczy Győző.)
- (Szent-Ágota.) Fünfter Jahresbericht über den Stand und die Fortentwicklung der Gewerbeschule in **Agnetheln** im Schuljahre 1877—78. Veröffentlicht von Johann Friedrich Rosler. (Nagyszeben. Filtsch S. 8-r. 11 l.)
- 1877—78-dik tanévi értesítő a **Szentes** városi VI osztályú gymnasiumi tanfolyammal egybekötött polgári fitanodáról és a két osztályú polgári leánytanodáról, megtoldva az ismétli iskolákról szóló jelentéssel. Összeállította Zolnay Károly. (Kecskemét. Sziládi Lajos. 8-r. 83 l.)

- A szilágy-somlyói** községi elemi népiskolák értesítője az 1877—78. tanévről. Közli Bogdán István. (Zilah. Gámán könyvny. 8-r. 8 l.)
- A h. szoboszlói** polgári iskolával kapcsolatos gymnasium másodévi értesítője az 1877—78. tanévről. Szerk. Szathmáry György. (Debreczen. Kutasi Imre. 8-r. 18 l.)
- A szent-Ferencz-rendiek** vezetése alatt álló **szolnok**-városi kath. nagy-gymnasium évi jelentése az 1877—78. tanévről. Közli Varga Emil. (Szolnok. Bittermann Ede. 8-r. 56 l.) (Értekezések: I. Általános vélemények az életműves fajok meghatározása körül. Irta Galambos Áron. II. A házi felügyelet legyen első sorban öre és ápolója az iskolai fegyelmi szabályok megtartásának. Irta V. E.)
- Értesítvény Szombathely** rend. tanácsú város községi néptanodájáról 1877—78. V. évf. Szerkeszté Lábos Imre. (Szombathely. Bertalanffy könyvny. 8-r. 36 l.) (Értekezés: Leczke a szünidőre. Irta Lábos Imre.)
- Értesítvény a szombathelyi** kath. főgymnasiumról 1877—78 ban. Szerkeszté Kunc Adolf. (Szombathely. Bertalanffy József könyvnyomdája. 8-r. 68 l.) (Értekezés: Az athéni népgyűlések. Irta Illés Ráfael.)
- A magyarországi kegyes tanítórend tatai** kis-gymnasiumának értesítvénye az 1877—78. tanévről. (Komárom. Siegler Károly. 8-r. 50 l.) (Értekezés: A föld mint égitest. Irta Vécsey I. Bekény.)
- Temesvár** sz. kir. városa községi néptanodáinak állapotáról szóló hatodik értesítő az 1877—78. tanévről. Szerkesztette Hetzel Samu. Kiadja a községi iskolaszék. (Temesvár. Steger Ernő. 8-r. 37 l.) (Értekezés: A leánynevelésben mely czélok lebegjenek szemünk előtt, és mely út vezet ezen czélok elérésére? Irta Hetzel Samu.)
- A temesvári** közép kereskedelmi-iskola és polgáriskola értesítője az 1877—78 tanévről. Jahresbericht stb. (Temesvár. Steger Ernő. 8-r. 32 l.)
- A temesvári** magy. kir. állami főreáltanoda kiadványai nyolczadik szám. Értesítő az 1877—78. tanévről. Közzéteszi Tordai György. (Temesvár. Magyar-féle nyomda. 8-r. 62 l.) (Értekezés: Néhány szó a reáliskolai kérdés megvilágításához. Irta Alföldy Dénes.)
- Tudósítvány a temesvári** róm. kath. főgymnasiumról 1877—78. tanévre. (Temesvár. Csanád egyházmegyei könyvnyomda. 8-r. 48 l.) (Értekezés: Az áthasonítás (assimilatio) és anyagesere a növényeknél. Irta Zwér Endre.)
- Tóváros** községi népiskola értesítvénye az 1877—78. tanévről. Kiadta a tóvárosi tantestület. II-ik évfolyam. (Székesfehérvár. »Vörösmarty« könyvny. 4-r. 16 l.)
- A trencsényi** felekezeti jelleg nélküli nyilvános reáltanoda az 1877—1878. évi értesítője. Szerkeszté Simandl Samu. (Trencsén. Skarnitzl Xav. Ferencz. 8-r. 27 l.) (Értekezés: A franczia rendhagyó ige mikénti oktatásáról. Irta Freund Bernát.)
- A trencsényi** kath. főgymnasium értesítője az 1877—78. tanévről. Közzéteszi: Lopuschán János. (Trencsén. Gansel Lipót. 8-r. 42 l.)
- A trsztenai** kir. kath. gymnasium évi értesítője az 1877—78. tanévről. Közli Csáka Károly. (Rudnyánszky A. 8-r. 47 l.)
- Hetedik évi** tudósítás az **ujverbácsi** fel. jelleg nélküli pártfogósági nyilvános reál-gymnasiumról az 1877—78. tanévben. Kovalszky Lajos igazgatótanártól (Baja. Streintz testv. 8-r. 47 l.)

- (Ujvidék.) Izveštaj o srpskoj velikoj gimnaziji u **Novome Sadu**, za školsku godinu 1877—78. (Novi Sad. Srpska narodna štamparija. 8-r. 43 l.)
- Az **ujvidéki királyi kath. magyar főgymnasium tudósítványa** az 1877—78. tanévről. Közteszi: Frankl István. (Ujvidék. Fuchs Ágoston. 8-r. 54 l.) (Értekezés: Iskola és élet. Irta Molnár István Lajos.)
- Az **ungvári g. sz. kath. papárvaleány tan- és nevelőintézetnek értesítője** az 1877—78. tanévről. Közli: Firczak Gyula. (Ungvár. Jäger Károly örökösei. 8-r. 52 l.) (Értekezés: A költészeti olvasmányok jellemképző hatása.)
- Az **ungvári kir. kath. főgymnasium értesítője** az 1877—78. tanévről. Közli Szieber Ede. (Ungvár. Jäger Károly örökösei. 8-r. 95 l.) (Értekezés: Attila Arany János »Buda halálá«-ban. Irta Barna Mihály.)
- Értesítő a kegyes tanítórendiek **váczi nagy-gymnasiumáról** az 1877—78. tanévben. (Vác. Serédy G. 8-r. 96 l.) (Értekezés: A természetrajz tanításának méltatása. Irta Pachinger Alajos.)
- A **vágújhelyi izr. nyilvános alreáltanoda értesítője** az 1877—78. tanévről. Közli Mähler Miksa. (Athenaeum. 8-r. 30 l.)
- A kegyes-tanítórendiek **veszprémi nagy-gymnasiumának értesítője** az 1877—78. tanévről. Közli Lévay Imre. (Veszprém. Krausz Armin. 8-r. 48 l.) (Értekezés: Az aesthetikai érzés fejlesztése. Irta Pintér Kálmán.)
- Izveštaj o e. kr. velikoj gimnaziji u **Vinkoveih** za školsku godinu 1877—78. (Eszék. Dragutin Sándor. 8-r. 56 l.) (Értekezés: Senz Stjepan. Kako valja na gimnaziji čitati pjesnike?)
- Godišnje Izvješće kraljevske velike realke u **Zagrebu** koncem školske godine 1878. (Zágráb. »Narodne novine.« 8-r. 72 l.) (Értekezés: Vitanović Josip, Nauk a jednostavnom stavku s osobitim obzirom na uzgredne mu članke, na dopunjak, oznake i pridjevke.)
- A **zalaegerszegi községi népiskola növendékeinek név- és érdemsorozata** az 1877—78. tanévben. (Zala-Egerszeg. özv. Tahy Rozália. 8-r. 11 l.)
- A **zalaegerszegi polgári fiu- és felső leányiskola ötödik értesítvénye** az 1877—78. tanévről. Szerkesztette Udvardy Ignác. (Zala-Egerszeg. özv. Tahy Rozália. 8-r. 33 l.)
- A **Zenta városi közs. gymnasium második értesítője** az 1877—78. tanév végén. Szerkesztette Kuthy József. (Zenta. Baresy Zsigmond. 8-r. 47 l.) (Értekezés: Savoyai Eugen herczeg és a zentai ütközet. Irta Vida Sándor.)
- Értesítés a **zilahi községi elemi népiskolák személyzetéről, tantárgyairól** s az 1877—78. tanév végén tartandó nyilvános vizsgálatok ideje és rendjéről. Egybeállítá Juhos Béla. (Zilah. Gámán könyvny. 8-r. 8 l.)
- Kimutatása a **zilahi, államilag segélyezett, községi polgári-iskola közvizsgálatai** idejének, rendjének s tantárgyainak valamint a tanítók s tanulók személyzetének az 1877—78. tanév végén. Kiadta Kerekes Sándor. (Zilah. Gámán könyvnyomda. 8-r. 4 l.)
- Értesítés a **zilahi m. kir. állami tanítóképezde** s ehhez kapcsolt gyakorlóiskola személyzetéről, tantárgyairól és az 1877 78. tanév végén az intézet helyiségében tartandó nyilvános vizsgálatok ideje és rendjéről. Kiadta Faluvégi Albert. (Zilah. Gámán könyvny. 8-r. 8 l.)
- A **zilahi m. kir. állami tanítóképezde hetedik értesítvénye**. 1877—78. tanév. Az

- igazgató-tanács megbízásából összeállította Faluvégi Albert. (Maros-Vásárhely, Groisz Ottó. 8-r. 38 l.)
- Kimutatása a **zilahi** ev. ref. tanoda közvizsgálatai idejének, rendjének és tantárgyainak valamint a tanítók s tanulók személyzetének az 1877–78. tanév második felében. Kiadta Török István. (Zilah. Gámán könyvny. 8-r. 7 l.)
- A **zilahi** ev. ref. főtanoda 1877–78. tanévi első értesítője. Szerkesztette Török István. (Zilah. Gámán J. 8-r. 46 l.)
- A **znióváraljai** magy. kir. állami tanítóképző intézet értesítvénye az 1877–78. tanév végén. A tanári kar közreműködésével szerkesztette Lórencz Zsigmond. (T.-Sz.-Márton. Könyvny. részvény-társulat. 8-r. 49 l.)
- A **zsolnai** sz. Ferencz-rendi kir. algymnasium értesítvénye az 1877–78. tanévről. (Eperjes. Bankegyelet könyvnyomdája. 8-r. 24 l.)

A magyar irodalom 1879-ben.

Első közlemény.

Ezen jegyzékbe mindazon nyomtatványok vétettek fel, melyek az 1879-diki évszámmal vannak jelölve. — Hol a nyomtatás helye nincs kitéve, Budapest értendő. — A nyomdász vagy nyomda-intézet csak oly nyomtatványoknál van megnevezve, a melyeknek kiadója nem ismeretes. — Hogy ezen jegyzéket lehetőleg teljesen s pontosan lehessen összeállítani, felkérletnek a szerzők és kiadók, hogy kiadványaiknak egy példányát az ár megjelölése mellett, a Nemzeti Múzeum könyvtárához beküldeni sziveskedjenek.*

- * Ifj. **Ábrányi Kornél**. Titkolt szerelem. Regény. 2 kötet. (Athenaeum. k. 8-r. 256, 247 l. ára 2 frt 40 kr.)
- Acta** reg. scient. universitatis vng. Budapestinensis anni 1878–79. Fasc. I. Beszéd-ek a budapesti kir. m. tudomány-egyetem 1878–79. tanévi rectora és tanácsának beiktatásakor szept. 1. (Egyetemi nyomda. 8-r. 68 l.)
- Acta** reg. scient. universitatis Claudiopolitanae anni 1878–79. Fasc. I. Két (I–II) Beszéd, melyek a kolozsv. m. kir. tudomány-egyetem 1878–79. tanévi Rectora és tanácsának beiktatása és a tanév megnyitása alkalmából sept. 8-án tartottak. (Kolozsvár. Stein János nyomdája. 8-r. 95 l.)
- Államköltségvetés** a magyar korona országai részére az 1879. évre. 17 füzet. (M. kir. államnyomda. 4-r. 19, 76, 26, 47, 292, 112, 42, 68, 76, 86, 80, 70, 24, 54, 18, 94, 7 l.)
- Andersen**. Regék és mesék. Ford. Milesz Béla. (Olesó könyvtár. 66. sz. Franklin-társulat. 8-r. 121 l. ára 30 kr.)
- * **Andrássy Gyula** gróf Beszéde az osztrák delegáció költségvetési bizottságának 1878. november 30-ki ülésében. (Légrády testv. nyomdája. 8-r. 11 l.)
- Ardényi Dezső**. Zsengék. (Szerző. 8-r. 64 l.)
- Arends Lipót** alkotta észszerű, könnyű és biztos gyorsírás. Magyar nyelvre alkalmazáza Dohnányi Frigyes. II. kiad. (Pozsony. Stampfel Károly. 8-r. 32, XVI l.)

*) Minthogy számos az 1878. évszámmal megjelölt könyv csak az utolsó füzet megjelenése után küldetett be a múzeumi könyvtárnak, a könyvészeti kimutatás teljessége kedvéért e könyvek címei ebben a füzetben közöltetnek s megkülönböztetéstül az 1879-ben megjelent könyvektől csillaggal jelölvék.

- Babérok** magyar költők legszebb műveiből. Új kiadás. (Grill. 8-r. 460 l.)
- Bánóczy József.** Révai Miklós élete és munkái. (A m. t. Akad. által a Fraknői-Horváth díjjal jutalm. pályamű. Akadémia. 8-r. 415 l. ára füzve 2 frt 60 kr. Díszkötésben 3 frt.)
- Bátorfi Lajos és Hoffmann Mór.** A szülőföld és a haza. Zalamegye ismertetése kapcsolatban Magyarország rövid földrajzával. Népisk. használatra. (Nagy-Kauzsa. Fischel nyomlaja. 8-r. 62 l. ára 25 kr.)
- Ifj. Bayler István.** Debreczen sz. kir. város térképe. (Debreczen. Ifj. Csáthy Károly. ára 80 kr.)
- Beke Antal.** Elemi zene- és énektan. Rövid kivonatban felsőbb népiskolák, algymnasiumok, tanítóképezdészek és iskolavizsgálók használatára. (Debreczen. Szerző. 8-r. 46 l. ára 35 kr.)
- Beöthy Zsolt.** Rajzok. (Kisfaludy-társaság. 8-r. 267 l.)
- * **Beszédek** a kir. József-műegyetemen az 1873–79. tanév megnyitásakor 1878. évi szept. 15-én. (Athenaeum nyomdája. 8-r. 36 l.)
- Beszélgetés,** Három, útközben e kérdés felett: Biztos vagy-e ezéled felől? (Hornyánszky nyomdája. 8-r. 17 l.)
- Bojesen-Hoffa.** Római régiségtan a római irodalomtörténet vázlatával. B.—H. nyomán Okányi Pál a gymnasiumok felsőbb oszt. számára. (Franklin-társ. 8-r. IX, 158 l. 108 ábrával. ára 1 frt 40 kr.)
- Bónis István.** Az ujonczozásra vonatkozó összes ministeri rendeletek gyűjteménye. 1870–79. (Kolozsvár. Szerző. 8-r. 324 l. ára 2 frt.)
- * **Borúth Elemér.** Nyárlevelek. (Költemények.) Szerző sajátja. (S.-A.-Ujhely. Lóvy Adolf. 8-r. IV, 267, III l. ára 2 frt.)
- Brankovics György.** Shakespeare jellemképei. Újabb tanulmányok. (Magyar Könyvesház. 54–55. szám. Aigner. 8-r. 115 l. ára 40 kr.)
- Brankovics György.** Shakespeare jellemképei. Újabb tanulmányok. (Aigner. 8-r. 153 l.)
- Carrara Ferencz,** A büntető jogtudomány programja. A m. t. Akad. megbizásából ford. Beksics Gusztáv. II. kötet. (Akadémia. 8-r. 590 l.)
- Carré és Barbier.** Jeanette menyegzője. Vig dalnű. Ford. Böhm. (A nemz. színház könyvtára. 122. füzet. Pfeifer. 8-r. 27 l. ára 40 kr.)
- Csák I.** Vigyázatok. Németből fordítva. (Hornyánszky Viktor. 8-r. 16 l.)
- Csiky Gergely.** A jóslat. Vigjáték. 2. kiadás. (Tetty és társa. 8-r. 132 l.)
- * **Csiky Gergely.** A patak hídjá. Elbeszélés. (Temesvár. Ocsánád egyházmegyei nyomda. 8-r. 109 l.)
- Csiky Lajos.** Az öreg Doktor. Németből ford. (Hornyánszky nyomd. 8-r. 13 l.)
- Csiky Lajos.** Diakonissa-ügy. (Lenyomat az »Evangy. Prot. Lap« 1878. évi 40–41. számaiból. (Hornyánszky Viktor nyomdája. 8-r. 15 l.)
- Csiky Lajos.** Krisztus az üdvre vezető út. Németből ford. (Hornyánszky. 8-r. 18 l. ára 2 kr.)
- Csokonai Vitéz Mihály.** Ódák két könyvben. (Olesó könyvtár. 65. sz. Franklin-társulat. 8-r. 84 l. ára 20 kr.)
- Czelder Márton.** Halotti imádságok. Háznál, templomban, sírnál. Mellékletül rövid gyászbeszédek. (Kókai Lajos. n. 8-r. 493, II l. ára kötve 3 frt.)

- Dayka Gábor** Költeményei. (Olcso könyvtár. 59. sz. Franklin-társulat. 8-r. 112 l. ára 20 kr.)
- Degré Lajos.** Az elzárt gyámleány. Vig elbeszélés. (Athenaeum. 8-r. 168 l. ára 90 kr.)
- Dengi János.** Kardhordó Ambrus a bölcsészet és szépművészetek tudorának kegyes-tanítói rendi áldozárának, 1878. október 13-án Debreezenben tartott arany-miséje és félszázados tanári jubileuma alkalmából. (Debreczen. Város nyomdája. 4-r. 6 l.)
- * **Detlef Károly.** A titokteljes énekesnő. Regény. (Lampel Róbert. 16-r. 196 l. ára 40 kr.)
- Dolinay Gyula.** Könyvet a népnek! (Az iskolai és népkönyvtárak kérdése.) (Szerző. 8-r. 77 l.)
- Döntvénytár.** A magyar kir. Curia semmitőszéki és legfőbb ítélőszéki osztályának elvi jelentőségű határozatai. Gyűjtötték Dárdai, Gallu, Zlinszky. XX. folyam. (Franklin-társ. nyomdája. 8-r. 216 l. ára 2 frt.)
- * **Dumas Sándor.** Gróf Monte-Christo. Regény. I. kötet. (Mehner Vilmos. 8-r. 692 lap.)
- * **Ebers György.** Egy egyiptomi királyleány. Történelmi regény. Németből ford. Huszár Imre. 3 köt. (Athenaeum. k. 8-r. 202, 256 és 285 l. ára 3 frt.)
- Ebers György.** Uarda. Regény. Ford. Jónás János. II. kötet. (Kisfaludy-társ. 8-r. 388 l.)
- Egybeállítás.** Az 1877. évi fogyasztási adóeredményeknek statisztikai, a magyar korona országaira vonatkozólag. (M. kir. pénzügyministerium. 4-r. 47 l.)
- Emericzy Géza.** Tapasztalati lélektan. Tanulók, tanítók és művelt szülők számára. 3-ik jav. kiad. (Dobrowsky és Franke. 8-r. 162 l. ára 1 frt 20 kr.)
- Emericzy Géza.** Természet- és vegytan a mindennapi és ismétlő népiskolák számára. 67 fametszettel. 2-ik jav. és bőv. kiadás. (Dobrowsky és Franke. n. 8-r. 96 l. ára 40 kr.)
- Emlékek.** Magyarországi régészeti. Monumenta Hungariae archaeologica. Kiadja a M. T. Akadémia archaeol. bizottság. III. k. 2. rész. (L. Henszlmann Imre.)
- Énekeskönyv.** Közönséges isteni tiszteletre rendelt, mely Szent Dávid zsolttárain kívül magában foglal némely kiválóatott és a helvét vallástételt követő négy superintendentia által jóváhagyott énekeket, egynehány imádsággal együtt. (Hornyánszky nyomdája. 8-r. 403 l.)
- Értekezések** a mathemat. tudományok köréből. Szerk. Szabó József, VI. k. 10 szám. (L. Konkoly Miklós.)
- Értekezések** a természettudományok köréből. Szerk. Szabó József. VIII. kötet. 16. sz. (L. Kalebrenner Károly.)
- Évkönyv.** Magyar statisztikai. VI. évfolyam. 1876. 5., 10. füzet. (Orsz. m. kir. Statist. hivatal. 4-r. 67, 24 l.)
- Fehér Ipoly.** A vegytan alapvonalai. (L. Kruez Krizosztom.)
- Fischer Ferencz.** Jelentés Beregm. népisk. közoktatásának 1877—78. évi állapotáról. (Egyetemi nyomda. 8-r. 40 l.)
- Fischer Nátán.** A zsidók története biblia utáni korszakainak rövid vázlata. Fel-sőbb nép- és polgári iskolák mindkét nembeli növendékeinek használatára. (Kókai Lajos. 8-r. 140, III l. ára 69 kr.)

- Foquet Jaques.** A farsangi fánk, bábakenyér és kétszersült készítés titka. Reményi toldalék és szalonnás pogácsa, jó kalács és széna-rétes készítési módjával bővítette egy magyar nő. (N.-Kanizsa, Wajdits József. k. 8-r. 26 lap. ára 60 kr.)
- Fraknoi Vilmos.** Könyvtáblákban fölfedezett magyar ős-nyomatvány-unicumok. (Különnyomat a »Magyar Könyv-Szemle« 1878. VI. füzetéből. Szerző. 8-r. 52 l. két facsimilével.)
- Fraknoi Vilmos.** Mária Magyar királyné állása a Reformáció irányában. (Esztergom. Buzárovits nyomdája. 8-r. 15 l.)
- Fraknoi Vilmos.** Vitéz János esztergomi érsek élete. (Kiadja a Szent-István-Társulat. 8-r. VIII, 247 l.)
- * **Frank Lee Benedict.** St. Simon unokahuga. Angol regény. Angolból ford. Mudrony Pál. 2 köt. (Athenaeum. k. 8-r. 382 s 340 l. ára 3 frt.)
- Freemann Edward A.** Világtörténelem rövid előadásban. Felsőbb népisk. intézetek különösen polg. iskolák számára. Angolból. (Eggenberger. 8-r. 132 l. hat térképpel. ára 80 kr.)
- Fuchs János.** Az ált. földrajz elemei különös tekintettel az osztrák-magyar birodalomra. Az új terület felosztás tekintetbe vételével. X. kiadás. (Eggenberger. 8-r. 52 l. ára 36 kr.)
- Führer Ignác.** A természetrajz elemei különös tekintettel az iparra s kereskedeésre. Népisk. használatra. V. kiadás. (Kókai. 8-r. 66 l. ára 30 kr.)
- Gallet Lajos.** Lahór királya. Dalmű. Magyarra ford. Id. Ábrányi Kornél. (A nemz. színház könyvtára. 120. füzet. Pfeifer. 8-r. 31 l. ára 40 kr.)
- Gallik Géza.** Útmutatás a tápszerek, edények, szövetek és egyéb házi czikkek orvosrendőri vizsgálatára. (S.-A.-Ujhely és Budapest. Kállay Lajos. 8-r. 184 l. ára 1 frt 80 kr.)
- Gáspár Imre.** Újabb dalok az időnek. (Szerző. 8-r. 55 l.)
- Geiszler Mórícz.** A Baptisták. Németből. (Hornvánszky nyomdája. 8-r. 23 l.)
- Gogoly Miklós.** Bulyba Tárász. Beszély. A II. k. u. oroszról ford. Almási László. (Oicsó Könyvtár. 61. sz. Franklin-társulat. 8-r. 168 l. ára 30 kr.)
- Gondinet Edmund.** A király mezdta. Vig opera. Ford. Huszár Imre. (A nemz. színház könyvtára. 123. füz. Pfeifer. 8-r. 72 l. ára 40 kr.)
- Gyulay Pál.** Vörösmarty életrajza. 2. kiadás. V. arczképpel. (Franklin-társulat. 8-r. 311 l. ára 2 frt.)
- Haake J. H.** A szülészeti alapvonalai. Kórodai gyakornokok és fiatal orvosok számára. Magyarra ford. Id. Purjesz Zsigmond. (Franklin-társulat nyomdája. 8-r. 304 l. ára 2 frt 80 kr.)
- Hahn C. Hugó.** Utazási képek. (Hornvánszky Viktor. 8-r. 28 l.)
- Hajdu László.** Egyetemes földirat az elemi népiskolák III—V. osztály számára. III. kiadás. (Kecskemét. Tóth László nyomdája. 8-r. 80 l. ára 30 kr.)
- Heinrich Gusztáv.** Bánk-bán a német költészetben. (Franklin-társulat. 8-r. 136 l. ára 1 frt.)
- Helyesírás,** A magyar, elvei és szabályai. (M. T. Akadémia. 8-r. 30 l. ára 10 kr.)
- Herczl Márk.** Forgalmi számtan keresk. polg. s' gazd. tanintézetek és a művelt közönség használatára. IX—X. füz. (Debreczen. Telegdi K. Lajos. 8-r. 385—480 l. Egy füzet ára 50 kr.)

- Homer Odysseája. I. füzet. Ford. Tély János. II. kiadás. (Hellen Remekírók magyar fordításban. 10-ik kötet. Lampel Róbert. XXXI, 72 l. ára 40 kr.)
- Johnson W. Sámuel. Miből lesz a termés. Kézi könyv a légkörről és a talajról. a gazdasági növények táplálása szempontjából. Eredetiből ford. Balás Árpád és Mendlik Alajos. (M. Természettud. Társulat. 8-r. 360 l. 9 fametsz. ábrával.)
- Jókai Mór. Az új földesúr. Regény. Népsz. kiadás. 44—47. 3. kiadás, 2 kötet. (Franklin-társ. 8-r. 199, 226 l. Egy kötet ára 80 kr.)
- Jókai Mór. Egy hirhedett kalandor a XVII. századból. Regényes korrajz. 3 kötet. (Athenaeum. 8-r. 185, 187, 165 l. ára a 3 kötetnek 3 frt.)
- Jókai Mór. Egy magyar nábob. Népszerű kiadás. 38—43. 5. kiadás. 3 kötet. (Franklin-társulat. 8-r. 253, 254, 254 l. Egy kötet ára 80 kr.)
- Jókai Mór. Görög tűz. Elbeszélések. 3 kötet. (Athenaeum. 8-r. 279, 188, 202 l. ára a 3 kötetnek 3 frt.)
- * József, A II., altárna megnyitásának alkalmával Selmezbányán, 1878. október 21-én tartott előadások. (Selmezz. Joergesné nyomdája. 8-r. 32 l.)
- Kalchbrenner Károly. Szibériai és délamerikai gombák. (Értekezések a természettudom. köréből. VIII. köt. 16. szám. Akadémia. 8-r. 23 l. négy táblával. ára 60 kr.)
- * Kálmán Lajos. Koszorúk az alföld vad virágaiból. II. (Aigner Lajos. n. 8-r. 249, VII l. ára 1 frt 20 kr.)
- Kármán József művei. II. (Nemz. könyvtár. 15. füz. Abafi. 8-r. 81—160 l. ára 30 kr.)
- Károlyi Árpád. Adalék a nagyváradi béke s az 1536—1538. évek történetéhez. (Athenaeum. 8-r. 231 l.)
- Kazinczy Ferencz. Bácsmegyeinek gyötrelmei. Németből átdolgozta. — Bevezetéssel és jegyzetekkel Heinrich Gusztávtól. (Olesó könyvtár. 60. sz. Franklin-társulat. 8-r. 175 l. ára 30 kr.)
- Kazinczy Ferencz költeményei IV—V. (Nemzeti könyvtár. 11., 14. füzet. Aigner. 8-r. V, 209—289, VI, 49—112 l. ára egy füzetnek 30 kr.)
- Kazinczy Ferencz. Pályám emlékezete. III. (Nemz. könyvtár. 12. füzet. Aigner. 8-r. 161—240 l. ára 30 kr.)
- Kecskemét város törvényhatóságának szervezete. (Kecskemét. Tóth László nyomdája. 8-r. 52 l.)
- Képviselőházi Napló. (Az 1878. évi október 19-ére hirdetett országgyűlés nyomtatványai. Hiteles kiadás. Szerkeszti P. Szathmáry Károly. — Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 4-r. I. kötet. VIII, 415 l.)
- Kétki Károly. A budapesti kir. orvosegyet 1878-ki évkönyve. (Khór és Wein nyomdája. 8-r. 61 l.)
- Kisfaludy Atala. Rajzok. (Franklin-társulat. 8-r. 315 l.)
- Kisfaludy Károly. Irene. Szomorújáték. (Olesó könyvtár. 62. sz. Franklin-társ. 8-r. 133 l. ára 30 kr.)
- Kisfaludy Károly. Vig Beszélyei. (Olesó könyvtár. 67. sz. Franklin-társulat. 8-r. 212 l. ára 40 kr.)
- Kiss Gyula, Kányó Lajos. Igazságügyi tisztvi névtár és az e. f. kir. bíróságok szervezete. (Törvénykezési helynévtár.) I. rész. (Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 216 l.)

- Kiss Ottó.** Független a lelkészi irattárhoz. Adóügyek. (Temesvár. Csanád egyházmegyei nyomda. 8-r. 33 l.)
- Kobány Mihály.** Képes daltétel és üdvözlő gyűjtemény csovák-, gyermekkertek-, elemi-, felsőbb nép- és polgári iskolák, úgy családi körök használatára. 4-ik bőv. egészen új kiad. (Aigner Lajos, 8-r. XI, 217 l. ára 1 frt 20 kr.)
- Konkoly Miklós.** Mercureur átvonulása a Nap elé. (Érték. a mathemat. tudom. köréből. VI. kötet. 10. sz. Akadémia. 8-r. 7 l. ára 10 kr.)
- Kont Gyula.** A természettan elemei. A középiskolák felsőbb osztályai számára. Különös tekintettel az alapelvek fejlődése történetére. 2. füzet. (Kilián. 8-r. XX, 241—480 l. A teljes 30 ívből álló munkának ára 3 frt 60 kr.)
- * **Korizmiás László.** Közgazdasági helyzetünk délkeleti szomszédaink felé. (Külön lenyomat a »Nemzetgazdasági Szemle« 1878. évi III. füzeteiből. Pesti könyvnyomda-részvénytársaság. 8-r. 15 l.)
- Korn.** A magyarok legújabb története az 1849-ki orosz inváziótól napjainkig. IV. rész. 2—3. füzet. (Magyaróvár. Czéh Sándor. 8-r. 49—144 l. Egy füzet ára 50 kr.)
- Korona,** A magyar, országainak állami zárszámadása az 1877. évre. 11 füzetben. (M. kir. államnyomda. 4-r. 157, 111, 79, 20, 263, 36, 60, 28, 19, 19, 43 l.)
- Kovács Lajos.** Bibliái történetek. A 3. elemi osztály számára. 3. kiadás. (Debreczen. Telegdy K. Lajos. 8-r. 79 l.)
- Könyvesház,** Magyar. Szerk. és kiadja Aigner Lajos. 53—55. sz. (L. Moller Ede, Brankovics György.)
- Könyvtár,** Honvéd. Szerk. és kiadja Kobilicz Lajos. XX. havi füzet. (L. Wasserthal Szilárd.)
- Könyvtár,** Nemzeti. Szerk. Abafi Lajos. 11—15. füz. (L. Kazinezy Ferencz, Mikes Kelemen, Kármán József.)
- Könyvtár,** Olesó. 59—70. szám. Kiadja a Franklin-társulat. (L. Dayka Gábor, Kazinezy Ferencz, Gogoly Miklós, Kisfaludy Károly, Zsilinszky Mihály, Körner Tivadar, Csokonai Vitéz Mihály, Andersen, Ouida, Theuriet, Schiller Frigyes.)
- Könyvtár,** Történeti. 60. füzet. Kiadja a Franklin-társulat. (L. Lázár Gyula.)
- Körner Tivadar.** Zrínyi. Szomorújáték. Németből ford. Szemere Pál. Birálat. Irta Kölesey Ferencz. (Olesó Könyvtár. 64. sz. Franklin-társulat. 8-r. 199 l. ára 40 kr.)
- Körösi József.** A fővárosi halandóság kérdéséhez. Önvédelem és felvilágosítás. (Ráth Mór. 8-r. 24 l. ára 50 kr.)
- Közlemények,** Archaologiai. A hazai műemlékek ismeretének előmozdítására. Kiadja a m. t. Akadémia. archaeol. bizottsága. XII. köt. (Új folyam. IX. köt.) (Akadémia. 4-r. 136 l.)
- Kresmárik János.** A török népdalról. (Szerző. 8-r. 49 l.)
- Kriesch János.** A természetrajz elemei. I. rész: Állattan. II. rész: Növénytan. 8-ik kiadás. (Nagel Bernát. 8-r. 143, 97 l. ára 96, 70 kr.)
- Kruez Krizosztom.** A vegytan alapvonalai. A főgymn. ifjuság használatára. Kruez Kr. után Fehér Ipoly. 3-ik kiad. (Franklin-társ. 8-r. 150 l. ára 1 frt.)
- Láng István.** A felsőbb mennyiségtan alapelemei magánhasználatra. (Temesvár. Csanád egyházmegyei nyomda. 8-r. 160 l.)

- Lankmayr Nándor.** Fegyvertan. A m. kir. honvédelmi minister által elrendelt hivat. fordítása. III. füzet. (Grill Károly. 8-r. VIII, 79 l. IX tábla.)
- Lázár Gyula.** Assyria és Babylonia története. (Történelmi könyvtár. 60. füzet. (Franklin-társulat. 8-r. 102 l. ára 40 kr.)
- Lessing Gotthold Ephraim.** Böles Náthán. Drámai költemény. Németből ford. Zichy Antal. (Franklin-társulat. 8-r. 255 l. ára 1 frt 50 kr.)
- Lukács Béla.** Beszéde, a képvh. 1878. nov. 22-ki ülésében. (Vodianer nyomdája. 4-r. 3 l.)
- Lutter Nándor.** Betűszám tan az új tanterv szerint a gymnasiumok felsőbb osztályainak számára. V. kiadás. (Franklin-társulat. 8-r. VIII, 341 l. ára 2 frt.)
- Maimun Mózes.** A tévelygők útmutatója. Fordította és magyarázó s irod. jegyzetekkel ellátta Klein Mór. I. kötet. 2. füzet. (Pápa. Ref. főtanoda nyomdája. 8-r. 125—252 l.)
- Márkus József.** Könyv és mosoly. Tíz beszély. (Aigner Lajos. 12-r. IV, 135 l. ára 1 frt.)
- * **Mártonffy Frigyes.** Az ördög fia. Regény. I—II. kötet. (Mehner Vilmos. 8-r. 642, 670 l.)
- Mayer Miksa.** Aranybánya. Mulattató s tanulságos olvasmányok a magyar nép és az ifjuság számára. (Lampel. 8-r. VIII, 198 l. 8 képpel. ára 1 frt 80 kr.)
- Mikes Kelemen.** Mulatságos napok. (Nemzeti könyvtár. 13. füzet. Abafi. 8-r. 257—336 l. ára 30 kr.)
- Ministerium,** A magyar kir., Rendeleteinek gyűjteménye. 1878. évi foly. 3. füz. (Ráth. 8-r. 129—192 l.)
- Močnik Ferencz.** Betűszám tan. (Algebra.) Felső gymnasiumok és reáliskolák számára. Ford. Arenstein József. 7-ik kiadás után fordítva és a mostani tanrend szer követelményei szerint a szükséges új szakaszokkal bővítve. (Lampel Róbert. n. 8-r. IV, 296 l. ára 1 frt 40 kr.)
- Molitor Vilmos.** A friedlingeni káplán. Oktató beszély. Ford. Tódor József. (Károlyfehérvár. Volz és Körner nyomdája. 8-r. 221 l.)
- Moller Ede.** Arany János. »Tetemre hívása.« (Magyar könyvesház. 53. sz. Aigner. 8-r. 36 l. ára 20 kr.)
- Múzeum,** A magyar országos ipar-művészeti, ideiglenes alapszabályai. (Egyetemi nyomda. 8-r. 23 l.)
- Műveltség szabályai** növendékpapok számára. Latinból fordítva. (Kaloecs. Malatin és Holmeyer nyomdája. 8-r. 28 l.)
- Nagy Ferencz.** A magyar kereskedelmi, törvény kapcsolatban az arra vonatkozó törvényekkel és rendeletekkel, valamint a m. kir. Curia Döntvényeivel. (Zilahy. 8-r. III, 248 l.)
- Nagy Imre.** A hét kenyérkosár. Intő és vigasztaló szó a megélhetés gondjai között. Németből ford. (Hornýánszky nyomdája. 8-r. 14 l.)
- Nagy Imre.** Hátha mégis igaz a mit a biblia mond? Németből ford. (Hornýánszky Viktor. 8-r. 16 l.)
- Nemessányi János.** A komárommegyei és városi tanfelügyelő jelentése az 1877—78-iki tanévről. (Komárommegyei közigazg. bizottság. 8-r. 18 l.)
- Némethy Lajos.** A r. k. egyházi szertartások tankönyve elemi tanodák számára. (Lampel Róbert. 70 l. 8-r. ára 24 kr.)

- Némethy Lajos.** Kögl Ádám jézus-társasági tag és buda-vizivárosi lelkész élet-rajza. Különnyomat az »Új Magyar Sion« 1878. folyamából. (Esztergom. Buzárovits Gusztáv. 8-r. 42 l.)
- Néptanítók,** A magyarországi, 1878. augusztus 20–23. Budapesten tartott III. egyetemes gyűlésének naplója. (Rendező-bizottság. 8-r. 218, IV l.)
- Névkönyve,** A magy. királyi honvédelmi ministerium és honvédség, 1879. évre. Hivatalos kiadás. (Légrády testvérek. 8-r. 214 l.)
- Nyelvemléktár.** Régi magyar Codexek és nyomtatványok. Szerk. Budenz, Szarvas. Szilády. VI. köt. Tihanyi-, Kazinczy-, Horváth-Codex. Közzéteszi Volf György. (Akadémia. 8-r. XVIII, 359 l. ára 2 frt.)
- Okányi Pál.** Római régiségtan a római irodalom-történet vázlatával. (L. Bojesen—Hoffa.)
- Olvasmányok** a III-dik elemi osztály számára. Szerk. Nyiri Péter. I-ső kiadás. (Debreczen. Tölgdi K. Lajos. 8-r. 118 l.)
- Onida.** Egy pár kis faczipó. Beszély. Angolból ford. Belényesi Gábor. (Olesó könyvtár. 68. sz. Franklin-társulat. 8-r. 236 l. ára 40 kr.)
- Pályaharez,** A Töredék. Kosztka sz. Szaniszló Jézus-társ. hitvalló tiszteletére. Védszentjének ajánlja a szeplőtelen szűz Mária gyülekezete, J. T. kalocsai érs. főgymnasia és intézetében 1878. (Kalocsa. Malatin és Holmeyer nyomdája. 8-r. 24 l.)
- Pap Gábor.** Lelkeszi székfoglaló beszéd a révkomáromi h. h. egyház templomában 1878. szept. 20. (Komárom. Ziegler Károly nyomdája. 8-r. 32 l.)
- Paulikovics Lajos.** Balassa Bálint. Irodalomtörténeti elbeszélés. (Petrik Géza. 8-r. 249 l.)
- Péchy Antal.** Magyar és német bányászati szótár. (Selmeecz. Joerges Á. nyomdája. 8-r. IV, 351 l.)
- Petőfi Sándor** összes költeményei. Képes népkiadás. (Athenaeum. 8-r. 423 l. ára kötve 2 frt.)
- Plátó** Socrates védelme és Critonja. Ford. Télyf János. III. kiad. (Hellen remek-írók magyar fordításban. 4. Lampel. 8-r. XX, 79 l. ára 40 kr.)
- * **Ploetz Károly.** Syllabaire français. Első oktatás a franczia nyelvben. Fokonyként haladó tanmód. A 14-ik eredeti kiadás után 3-ik kiad. (Lampel Róbert. 16-r. 183 l. ára 40 kr.)
- Pontelly István.** Szent István első és apostoli magyar királynak nemzet- és honmentő vallási és politikai érdemei. Országos ünnepén 1878-ban, Makón, egyházi beszédben feltüntette. (Szeged. Traub és társa nyomdája. 8-r. 25 l.)
- Rapaics Raymund.** Egyetemes egyháztörténelem. Kútfők és jelesebb szerzők nyomán. I. köt. Keresztény ó-kor. (Eger. Érsek-lyceumi könyvnyomda. n. 8-r. XVI, 465 l. ára 2 frt 50 kr.)
- Remekírók,** Hellen. 4., 10. kötet. (L. Plátó, Homer.)
- Ribáry Ferencz.** A magyar királyság földirata csillagászati és természettani földrajzi bevezetéssel. Az ország új területi beosztásának tekintetbevételével és a legújabb statist. adatokkal javított V. kiadás. (Eggenberger. 8-r. 138 l. ára 80 kr.)
- Ribáry Ferencz.** Magyarország története világtörténelmi bevezetéssel a közép-

- tanodák alsóbb osztályai számára. 4. kiadás. 1. füzet. (Franklin-társ. nyomdája. 8-r. 96 l. ára 50 kr.)
- * **Rive.** A házasság hittani, erkölcstani és társadalmi szempontból. Németből fordították a Csanádi növendékpapság magyar gyakorló iskolájának tagjai. (Temesvár. Csanád egyházmegyei nyomda. 8-r. 412 l.)
- Rosty Kálmán.** Bethlehemi királyfiú. Karácsonyheti áhítat. (Kalocsa. Malatin és Holmeyer nyomdája 8-r. 12 l.)
- Saphir Adolf.** Krisztus és az Írás. Angolból ford. Györy Vilmos. (Hornyánszky nyomdája. 8-r. IV, 164 l.)
- Schermann Adolf.** Test- és egészségtan képezdek, polgári iskolák, tanítók, szülék és a művelt közönség számára. 2-ik javított kiadás. (Rosenberg testv. n. 8-r. 200 l. ára 2 frt.)
- Schiff Tivadar.** I. Ferencz József király és kora. Tört. regény. Képekkel. 3—6. füzet. (Bécs és Prága. Bensinger Zsigmond. 8-r. 97—288 l. Egy füzetnek ára 30 kr.)
- Schiller.** Mózes küldetése. Ford. Jurany Gusztáv. (Olesó könyvtár. 70. sz. Franklin-társulat. 8-r. 55 l. ára 20 kr.)
- Schmidt Sándor.** A muzsaji wolnyn. (Mit deutschem Auszug.) (Editio separata e »Természetráji Füzetek.« III. vol. parte I. 1879. a Museo nationali hungarico edito. 8-r. 21 l. két könyom. táblával.)
- * **Schmidt Sándor.** A Pseudobrookit kristálytani elemei. (Különlenyomat a »Földtani Közlöny« VIII. évf. 11—12. számából. Légrády testvérek nyomdája. 8-r. 8 l. egy táblával.)
- Schnierer Aladár.** A magyar büntető-törvény magyarázata. II. füzet. (Franklin-társulat. n. 8-r. 97—224 l. ára 80 kr.)
- Schreyer Jakab.** A perorvoslatok teljes rendszere úgy az írásbeli, mint a szóbeli eljárásra és összefüggésben a bírósági szervezettel. A magy. tud. Akadémia által a Sztrokay-alapítványból kifizött 100 arany jutalommal kitüntetett pályamű. (Zilahy Sámuel. n. 8-r. VIII, 399 l. ára 3 frt 50 kr.)
- Sebestyén Gyula.** Világtörténet a legrégebb időktől korunkig. A művelt közönség számára. I. köt. 1—2. füz. (Weizsmann testv. 4-r. 1—80 l. Egy füz. ára 30 kr.)
- * **Shakspere** minden munkái. Fordítják többen. Kiadja a Kisfaludy-társaság. XIX. kötet. (Ráth Mór. k. 8-r. IV, 244 l. ára 1 frt.)
- Solymosi Elek.** Egy cím nélküli könyv. Elmefuttatás az obscoen férfiak és a prostituált nők jelleméről. (Aigner Lajos. n. 8-r. 100 l. ára 1 frt 20 kr.)
- Somogyi Ede.** Magyar Lexikon. 15—19. füzet. (Rautmann. 8-r. 257—576 l. ára egy füzetnek 30 kr.)
- Szabó Károly.** Régi magyar könyvtár. Az 1531—1711. megjelent magyar nyomtatványok könyvészeti kézikönyve. (Akadémia. 8-r. XIV, 751 l. ára 4 frt.)
- Szalay József.** A magyar nemzet története a nép számára számos képpel. 5—6. füzet. (Weizsmann testvérek. 4-r. 149—200 l. Egyes füz. ára 30 kr.)
- Szalkay Gyula.** A képzetes szám mennyiségtani fejtegetése. (Temesvár. Csanád egyházmegyei nyomda. 8-r. 56 l.)
- Szana Tamás.** Molière élete és művei. (Petőfi-társaság. 8-r. VII, 181 l.)
- Szász Domokos.** A protestans templom. Egyházi beszéd Zsobokon, 1878. oct.

- 20-án, buzdításul az 1876. aug. 11-én leégett templom helyett újnak építésére. (Lenyomat az »Erdélyi Protestans Közlönyből«. Kolozsvár. Stein János nyomdája. 8-r. 14 l.)
- Szász Domokos.** Templom és iskola. Egyházi beszéd buzdításul a felekezeti iskolák segélyezésére, Kolozsvárott 1878. okt. 27-én, a b. templomban. (Kolozsv. Stein János nyomdája. 8-r. 13 l.)
- Szell Farkas.** Költemények. (Karezag. Spitzer S. 8-r. 110 l.)
- Szepesi Imre.** Görög nyelvtana. VII. kiadás. Átdoigozta Szamosi János. (Zilahy. 8-r. 292 l. ára 1 frt 80 kr.)
- Színház,** A nemzeti, könyvtára. 120—123. füzet. (L. Gallet Lajos, Várad Antal, Carré és Barbier, Gondinet Edmund.)
- Taine.** Az eszmény a művészetben. Francziából ford. Harrach József. (Franklin-társ. 8-r. 144 l. ára 80 kr.)
- Társadalom-tudomány,** A, elemei vagy érzéki, nemi és természeti vallás. A társadalom 3 főbajának a szegénység, prostitutio és házasságtalanság valódi okáról és gyógyításáról. A XIII. angol kiadás szerint fordítva. (Kecskemét. Tóth László nyomdája. 8-r. IX, 574 l. ára 1 frt 50 kr.)
- Theuriet.** A buzavirágok háza. Beszély. Francziából ford. Ujkéri. (Olesó könyvtár. 69. sz. Franklin-társ. 8-r. 139 l. ára 30 kr.)
- Torkos László.** Olvasókönyv a költészettanhoz. A költészeti nemek s fajok szerint. 2-ik jav. kiad. (Athenaeum. n. 8-r. 304 l. ára 1 frt 50 kr.)
- Tóth Kálmán (Könyves).** Önsegély. Élet- és jellemrajzokban. Smiles nyomán. II. kiadás. (Légrády testv. nyomdája. 8-r. VIII, 397 l. ára 2 frt 40 kr.)
- Tóth Lajos.** Magyar öngyűvöd vagyis elméleti tanácsadó a polg. közéletben előforduló jogügyletekben. Több százra menő magyar és német szövegű irománypéldával. IV. kiadás. (Franklin-társulat. 8-r. XVI, 672 l. ára 3 frt 60 kr.)
- Tóth Mihály.** Egyházzsónoklattan. Az egyházi beszéd rövid történelmével II. kiadás. (Debreczen. Város nyomdája. 8-r. 255 l.)
- Tóth Sándor.** Symbolum és allegoria. A bölcsészettudori fok elnyerése végett. (Selmeéz. Joergesné nyomdája. 8-r. 30 l.)
- Törvények.** Az 1878-ik évi gyűjteménye. Az »Országos Törvénytár« hű lenyomása. (Lampel Róbert. n. 8-r. 433, III l. ára 2 frt. vászonkötésben 2 frt 80 kr.) Ugyanaz zsebkiadásban. III. füzet. V—XXI. l. (Lampel Róbert. 16-r. 193—320 l. ára 40 kr.)
- Udvarhelyi Gyula.** A magyar írásmód. Az írásmű szerkesztésének és előadásának ált. szabályai. Polg. iskolák számára és magánhasználatra. (Tetty és társa. 8-r. XIV, 274 l. ára 1 frt 60 kr.)
- Utasítás** a Linnemann-féle gyalogsági ásonak a m. kir. honvédségnél való használatára. (Légrády testvérek. 8-r. 36 l.)
- Vajdady Béla.** A zeneelmélet elemei. A zenedék alsó oszt. használatára. (Eggenberger. 8-r. 22 l. ára egy füzet kotáival együtt 1 frt 20 kr.)
- Vajkay Károly.** (L. Véka L.)
- Várad Antal.** Tamóra. A gróf Teleki alapítványból 100 arannyal jutalm. eredeti tragoedia. (A nemz. színház könyvtára. 121. füzet. Pfeifer. 8-r. 60 l. ára 40 kr.)

- Vargyas Endre.** Magyar szabadságharcz története 1848—49-ben. 150 képpel. A magyar nép számára. II. kiadás. 1—12. füzet. (Mehner Vilmos. 4-r. 1—288 l. Egy füzetnek ára 20 kr.)
- Végjelentése,** A Vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek, a budapesti m. kir. tudom. egyetem könyvtárának, élettani intézetének és a központi épület egyik szárnyának felépítéséről. (Egyetemi nyomda. 4-r. 55 l.)
- Véka L.** (Vajkay Károly.) Lajos pap. Tört. elbeszélés Pest multjából. (Athenaeum. 8-r. 160 l. ára 80 kr.)
- Véka L.** (Vajkay Károly.) Uj idők avult emberek. Regény. (Pfeifer. 8-r. 346 l.)
- Visontay János.** A magyar állam földirata. Az általános földirati előismere-tekkel. XIII. kiadás. (Tettyey és társa. 8-r. 112 l.)
- Visontay János.** Egyetemes földirat az újabb adatok nyomán átdolgozva. I. rész. X. kiadás. (Tettyey és társa. 8-r. 160 l.)
- Visontay János.** Magyarország történelme tanodai használatra. 3. kiadás. (Grill. 8-r. 223 l. ára 1 frt.)
- Wasserthal Szilárd.** Műszaki táborigazgatás. Németből. 1. füz. (L. Honvéd-könyvtár. XX. havi füzet. Kobilicz Lajos. 8-r. 64 l. 3 rajztáblával ára 40 kr.)
- Zák R. József.** Egy adat Derecske történetéhez. (Békési András. 8-r. 27 l.)
- Zlinszky Imre.** A jogorvoslatok rendszere tekintettel a jogfejlődésre és a külön-
böző törvényhozásokra. (Athenaeum. 8-r. 302 l. ára 2 frt 50 kr.)
- Zlinszky Imre.** A magyar magánjog mai érvényében különös tekintettel a gya-
korlat igényeire. II. füzet. A magyar magánjog különös része. (Franklin-társ.
n. 8-r. 147—368 l. ára 1 frt 80 kr.)
- Zsigmond Vilmos.** A városligeti artézi kút Budapesten. (Légrády testvérek
nyomdája. 8-r. 86 l. egy földt. térképpel, 3 könyvmaté táblával és 5 táb-
lázattal.)
- Zsilinszky Mihály.** Kupeczky János. (Olesó könyvtár. 63. sz. Franklin-társulat.
8-r. 72 l. ára 20 kr.)

Hazai nem-magyar irodalom.

- Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde.** Neue Folge. XIV. B. 3. Heft. (Nagyszében. Egylet. 8-r. 475—710 l.)
- Chorin Sigmund.** An die Kremnitzer Wahlbürger! («Magyar Híradó» kiadása. 4-r. 4 l.)
- Csontos J. Johann.** Auswärtige Bewegungen auf dem Gebiete der Corvina-Litera-
tur. (Separatabdruck aus den »Literarischen Berichten aus Ungarn.« Herausg.
v. P. Hunfalvy. 1879. III. B. 1. Heft. Szerző. 8-r. 22 l.)
- * **Domaniczky Stefan.** Grundriss zur Schaffung eines österr.-ung. International-
Rathes. (Knoll Károly. 12-r. 13 l. ára 10 kr.)
- Heinrich Gusztav.** Deutsches Lehr- und Lesebuch für höhere Lehranstalten, ins-
besondere für Obergymnasien und Oberrealschulen. I. Band mit einem Grund-

- riss der Poetik und erklärenden Anmerkungen. 4-te, verm. und verb. Auflage. (Lampel Róbert. n. 8-r. VIII, 312 l. ára 1 frt 40 kr.)
- Hirsch M.** Der Kampf um Gewissensfreiheit. (Burián M. 8-r. 15 l.)
- Hornyánszky Julius.** Theoretisch-praktische Grammatik der ungarischen Sprache für den Schul- und Privatgebrauch. (Hornyánszky Victor nyomd. 8-r. 167 l.)
- Kákay Aranyos II.** Graf Julius Andrássy. Ein politisches Lebens- und Charakterbild. Autorisirte deutsche Ausgabe. (Pozsony. Stampfel Károly. n. 8-r. IV, 220 l. ára 2 frt.)
- Lëndners Ernst.** Fartblijndijer Liederposchen. II. Aufl. mit Glossar. (Franklin-társulat. 8-r. 168 l.)
- Nagy Ludwig.** Praktischer Lehrgang zur schnellen und leichten Erlernung der ungarischen Sprache nach Fr. Ahn. II. Cursus. (Tettyey Nándor és társa. 8-r. 70 l. ára 40 kr.)
- Samarjay Carl.** Praktische Anleitung zur schnellen und leichten Erlernung der ungarischen Sprache nach P. Ahn's bekannter Lehrmethode. I. Cursus. 100. Aufl. (Lauffer Vilmos. k. 8-r. 120 l. ára 35 kr. kötve 42 kr.)
- * **Türr Stefan.** Die orientalische Frage. Erschienen im »Hon« am 12. Dezember 1867. Nr. 286. (Fanda nyomdája. 2-r. 4 l.)
- Vay Adelma.** Erzählungen des ewigen Mütterleins. (Tettyey Nándor és társa. 8-r. 211 l. ára vászonkötésben 2 frt 50 kr.)
- Verfassung** der evang. Landeskirche A. B. in Siebenbürgen. (Nagy-Szeben. Egyházi Consistorium. 8-r. 73 l.)
- Wöber Wolfgang.** Der ewig eingeborene Sohn Gottes, unser Herr und Heiland Jesus Christus! Betrachtet und besungen nach der heiligen Schrift. (Pozsony. Mühlhammer. 8-r. 336 l. ára 1 frt.)
- * **Dianiska Ondrej.** Nábožné kázání dne 5. Oktobra 1878. w Banské Bystrici. (Hornyánszky nyomdája. 8-r. 15 l.)
- Fuchs Ján.** Počiatky silospytu. (Fiziky). (Naukosklad prostonárodnej školy. 4. Lauffer Vilmos. 8-r. 32 l. ára 10 kr.)
- Fuchs Ján.** Stručný Prehľad krajín uhorskej koruny, korunných zemi rakuských, Europy a ostatnich čiasok zeme a hlavné tahy všeobecného zemepisu. (Naukosklad prostonárodnej školy. 1. Lauffer Vilmos. 8-r. 32 l. ára 10 kr.)
- Fuchs Ján.** Začiatky prirodopisu. (Naukosklad prostonárodnej školy. 3. Lauffer Vilmos. 8-r. 31 l. ára 10 kr.)
- Fuchs Ján.** Základy Dejepisú Uhorska v strucom výtahu. (Naukosklad prostonárodnej školy. 2. Lauffer Vilmos. 8-r. 30 l. ára 10 kr.)
- Historie,** 104 bibliskze, za evang. solé. Szlovensene po Terplán Sándori. II. vöдавanye. Z vnögimi novými obrázki. (Terplán Kornél. 8-r. 167 l.)
- Luter Martin.** Wyklad nössihö katechismu. II. wydáni. (Bánbesztercze. Zólyomi esperesség. 8-r. 118 l.)
- Naukosklad prostonárodnej školy. I—IV.** (L. Fuchs Ján.)
- Vollmak.** Páserile o vedu. (Hornyánszky nyomdája. 8-r. 28 l. ára 1 kr.)
- Zatureczky A. P.** Hájiček. Svazöcky lásky vychovatel'skej mládeži našej venované. Sväzok I. (Turócz-Szent-Márton. Részvénynyomda. 8-r. 47 l. ára 16 kr.)
- Bogišič V.** Narodne pjesme iz starijih najviše primorskih zapisa. (II. odeljenje

- Glasnika srpskog učenog društva. Knjiga X.) (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. X, 430 l. ára 1 frt.)
- Dejanović M. D.** Gajenje krtole. Sa više slika. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 115 l. ára 70 kr.)
- Gjorgjević Vladan.** Skupljene pripovetke. IV. Kapetan Veljko. — Hajdukova majka. — Cir Tasa. — Na brodu »Sofia« — Kroz Svajcarsku. — Zbogom. (Pancsova. Jovanovics testv. 16-r. 336 l. ára 1 frt.)
- Kirilović S.** Mali sanovnik ili tumačenje snova za zabavu i uveseljenje. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 48 l. ára 20 kr.)
- Kraljević Marko** u narodnim pesmama. Sa slikom »San Kraljevića Marka« i protumačenim turskim i drugim manje poznatim rečima. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. VIII, 159 l. ára 50 kr.)
- Popović Georg.** Rečnik srpskoga i nemačkoga jezika. I. Nemačko-srpski deo. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 385 l. ára 3 frt. vászonkötésben 4 frt.)
- Računica** za narodne škole. Knjiga III. Treće izdanje. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 52 l. ára 16 kr.)
- Radičević Branko.** Pesme. Najnovije i popunjeno šesto izdanje sa predgovorom J. Boškovića, sa slikom Brankovom i faksimilom potpisa Brankova. (Pancsova. Jovanovics testv. 16-r. XXIII, 352 l. ára 50 kr., diszkötésben 1 frt 50 kr.)
- Radulović Petar.** Srpska narodna osnovna škola (Didaktika i metodika.) Za pripravnike i pripravnice srpskih narodnih škola i za sne one, koji se školom bave. (Pancsova. Jovanovics test. 8-r. 87 l. ára 60 kr.)
- Topalović Mita.** Pesme u dva glasa za učenike narodnih škola. I. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 12 l. ára 30 kr.)
- Vukičević N. G.** Kratki katihizis za pravoslavne učenike III. razreda osnovnih škola. Po priznatim u duhovnoj književnosti pravoslavne crkve delima napisao. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 54 l. ára 12 kr.)
- Vukičević N. G.** Prva nastava u veri za pravoslavne srpske učenike I. i II. razreda osnov. škola. Na osnovu biblijskih povesti prema zahtevima nastavnog plana vis. školskog saveta pod br. 34. god. 1878. izdanoga. (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 47 l. ára 10 kr.)
- Vukičević N. G.** Uputstvo za prvu nastavu male dece u veri za roditelje, vaspitatelje i učitelje prvog i drugog razreda. Kao prilog uz knjoižicu »Prva nastava u veri.« (Pancsova. Jovanovics testv. 8-r. 28 l. ára 20 kr.)
- Ábel Eugenius.** Epistula ad Aemilium Thewrewk de Ponor de Codice Ambrosiano lithicorum quae Orphei nomine circumferuntur. (Franklin-társ. 8-r. 23 l.)
- Adulti, Doi, ce au gasitu ceriulu.** (Tradussa din l. germana.) (Hornýánszky nyomdája. 8-r. 15 l. ára füzve 1 kr.)
- * **Andrescu Emericu.** Fisic'a experimentală. Manualu pentru scolarii despartimentului alu V. si VI. din scola poporala. (Temesvár. Csanád Egyházmegyei nyomda. 8-r. 68 l.)
- Copii, Doi, ce cauta ceriulu.** (Tradussa din l. germana.) (Hornýánszky V. nyomdája. 8-r. 20 l. ára 1 kr.)
- Emericzy Victoru si Kárpáti Andr.** Magasinu de rezultate Geografice pentru Clas'a a V., Casualminte VI. a scólei poporale si pentru scóla repetitiunala. Tradusu de G. Trifu. (A k. m. vallás- és közokt. ministerium által jutalm. mű.

- Emericzy Victoru si Kárpáti Andr.** Magyar kir. állam. 8-r. ára füzve 8 kr.)
Florescu C. Limba florilor de amor și amicitii. (Nagyszében. »Closius örökösei« nyomdája. 8-r. 64 l.)
Marian S. Fl Tradițiunei poporale romanê. I. broșură. (Nagyszében. »Closius örökösei« nyomdája. 8-r. 64 l. ára 40 kr.)
Metianu Joann. Pastoral'a de anulu 1879. Adresata Clerului, Corpului didacticu și intregelî inteigintie din eparchi'a aradului. (Arad. Gyulai István nyomdája. 8-r. 21 l.)
Velceanu Mihail Doctrin'a ferieirii ilustrata prin sentintie filosofice. (Nagyszében. »Closius örökösei« nyomdája. 8-r. 88 l. ára 60 kr.)
Giachich Antonio Felice. Lezioni mediche per i naviganti. IV. edizione. (Fiume. Mohovich Emöd nyomdája. 8-r. 104 l. 5 rajzzal.)

Hazánkat érdeklő külföldi munkák.

- Annuario** marittimo per l'anno 1879. compilato per cura dell' i. r. governo marittimo in Trieste e del r. governo marittimo in Fiume. XXIX. annata. (Triest. Ohswaldt Gyula nyomdája. 8-r. 10, 97, CXXIX, 239, 9 l. egy táblával.)
 * **Arneht Alfred.** Geschichte Maria Theresia's. IX. Bd. Maria Theresia's letzte Regierungszeit. 1763—1780. 3. Bd. (Bécs. Braumüller Vilmos. 8-r. XV, 648 l. ára 6 frt 50 kr.)
 * **Dioskuren, Die.** Literarisches Jahrbuch des ersten allgemeinen Beamten-Vereines der öst. ung. Monarchie. VIII. Jahrgang. (Bécs. Cs. kir. udvari és államnyomda. 8-r. IV, 494 l. ára 2 frt 50 kr.)
Dudik B. Schweden in Böhmen und Mähren 1640—1650. Nach kais. öst. und kön. schwedischen Quellen dargestellt und mit Unterstützung der kais. Acad. der Wissenschaften herausgegeben. (Bécs. Gerold Károly és fia, 8-r. XIII, 443 l. ára 5 frt.)
 * **Fehringier Michael.** Topographisches Post-Lexicon des Königreiches Dalmatien. Im Auftrage des k. k. Handelsministeriums bearbeitet. (Bécs. Cs. k. udvari s államnyomda. 8-r. IV, 228 l. ára 1 frt 40 kr.)
Feldzüge des Prinzen Eugen von Savoyen. Herausg. von der Abth. für Kriegsgesch. des k. k. Kriegsarchives. I. Serie. V. B. Spanischer Successions-Krieg. (Bécs. cs. k. tábornokar. 8-r. XXVI, 728, 172 l.)
Fronius. Bilder aus dem sächsischen Bauernleben in Siebenbürgen. Ein Beitrag zur deutschen Culturgeschichte. (Bécs. Graeser Károly. 8-r. 294 l.)
Gumplowicz Ludwig. Das Recht der Nationalitäten und Sprachen in Oesterreich-Ungarn. (Innsbruck. Wagner-féle egyetemi könyvkereskedés. 8-r. 329 l. ára 3 frt.)
Hofkalender, Oesterreichisch-kaiserlicher, für das Jahr 1879. (Bécs. Cs. kir. udvari és államnyomda. n. 8-r. XVI, 306 l. ára 2 frt.)
Hof- und Staats-Handbuch der öst.-ung. Monarchie für 1879. (Bécs. cs. kir. udvari és államnyomda. n. 8-r. XX, 1177 l. ára kötve 5 frt 80 kr.)

- Hongrie, La.** Ses nationalités son avenir. (Paris. Dentu. 8-r. 72 l. ára 2 franc.)
- Kerpely Anton.** Unterscheidungsmerkmale des Stahles, (Warmbruchprobe, erregter Zustand der Eisen- und Stahlmoleküle.) (Separat-Abdruck a. d. berg- u. hüttenmänn. Zeitung. 1878. Nr. 48. u. 49. Bécs. 4-r. 14 l. és 4 könyomatú táblával. ára 1 frt.)
- * **Kerschbaumer Anton.** Die Grabstätten der Habsburger. (Bécs. Gerold Károly s fia. 4-r. 19 l. ára 40 kr.)
- Krones F.** Zur Geschichte des deutschen Volksthums im Karpatenlande mit besonderer Rücksicht auf die Zips und ihr Nachbargebiet. (Graz. Leuschner és Lubensky. 4-r. 33 l. ára 60 kr.)
- Lay Felix.** Ornamente südslavischer nationaler Haus- und Kunst-Industrie. 7. Lief. (Bécs. Halm Pál. 4-r. 10 tábla. ára 15 frt.)
- Leonhardt Gustav.** Compass. Finanzielles Jahrbuch für Oesterreich-Ungarn. 1879. XII. Jahrgang. (Bécs. Hölder Alfréd. 8-r. XXXVI, 952 l. ára 5 frt.)
- Löhner Franz.** Archivalische Zeitschrift. III. Band. (Stuttgart. Spemann. 8-r. 323 l. ára 7 frt 20 kr.)
- Militär-Schematismus,** kais. königl., für 1879. (Bécs. Cs. kir. udvari és államnyomda. 8-r. 959 l. ára 2 frt 80 kr.)
- Ruthner Anton.** Das Kaiserthum Oesterreich und Königreich Ungarn in malerischen Originalansichten seiner reizendsten Landschaften in photographisch treu ausgeführten Stahlstichen. Mit beschreibendem Text seiner Geschichte, seines Culturlebens und seiner Topographie. Liefg. 75—76. (Bécs. Perles. 4-r. 753—880 l. Egy füzet ára 1 frt 70 kr.)
- Schimmer Karl August.** Kaiser Josef II. Das Leben und Wirken, Merkwürdigkeiten, Charakterzüge. Ereignisse, Briefe und Actenstücke von diesem Monarchen. VI. Auflage. (Bécs. Dirnböck. 8-r. 291 l. ára 1 frt 20 kr.)
- * **Schmid Georg.** Die Wallenstein-Literatur 1626—1878. Bibliographische Studie. (Beilage zum 1. Hefte der »Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen«. XVII. Jahrgang.) (Prága. Tempsky F. n. 8-r. 79 l. ára 1 frt.)
- Spruner K.** Hand-Atlas für die Geschichte des Mittelalters und der neueren Zeit. III. Auflage. 20. Lfg. (Gotha. Perthes. 2-r. 4 térkép. ára 2 frt 28 kr.)
- Szécsen Anton Graf.** Acht Essays. Aus dem Ungarischen übersetzt. (Bécs. Gerold. 8-r. 269 l. ára 2 frt 80 kr.)
- Tage,** Fünfzehn, auf der Donau. (Bécs. Cs. kir. udvari és államnyomda. 8-r. XI, 310 l.) (Ezen mű szerzője Rudolf főherczeg ő Fensége, a trónörökös.)
- Tóth Karl** von Felseő-Szopor. Die Bahnverwaltungs-Systeme in Ungarn. (Bécs. Lehmann és Wentzel. 8-r. 160 l. ára füzve 2 frt.)
- Umlauft Friedrich.** Wanderungen durch die öst.-ung. Monarchie. Landschaftliche Charakterbilder in ihrer geogr. und geschichtl. Bedeutung. Im Auftrage des k. k. Ministeriums für Cultus u. Unterricht. Mit 55 Original-Illustrationen. 3—7. Lief. (Bécs. Graeser Károly. 8-r. 65—224 l. ára egy füzetnek 30 kr.)
- * **Zsigmondy W.** Der artesische Brunnen in Stadtwaldchen zu Budapest. (Jahrbuch der k. k. geol. Reichsanstalt. 1878. 28. B. 4. Heft. Bécs. Szerző. 8-r. 659—742 l. 4 tábla.)